

Ajuntament
de Santa Coloma
de Gramenet

Estudi etnogràfic amb professionals i joves sobre drogues de Santa Coloma de Gramenet

Annex

Aproximació etnogràfica a l'ús de pantalles

Santa Coloma de Gramenet, març de 2007

CRÈDITS

Tinenta d'Alcalde de Benestar i Solidaritat
Dolores Gómez i Fernàndez

Tinent d'Alcalde de Serveis Socials
Àngel Pla i Roche

Regidora de Salut Pública i Consum
Josefa E. Sànchez i Martín

Directora de Serveis de l'Àrea de Benestar Social i Solidaritat
Roser Roca i Carreras

Cap del Servei de Serveis Socials
Soledad Asiain i Echebarria

Cap del Servei de Salut Pública i Consum
Carme Palma i Moreno

Sou lliure de:
Copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra
Fer-ne obres derivades
Amb les condicions següents:

Compartir amb la mateixa llicència. Si altereu o transformeu aquesta obra, o en genereu obres derivades, només podeu distribuir l'obra generada amb una llicència idèntica a aquesta.

No comercial. No podeu utilitzar aquesta obra per a finalitats comercials.

Reconeixement. Heu de reconèixer els crèdits de l'obra de la manera especificada per l'autor o el llicenciador.

Descripció de la llicència:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/deed.ca>

Direcció tècnica

Equip del Pla Municipal sobre Drogues
Jokin Goiburu i Carles Sedó

**Elaboració, realització
entrevistes i grups, i anàlisi**

Educació per a l'Acció Crítica
**Judit Ramos
Carmen Romera
Jordi Bernabeu**

Agraïments

A tots els joves de Santa Coloma de Gramenet que han participat en els grups focals, acceptant i abocant-se a explicar-nos tot allò que els hem preguntat.

A tots els professionals i agents socials que hem entrevistat, per la seva implicació i voluntat en participar.

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	6
METODOLOGIA	7
1a part	18
PERCEPCIONS DELS PROFESSIONALS I AGENTS SOCIALS	
Característiques dels consums	19
Motius per consumir-ne i no consumir-ne	36
Canvis i evolució en el consum els darrers anys	42
Paper del context en l'ús de drogues	47
Conductes de risc i conseqüències indesitjables	58
Estratègies emprades d'abordatge professional	68
Propostes	75
2a part	77
PERCEPCIONS DELS JOVES	
Característiques dels consums	78
Accessibilitat	97
Motius per consumir-ne i no consumir-ne	99
Relacions entre usuaris i no usuaris	102
Conductes de risc i conseqüències indesitjables	105
Actituds davant del consum	120
Família i drogues	123
Informació i formació sobre drogues	125
Recursos de referència	130
CONCLUSIONS	132
Aproximació etnogràfica a l'ús de les pantalles (video-consoles, xats, etc.) entre els joves de Santa Coloma de Gramenet	140
ÍNDEX GENERAL	151

PRESENTACIÓ

Des de l'inici a 1992 del Pla municipal de prevenció de drogues de Santa Coloma de Gramenet, l'Ajuntament ha apostat per una intervenció de primera línia envers les persones. Més que dedicar els esforços a campanyes mediàtiques o grans programes, ha orientat la seva intervenció cap a l'acció directa i el cara a cara, fent-t'ho en tres vessants:

- Treball amb joves perquè no consumeixin drogues o les usin amb menys riscos.
- Sensibilització a la comunitat per oferir eines per fer prevenció en el dia a dia i atendre les necessitats de les persones afectades.
- Acompanyament i normalització social de les persones drogodependents.

Si fins a 2005 no s'ha realitzat cap estudi sobre els usos de drogues i les problemàtiques que té associades, ha estat perquè el contacte directe i habitual amb els joves –en els seus espais– i amb les persones drogodependents, ens feia conèixer què feien i com. En el curs 2004-2005 des de l'Àrea de Benestar i Solidaritat, a tall d'exemple, s'ha treballat amb 2.260 joves als centres de Secundària de la ciutat, amb 708 joves en el seu espais de relació –el carrer.

Tanmateix, hi ha dos aspectes que han fet ara necessari realitzar un estudi quantitatiu i un qualitatiu i etnogràfic a joves i professionals. D'una banda, els grans canvis que estar havent en els últims anys pel que fa al consum de drogues i a l'augment preocupant de noves formes de desconexió. I per altre lloc, els canals que s'han obert en aquest moment entre l'Ajuntament i les administracions públiques amb competències en l'atenció de les drogodependències, la sanitat i la salut mental, per tal de treballar plegats en la reorganització dels serveis de la ciutat associats amb drogues. Canvis que, no només han de cobrir les necessitats existents a Santa Coloma, sinó també adaptar els serveis i programes de la ciutat als nous reptes i realitats que es van presentant.

Aquests dos estudis que teniu ara al vostre abast, ens han de servir a l'Ajuntament i a les altres administracions públiques per planificar d'una forma eficient els nostres serveis d'atenció socio sanitària i els nostres programes de prevenció.

Han de ser útils també als professionals que dia a dia atenem les necessitats de les persones afectades o eduquem els joves evitant que tinguin problemes associats a drogues, per contrastar la vostra experiència amb el seu resultat, ajustar un xic més la vostra feina a les necessitats dels joves, o prioritzar algunes línies d'intervenció en funció de les eines i espais de què disposeu.

L'Ajuntament i els serveis i equipaments de la ciutat tenim el mateix objectiu: ajudar que els joves estiguin bé, amb una bona salut física, psíquica i emocional. Perquè, al cap i a la fi, el futur dels joves és també el futur de la nostra ciutat.

Bartomeu Muñoz i Calvet
Alcalde de Santa Coloma de Gramenet

INTRODUCCIÓ

Aquest estudi etnogràfic sobre drogues –i conductes associades al seu consum– i joves de Santa Coloma de Gramenet, complementa l'estudi quantitatiu a centres de Secundària de la ciutat, realitzat també al llarg de 2005.

Ambdós han estat realitzats per Educació per a l'Acció Crítica (<http://edpac.org>) per a l'Ajuntament. Es tracta d'una ONG que realitza activitats preventives sobre drogues amb joves d'arreu Catalunya i ha estat guanyadora del 1r premi d'investigació sobre drogues de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Si l'estudi quantitatiu aporta la informació quantitativa i les dades més representatives, l'etnogràfic s'aproxima amb profunditat a algunes realitats i a algunes problemàtiques associada al consum de drogues. I ho fa des de les opinions, les vivències, les imatges i les representacions socials, de dos col·lectius que s'ho coneixen de primera mà:

- Les persones adultes que intervenen amb joves –professionals i agents socials.
- Els joves que tenen certs trets.

La selecció dels professionals i agents socials s'ha realitzat en funció de la seva particular perspectiva i, en conseqüència, de la percepció que tenen d'ells. S'ha intentat recollir les opinions dels testimonis més privilegiats –en paraules de Marco Marcioni– de les vides i els problemes dels joves.

Els grups de joves han estat escollits posant especial atenció en les seves peculiaritats: trobar-se en entorns informals, patir processos d'exclusió, fer un ús normalitzat de certes substàncies, etc. Per aquest motiu, és important tenir clar que –al llarg de tot l'estudi– quan es fa referència *als joves* de forma genèrica, en realitat s'està donant veu a *els joves entrevistats i escollits per la seva particular visió i experiència amb les drogues*. Interessa, així, la seva opinió perquè és important i sovint poc coneguda, però no per ser representativa o majoritària a la ciutat.

En qualsevol cas, tant les opinions dels professionals i agents socials, com dels joves, ens conviden a pensar, qüestionar-nos i aprofundir de cara a millorar els nostres serveis, els nostres programes i el nostre treball diari amb aquesta població.

METODOLOGIA

L'aproximació emprada en el present estudi és la metodologia qualitativa, basada en els grups de discussió i les entrevistes. Aquesta permet recollir opinions i perspectives diferents sobre un mateix tema i complementa –en aquest cas– l'aproximació quantitativa.

tècniques

S'empren entrevistes semiestructurades i en profunditat. Aquestes consisteixen en una guia de temes que permeten indagar i enfocar la discussió cap a uns temes clau i, així, descriure'ls en profunditat.

Els temes s'estableixen per endavant a l'entrevistat i és aquest qui els va introduint i desenvolupant sense tenir en compte l'ordre de presentació.

Els grups focals consisteixen en la reunió de grups de 7 o 8 persones, de característiques més o menys similars. S'utilitza un guió temàtic a partir del qual les persones s'expressen lliurement sota la coordinació d'una moderadora i al llarg d'una o dues hores

Els grups focals són utilitzats com a eina per generar discussió entre els participants al voltant dels temes que es van proposant. Busquen recollir no és el consens entre els participants, si no la varietat d'opinions i punts de vista que poden sorgir del mateix tema.

procediment

ENTREVISTES I GRUPS AMB PROFESSIONALS I AGENTS SOCIALS

S'ha emprat per obtenir informació l'entrevista; tècnica emprada en el recull d'informació de la població adulta en contacte amb els joves del municipi. Bàsicament ha estat individuals. A més s'han obert espais grupals.

Han tingut una duració d'entre 45 minuts i una hora i mitja, depenent de la dinàmica de cadascuna i de la persona entrevistada.

Per tal d'obtenir informació des de diferents punts de vista, s'han explorat professionals de diferents àmbits:

- ⇒ L'educatiu –formal i no formal– amb una representació de diferents tipus de recursos.
- ⇒ De la salut.
- ⇒ De les drogodependències.
- ⇒ Del lleure i oci nocturn.
- ⇒ De la seguretat ciutadana.
- ⇒ i de l'administració. Per a la selecció i captació, a part dels àmbits de treball, també s'han considerat les referències que ens han arribat, com ara que fossin professionals implicats i sensibilitzats en la seva tasca. Un altre criteri ha estat que fossin o residissin a Santa Coloma de Gramenet.

ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ

S'han realitzat set entrevistes:

E1 Educador social dels Pretallers.

Treballa amb joves amb pocs recursos, nivells d'estudis baixos i provinents de famílies poc acomodades. El recurs és una plataforma per a la inserció laboral. La seva relació amb aquells és molt estreta. Això li permet tractar aspectes educatius no formals -com ara les drogues- amb ells.

E2 **Tecnòleg de l'escola taller.**

Tres professors especialitzats en matèries tecnològiques. Són persones joves que resulten pròxims als seus alumnes i mostren una certa implicació en la situació personal d'aquests. Informen d'un perfil d'alumnes que no han superat els mínims exigits de recursos educatius formals.

E3 **Professor d'un Programa de Garantia Social.**

Professional força jove i amb pocs anys al lloc de treball. Es mostra molt evocat als seus alumnes i tracta amb ells temes actitudinals davant del consum de drogues.

E4 **Professor d'un IES de Singuerlín.**

Ha estat director del mateix IES i actualment és tutor dels alumnes de la UAC del centre (amb els quals varem realitzar un grup focal). Resideix al mateix barri on treballa i coneix tant la gent del barri com els alumnes del centre.

E5 **Psicopedagogs i cap d'estudis d'un IES de la Riera Alta.**

Persones molt involucrades en la seva tasca professional. Es mostren implicades en l'educació dels alumnes del centre i expressen les seves preocupacions envers la situació social i econòmica del moment i en com això repercuteix en els més joves. Per la seva experiència, ens parlen de joves de l'institut que tenen entre 12 i 19 anys.

E6 **Professora d'un IES del barri Riu Sud.**

Tècnica de mitjana edat, compromesa amb la seva professió i amb els alumnes amb qui treballa. Informa sobre els alumnes del centre educatiu on treballa, que per la seva situació, s'hi concentra bona part de població immigrant.

E7 **Directora i professora d'un centre concertat d'educació primària i secundària del Centre.**

Treballen a un centre petit, amb pocs alumnes amb els que tenen un contacte proper i un seguiment directe de tots ells. Per la seva experiència, informen sobre joves que cursen de segon fins a quart de la ESO.

ÀMBIT DE LA SALUT

S'han realitzat quatre entrevistes:

E8 **Psicòleg i director del CSMIJ.**

A més a més de tasques de direcció, aquest professional fa atenció directa als joves usuaris del servei. Informa bàsicament de població amb atenció clínica; joves que presenten problemes psicològics.

E9 **Psicòloga i coordinadora de l'Hospital de Dia d'adolescents.**

Combina les tasques de coordinació amb l'atenció directa als joves usuaris del servei. La informació que ofereix és de joves amb trastorns mentals.

E10 **Psiquiatre del CAP Centre i Santa Rosa, també metge del CAS de referència del municipi.**

Treballa principalment amb població adulta amb problemes de drogodependències severes. També atén població jove i informa sobre ella a familiars.

E11 **Tècnica del servei de Planificació Familiar de l'Ajuntament.**

Aporta informació referent a pautes i comportaments sexuals lligats al consum de drogues en persones joves. Ho fa a través de l'experiència en assistència des del servei.

ÀMBIT DE LES DROGODEPENDÈNCIES

S'han realitzat dues entrevistes:

E13 **Tècnic de prevenció de problemes associats a drogues de l'Ajuntament.**

Entre d'altres tasques, acudeix als instituts del municipi anualment, on fa intervenció directa amb els joves. Aporta informació referent al consum dels joves partint d'aquestes intervencions i dels altres contactes que manté amb la població jove des del seu lloc de treball.

E17 **Educadors en medi obert d'una associació d'atenció a les drogodependències del municipi.**

Participen en l'entrevista un educador social i dos agents de salut. Informen del coneixement que tenen a partir del treball al carrer amb usuaris de drogues – joves i persones drogodependents.

ÀMBIT DE LA SEGURETAT CIUTADANA

S'han realitzat dues entrevistes:

E14 Agents de la policia local.

Participen a l'entrevista un sergent i tres policies. Informen a través del contacte que estableixen amb els joves consumidors en les intervencions que fan. Donen la seva visió sobre la situació general de consum al municipi, comparant-lo amb altres èpoques.

E15 Mosso d'esquadra.

Participa en l'entrevista el mosso encarregat de l'oficina d'atenció a la comunitat. Aporta informació dels joves consumidors amb qui intervenen consumint en espais públics.

ÀMBIT DEL LLEURE EDUCATIU, ESPORT I MEDI OBERT

S'han realitzat quatre entrevistes:

E12 Tècnic d'esports.

No registrada a l'estudi per problemes amb l'enregistrament.

E16 Tècnics del casal de joves del Fondo.

Són la informadora i el coordinador del casal. Parlen d'un centre de lleure infantil i juvenil amb una sala d'ordinadors gratuïta i altres espais. Es dinamitzen diferents activitats i hi acudeixen joves des dels 12 als 30 anys. Informen d'un col·lectiu de joves magrebins amb els quals es va realitzar un grup de discussió.

E18 Entrenador de futbol d'equips de nois joves.

Persona molt implicada en el club de futbol i evocat als joves que entrena. Ens informa també des de l'experiència que té en el món dels esdeveniments musicals (concerts, festivals,..), ja que és la seva ocupació principal. També dóna una visió des de la seva implicació en el teixit associatiu del municipi.

E21 Responsable d'un casal de joves del barri de Singuerlín.

Aquesta persona és també professora d'una escola taller. Es tracta d'una persona que coneix dos estils de joves molt diferents: aquells orientats a una vida saludable i a un estil d'oci centrat en l'excursionisme i aquells joves, usuaris d'una escola taller. Aquests tenen en les nits de cap de setmana, les motos, la vida al carrer i la colla d'amics, l'eix central del seu temps lliure.

ÀMBIT DE L'OCI NOCTURN

S'han realitzat tres entrevistes:

E19 Propietaris d'un bar de la zona de Can Mariner.

Es tracta de dues persones joves que porten un local que obre de nits i que té una clientela jove. Sovint organitzen, junt amb els seus joves clients, activitats per fer al local (exposicions, monòlegs...). Ens informen tan des del seu punt de vista com a persones joves coneixedores del món de la nit i del consum de drogues, com des del punt de vista que els proporciona el negoci que porten.

E20 Propietari d'un bar del Centre.

Porta aquest bar des de fa anys. És un local on hi freqüenta més aviat gent entre 30 i 35 anys. Obra cada dia de nits. Ens informa des de la seva experiència en la vida nocturna i des de la seva visió com a propietari d'un local nocturn.

E22 Responsable de dos locals d'oci del municipi.

Un local permet l'entrada a menors a partir de 16 anys i allí s'hi reuneixen molts joves els diumenges a la tarda. L'altra reuneix persones de major edat. Ens informen des de l'experiència com a propietaris de locals de gent jove.

GRUPS FOCALS AMB JOVES

S'han realitzat 10 grups focals amb joves de Santa Coloma de Gramenet i 22 entrevistes a adults; la majoria d'aquests, professionals que treballen en contacte amb joves.

A priori no es va marcar un nombre de grups a realitzar, però va haver-hi un moment en el que la informació que obteníem s'anava repetint. A partir d'aquí quan es va determinar que hi havia suficient informació i tancar la recerca.

La selecció dels participants i l'estratègia de formació de grups ha estat diferent en uns casos que en d'altres. Cinc dels deu grups s'han captat des del carrer mateix. Aprofitant el coneixement d'on es reuneixen diferents grups de joves, es va fer una aproximació a aquests joves als mateixos parcs o places del municipi i allí mateix es va realitzar el grup. En la gran majoria dels casos ens hem trobat amb una bona predisposició a participar, a excepció d'alguna persona puntual que s'hi va negar.

Els altres grups s'han pogut realitzar gràcies als professionals contactats per les entrevistes, proporcionant l'espai i el temps per a realitzar el grup amb els joves amb qui treballen.

Cada grup ha estat compost per entre 4 i 8 persones i la duració ha oscil·lat entre 45 minuts i una hora i 15 minuts.

Pel disseny dels diferents grups focals, s'han tingut en compte diferents paràmetres per tal que quedés inclosa la variabilitat pròpia del grup que representen –la població jove de Santa Coloma de Gramenet–, considerant joves amb perfils sociològics diversos. Els considerats a l'hora de dissenyar els diferents grups han estat:

1. L'origen cultural	
2. L'edat:	De 14 a 17
De 18 a 22
De 23 a 29
3. El sexe	
4. L'àmbit d'ocupació	Treball
Estudis
5. El barri de procedència.	
6. La participació en la comunitat: en associacions, casals, clubs esportius...	
7. Posició respecte el consum	Consumidors
No consumidors

El disseny dels grups focals ha estat el següent:

G1 **Noies i nois magrebins de 14 a 17 anys.**
Cursen 4t ESO.
Freqüenten un casal de joves.
Viuen al Fondo.

Ha estat l'únic grup que inclou tots els joves d'un mateix origen ètnic, en aquest cas, magrebí. Són usuaris d'un casal de joves situat al barri del Fondo. La majoria no consumeixen cap droga, inclòs el tabac i l'alcohol. Dos dels nois sí que prenen tabac, alcohol i cannabis, encara que des de fa poc temps. Reben pressió de les famílies contra el consum de drogues; aquesta tampoc no els deixa sortir gaire de nits i sense els pares o germans grans.

G2 **Noies i nois de 14 a 16 anys.**
Autòctons amb un llatinoamericà.
Alumnes d'una UAC.
Viuen a Singuerlín, Oliveres i Can Franquesa

Evidencien una clara manca d'interès pels estudis. Hi ha repetidors i la majoria presenten fracàs escolar. Venen de famílies de nivell cultural mig i baix – segons comenta el professor. En alguns casos es tracta de famílies problemàtiques, algunes amb problemes d'alcoholisme.

Respecte el consum, hi ha dos grups diferenciats: uns joves que no han consumit mai cap droga i un altre que fumen haixís habitualment, beuen alcohol els caps de setmana i han provat la cocaïna, encara que no la consumeixen habitualment. Són consums que, per a la seva edat, són elevats en comparació amb altres grups.

Al grup no consumidor hi trobem nois que –malgrat tenen el mateix perfil sociològic i nivell educatiu– es mostra distant de l'ús de drogues i no surten amb els amics a les nits. Tenen pautes d'oci preadolescents amb activitats com el cinema, les sales de jocs, les video-consoles...

G3 **Nois de 15 anys.**
Autòctons amb un llatinoamericà.
Alumnes de 4t ESO
Jugadors d'un equip de futbol.

Estan centrats en el futbol com a activitat principal, que els ocupa bona part del seu temps lliure. La meitat ha provat tan l'alcohol com el cannabis. Té l'alcohol com a droga de celebracions i festes amb els amics. De tabac i porros, encara que els han provat, només en fuma un.

La meitat no usuària –no n'han consumit mai– destaquen que fumar els afecta el rendiment físic i que, per aquest motiu, es mantenen abstemis. L'entrenador i els pares tenen un paper important en la vida d'aquests joves.

G4 **Nois de 14 anys.**
Autòctons.
Alumnes de 3r ESO
Jugadors d'un equip de futbol.

Són un grup de menor edat i del mateix club de futbol que l'anterior. Són molt joves i presenten una conductes preadolescents. Respecte les drogues, no són consumidors i tenen discursos molt estàndards i poc coneixement en el tema.

G5 **Noies i nois de 16 a 19 anys.**
Autòctons amb un llatinoamericà.
No estudien i estan orientats al món laboral.
Es reuneixen al parc Europa.

Grup de joves orientat cap al treball, encara que presenten situacions molt diverses: un en atur, un estudiant un cicle, un que ni es treballa ni estudia i la resta són treballadors en actiu de fàbriques, obres i tallers. Les noies, que s'incorporen al grup en l'última part, són estudiants de la ESO.

És un grup amb estils de vida clarament juvenils. Fan del cap de setmana i de les estones lliures el moment principal de les seves vides. El consum d'alcohol i de porros té un pes específic en aquest grup. Tenen experiències puntuals amb altres drogues com la cocaïna i els bolets al·lucinògens. Centren el seu temps lliure a Santa Coloma i surten poc del municipi. L'espai de trobada és el parc. Tenen una estètica variada entre ells, i mesclen diferents estils: *hip-hop*, xandalls i *bambes* de marca...

G6 **Joves d'ambdós sexes de 23 a 27 anys.**
Autòctons.
Treballadors.
Viuen a la Guinardera

Centrats principalment en el treball. És el grup de major edat explorat. La majoria tenen parella i presenten un perfil de comportament més tranquil i adult. Consumeixen alcohol i cannabis.

G7 **Noies de 19 a 20 anys.**
Ètnia gitana.
Alumnes d'un recurs educatiu per a la inserció laboral.

Treballen esporàdicament en feines de neteja, a través d'ETT. Assisteixen a un recurs municipal la resta dels matins. Una és mare soltera, les altres tenen parella. Tenen un nivell d'instrucció baix i no han acabat l'ESO.

Manifesten moltes referències de tall sexista quan parlen de la relació que mantenen amb les parelles i del plantejament de vida que es fan. Cap d'elles consumeix drogues, excepte tabac, però les seves parelles fumen haixís i beuen alcohol.

G8 **Nois de 17 a 19 anys.**
Magrebins, de l'Europa de l'Est i autòctons.
Alumnes d'una escola taller.

Aprenen oficis i fan pràctiques a l'obra en l'escola taller. Malgrat es troben en el mateix grup, els autòctons es diferencien molt dels estrangers. Els primers tenen com a principal preocupació el cap de setmana. Surten del municipi per anar a discoteques i tenen un consum d'alcohol molt elevat. Es mouen en cotxes propis. Consumeixen haixís diàriament. El grup de magrebins es mostra molt més centrat en la feina i en els plans de futur. No consumeixen drogues, per qüestions culturals, per pressió familiar o per raons monetàries.

G9 **Noies i nois entre 16 i 20 anys.**
Autòctons.
Estudiants i alguns treballadors.
Es reuneixen als jardins de Can Sisteré.

Es troben davant de la biblioteca central. Són una colla d'entre 20 i 30 nois i noies, dels quals vam poder realitzar un grup amb uns quants. Són la gran majoria de parla catalana, a diferència de la resta dels grups. Tenen un nivell cultural mig-alt, la majoria encara estan estudiant, alguns d'ells fan batxillerat.

Presenten una estètica amb un estil *radikal* (imatge *punk*, rastes, etc). Tenen predilecció per la música "ska". Prefereixen anar a concerts a l'hora de sortir els caps de setmana. Fan consums d'alcohol i haixís i manifesten predilecció per la cervesa i la marihuana. Tenen experiències amb "bolets al·lucinògens". No disposen de cotxes propis i es mouen en transport públic.

G10 **Noies de 14 a 17 anys.**
Autòctones.
Estudiants d'ESO.
Es reuneixen als jardins de Can Sisteré.

Grup bolcat als estudis de la ESO, en els quals expressen mostrar-hi interès. Tenen encara un estil preadolescent de passar el temps lliure. Estan encara lligades als pares i combinen les sortides amb la família amb les trobades dissabtes a la tarda amb les amigues. Només surten de nit esporàdicament i van a cases d'altres amics i amigues quan els pares marxen i les cases queden buides. Consumeixen alcohol esporàdicament –quan surten de nits–, amb actituds de moderació. No fumen ni tabac ni cannabis.

RESULTAT I ANÀLISI

1a part

PERCEPCIONS DELS
PROFESSIONALS I AGENTS
SOCIALS

característiques dels consums

De forma general, s'afirma que el consum de drogues a Santa Coloma no deixa de ser similar al d'altres ciutats de Catalunya. En concret, s'equipara amb ciutats veïnes com Badalona i Sant Adrià de Besos, i amb altres de l'àrea metropolitana com Sabadell i Terrassa.

Aquí a Santa Coloma s'està seguint més o menys el patró de totes les ciutats. Si mires a Catalunya i fins i tot a tot l'Estat, trobes cannabis i coca. Cannabis la gent jove al carrer. (E17)

Penso que Santa Coloma no es diferencia gaire de la resta de poblacions de l'àrea metropolitana com Badalona, Sant Adrià, Mollet i totes les poblacions de per aquí a la vora. Crec que la situació està similar, que no varien gaire. En unes n'hi haurà més en d'altres menys però crec que la cosa està així. (E15)

Como en otras ciudades, como Badalona, Terrassa, Hospitalet... Tenemos todos una problemática similar. Ni mejor ni peor. Ahora está el problema de la inmigración, que parece que trae...intentamos erradicarlo pero es imposible. (E14)

LES SUBSTÀNCIES

EL CANNABIS

El cannabis és la droga a que es refereixen totes les entrevistes de manera coincident. Es posa de manifest la legitimitat que ha adquirit el seu consum. El seu ús està cada vegada més acceptat, tan pels mateixos joves com per les generacions més grans. S'al·ludeix a l'anomenada "cultura del cannabis" i al cultiu de la planta de la marihuana per part dels mateixos joves que la consumeixen. Els pares es mostren tolerants en aquests temes i, fins i tot, col·laboren amb els fills en la tasca del cultiu de la planta:

Hay consumo de drogas blandas entre comillas. Los porros están a la orden del día, es algo que de unos años para acá está muy aceptado socialmente, tanto chocolate como maría. Incluso los jóvenes hacen difusión de eso, del cultivo y todo eso. Creo que hay bastante consumo de este tipo de drogas (E16)

Ara hi ha adolescents amb pares fumadors de maria o xocolata. S'entén més aquesta història, és "No t'ho deixo fer perquè no queda bé", però sí tinc [el pare] una planta a casa de 2m i la reguem. Crec que està bé perquè prohibir a la llarga no està bé (E3)

El consum de marihuana es valora positivament pel fet que no només es tracta del consum en sí de la droga, si no que aquest s'emmarca en una activitat més àmplia. El cultiu d'aquesta planta esdevé un element motivador per als joves, una activitat en la qual s'impliquen, es preocupen i es responsabilitzen.

El consumo de gente que se mueve por las casas okupas (...), ateneo popular, diables, dragonaires, castellers... fuman pero fuman marihuana cultivada por ellos. Hay cultura. (E18)

Ahora también hay el rollo de la marihuana. Que si cambiamos los porros por la maría puede ser un punto, un buen punto, porque es natural y se la cultivan ellos. Aquí hay el Ganjacoloma, un grow y los chavales están súper motivados por ello. Yo lo prefiero porque la cuidan, más que si fueran sus padres y se interesan. (E4)

LA COCAÏNA

La cocaïna, juntament amb el cannabis, rep un fort protagonisme en les entrevistes. Hi ha la idea general que el seu consum està molt estès i que és una droga que està de moda actualment.

Creo que lo que más se consume en Santa Coloma es hachís y la cocaína esa que está tan de moda. (E20)

Luego lo que sí he visto es que la coca está muy de moda (E17)

Fins i tot trobem afirmacions que denoten cert senyal d'alarma:

Estem en una pandèmia de consum de coca i de porros (E10).

Tot i això, altres opinions assenyalen què en comparació a fa uns anys, el consum de cocaïna ha disminuït. Ara els joves en edat escolar no parlen d'haver consumit aquesta droga; fa uns anys sí que passava. Actualment coneixen la substància per haver-ne sentit a parlar:

[Per] exemple coca, parlant de cicles formatius o d'escoles taller, és un tema que coneixen per gent coneguda, però no per un tema seu i fa uns anys la gent et deia que consumia i podies parlar de com consumir i ara parles més amb tercera persona. Són xavals golfos iguals [no en prenen] i jo mateix em sorprenc. (E13)

Hi ha consens en què els joves amb qui treballen aquests adults no consumeixen cocaïna. Cal esbrinar –si hi ha tan de consum– quines són o on són les persones que en consumeixen. Bàsicament són persones que tenen poder adquisitiu per comprar-la, ja que és una droga cara a la qual els més joves no poden accedir.

No [sé res sobre la cocaïna]. En les seves converses no en sento res de la coca. (E2)

De coca, els nanos que tenim per aquí jo dubto que n'hi hagi cap que en prengui. Són molt joves, de 15 a 17 anys i no crec que prenguin. (E3)

El perfil de consumidor de cocaïna és aquell jove o ja no tant jove, que treballa i té uns ingressos i un cert poder adquisitiu per poder comprar-la. L'edat d'aquest jovent no seria inferior als 18 anys i en general se situa al voltant dels 30:

I la coca comença a entrar en joc quan és comença a treballar i hi ha una nòmina (E17)

¿Y los que se quedan por aquí? Aquí fuman porros. Y los adultos de treinta o treinta 30 y pico que se quedan van de nariz. (E18)

A partir de los 25 años. Sobre todo chavales que tienen algún sueldecito, gente que trabaja en la obra, en bares. Todo tipo de trabajos que les dan una independencia económica y que se pueden permitir comprar este medio gramo, este gramo. (E20)

ALTRES DROGUES

Una altra droga que apareix en les entrevistes són els bolets al·lucinògens. S'esmenta com a droga d'ús minoritari, la qual no està estesa, però que sí que és coneguda per alguns sectors joves.

Una cosa que no és majoritari però que també hi és, és el tema de bolets i coses d'aquestes que ara amb internet, com que es pot aconseguir amb molta facilitat... (E17)

El consum de pastilles es relaciona directament amb un estil d'oci concret, centrat en les discoteques i amb estils de música *techno*. D'aquí que a Santa Coloma sigui molt baix o quasi nul. Això s'atribueix directament amb la manca d'espais d'oci i de discoteques:

El tema pastilles es queda amb un grup concret que li va una història com el rollo hardcore, que son els més radicals (E13)

E: I drogues de síntesi, ho veieu?

Jo no t'ho puc dir perquè això és més tema de nit, discoteques i com que no en tenim de discoteques... (E15)

Como no hay zonas de ocio, estas drogas se consumen fuera. Las compran en discotecas y fuera de Santa Coloma (E2)

Tot i això, en alguns casos i en concret dins l'àmbit educatiu, els professionals reconeixen haver detectat alguns casos puntuals.

A mi m'arriben nanos amb 16 anys que ja coneixen el tema. Que han consumit porros i saben de drogues de síntesi o n'han consumit alguna. (E1)

I a batxillerat, drogues de síntesi?

No.

***En algun cas concret, però és estrany. Casos puntuals (E5)*

Són sobretot els joves de recursos educatius d'inserció al món laboral, on es troben casos de consums de drogues com pastilles tipus èxtasi i cocaïna. Fins i tot casos que al cap dels anys, han entrat en el consum d'heroïna.

Després tenim gent més gran que consumeixen el que els arriba amb el seu poder adquisitiu, que són porros i aquestes més barates de discoteca. Després hi ha algú que cocaïna, però ja són gent que jo no he vist que hi hagi molt consum, però si esporàdicament. O un dia que han agafat diners... Si que coneixo gent més gran que estan enganxats i que estan en programes de drogodependències. El que et puc dir és que han començat amb el porro i després ja s'han posat en drogues més dures. Dels casos d'altres drogues com cola inhalada no en tinc experiència, però si que he vist pel carrer nanos de raça gitana o romana que van amb la bossa. Però no he treballat amb ells. L'experiència que tinc és això: porros, drogues de síntesi i heroïna, en el cas de nanos que han passat per aquí i que ara estan amb problemes d'aquest tipus. Ho sé, perquè tinc un company que treballa amb tema d'heroïna i que estan amb ell. (E1)

Tanmateix, en general les pastilles no són una droga que actualment gaudeixi de prestigi entre els joves i el seu consum esdevé totalment minoritari i relegat a espais concrets com discoteques que Santa Coloma no té.

Antes se hablaba mucho de los éxtasis, de los after, de las discotecas estas, y que los chavales iban ahí y se deshidrataban vivos con las pastillas estas. Ahora el tema éxtasis, nosotras lo hemos sacado a relucir y alguno nos ha dicho: "Sí, yo los he probado, pero no me convencen. Para una noche sí, comerme medio pero no te creas". (E17)

ELS JOVES CONSUMIDORS

L'EDAT

Pels professionals de l'àmbit de l'educació, 4t d'ESO és el curs en què els joves s'inicien al consum de cannabis. Ja des d'abans, en cursos com 2n ESO, comencen a tenir coneixement del cannabis, arrel de la convivència amb companys més grans al centre escolar. Però no és fins més endavant, als 15 o 16 anys que alguns experimenten amb ell.

A 4t sí, encara que aquest any hem tingut un grup una mica estrany. Hi havia un grupet que eren els tontos, que encara surten amb els pares i que aquests no prenen i un altra que sí, que eren més gamberros i sí que consumien drogues. No m'ho deien directament però podies sentir que quan preguntaven pel cap de setmana deien "Un porro..." (E7)

**Fan incursions al porro perquè ho han de conèixer, saber què és això que diuen del porro i a partir dels 13 anys ja comencen a saber i a tenir notícies de tot això.*

***Els porros sobretot a 4t, més que 3r.*

**A 2n comencen a sentir-ne parlar i és a 4t quant comencen a consumir. Sobretot sí, a 4t, la franja de 15-16 és la més complicada (E5)*

En altres opinions, l'edat d'inici de consum de cannabis és inferior, situant-se a partir dels 14:

En 14 i 15 anys. Els grupets de joves de 14, 15, 16 i 17 que estan sempre en grupets són els que ens trobem que consumeixen. (E15)

El tabac i l'alcohol, encara que a 1er d'ESO es trobin casos puntuals, no és fins als cursos de 3r i 4t d'ESO que es pot parlar en termes més generals que els joves s'inicien en el consum:

De l'ESO. A 1r d'ESO no hi ha consum de drogues; bé, jo no he vist res. Tabac, però ja està. (E7)

A 1r podem començar a trobar casos, però son casos molt específics i no representatius. A partir de 3r i 4t, dels 14-15 és quan es generalitza i s'incrementa el consum de tabac i alcohol. (E5)

Pel que fa a l'edat d'inici de consum de cocaïna, tal com ja s'ha apuntat, s'estableix en relació a la situació d'independència econòmica, relacionada amb l'entrada al món laboral. L'edat d'inici de consum s'establiria a partir dels 20 anys.

I la coca amb 20 anys, 18 i 19. Suposo que primer la comencen a veure i que amb 20 anys ja es poden trobar les castanyes por ahí. (E13)

A partir dels 30, 35... Gent amb més poder adquisitiu que ja treballa(E15)

ELS DIFERENTS PERFILS

Es diferencien tres tipus de joves consumidors en funció del tipus de consum que fan i del paper que té el consum en aquests. Per una banda, es defineix la persona que fa un “consum social” de cannabis. És aquella que consumeix quan està amb el grup d'amics i aquests també ho fan. Fora d'aquest context, aquesta persona no fuma porros. És, per tant, una activitat de grup, totalment situada en uns moments i espais concrets, i no en altres moments de les seves vides.

Un segon tipus de consumidor és aquell que té el consum com un hàbit, integrat en diferents moments i situacions –ja sigui sol o acompanyat. Es tractaria d'un consum més instaurat en la vida d'aquests joves, del qual esperen els efectes que té la substància més que una activitat de grup o el fet de compartir una experiència amb els amics.

Diferenciamos dos tipos de consumidores: los consumidores sociales, que fuman cuando están con los amigos, y los consumidores habituales, que fuman cuando están solos y a todas horas porque les gusta: el olor, el sabor... (E14)

Per últim, els professionals de l'àmbit de la salut mental ens parlen d'un tercer tipus de jove consumidor. En aquest el consum compleix la funció d'evadir-se de problemes de tipus psicològic.

Hi ha varies fases en el consum. Va des del consum esporàdic, del nano que va amb el grup i aquell dia fuma o consumeix perquè va amb el grup i això forma part de la vida del grup. Però a mi em preocupa el cas del nano que consumeix per unes carències que ell no sap abordar d'una altra manera i les tapa amb això. (E8)

ALTRES CARACTERÍSTIQUES DELS CONSUMIDORS

Els professors associen altres característiques comunes als consumidors. No es tracta d'una relació causa-efecte, si no de trets que comparteixen i que els defineixen.

En general s'associa amb un baix rendiment escolar; fins i tot parlen de fracàs escolar. Tot i això, es puntualitza que aquesta relació no es dona en tots els casos. Hi ha persones amb bon nivell acadèmic que també en consumeixen i joves que, sense consumir, tenen problemes en el rendiment escolar.

En concret, aquells que fan consums intensius –diaris i en diferents moments del dia– són els que, a la vegada, presenten problemes acadèmics. Els que tenen consums més tranquils, situats al cap de setmana o un cop s'ha acabat la jornada laboral o d'estudi, són aquells que –malgrat consumir-ne– poden tenir un bon rendiment.

Sí que hay una relación entre los que fracasan y los que fuman porros. Lo tengo clarísimo. No todos los que van mal es porque fumen porros. No todos, pero la mayoría de los que van mal si fuman. También hay gente de notables y excelentes que fuman, pero de una forma más tranquila: noches, fines de semana. El otro día me contaron que habían probado una droga nueva... no me acuerdo del nombre pero me lo dijo una alumna que saca 10 en todo. Otra cosa, no todos los que van mal fuman porros, lo que pasa es que se relaciona una cosa con la otra. Te da desánimo, se quedan aplatanados. Los chicos que tuvisteis en la entrevista, el año pasado me llegaban flipados; flipados namás levantarse que se fumaban el primer porro y el peligro es por las máquinas [de la formación profesional], que son máquinas peligrosas. (E4)

Una altra relació o característica dels consumidors és la pertinença a moviments alternatius com ara cases okupades. És a dir, qui pertany a aquests moviments o comparteix una determinada filosofia o manera de pensar, és més probable que pugui consumir drogues.

Jo tinc molt clar que la persona que estigui vinculada al canvi social, que sigui crítica, té moltes possibilitats de prendre drogues, de totes. Tu vas a una casa okupa i et fots fins el cul de tot o a una entitat que sigui una mica... (E13)

Els cossos de seguretat afirmen que els joves consumidors també fan altres conductes il·legals, com ara anar amb moto sense casc o portar navalles a sobre.

Sí, no sé si una cosa és causa de l'altra o conseqüència però sí. A vegades parem a gent amb el cotxe que van fent el burro o amb moto perquè van sense casc i els pares i li trobes. També trobes navalles o coses rares. El tema navalles n'hi ha però no tantes. Però el tema haixís és cada dia. Ahir els meus dos companys van fer 5 actes a gent jove, menors. (E15)

No es relaciona el consum de cannabis amb el consum d'altres drogues més fortes. Si més no algunes entrevistes afirmen que, més que no pas l'ús d'aquella substància, és l'ambient en què es mouen o el moviment a què pertanyen, el que pot associar-se al consum d'altres drogues.

I en cannabis crec que la gent que fuma més maria, no són pastilleros. No necessàriament els que fumen porros prenen pastilles, són com sectors. És més, si estan en àmbits més hippies, punk o rasta de cases okupades o si van del rollo ruta del bakalao. No, jo no sóc una experta però tinc amics de la meva edat que fumen maria i no se'ls ocorreria fotre's una amfetamina. (E21)

DIFERÈNCIES ENTRE LES NOIES I ELS NOIS

Les opinions entorn si hi ha diferències entre el consum de nois i de noies, són variades i en alguns casos controvertides. Se'n parla de la proporció de nois i noies consumidors i consumidoras, i de les diferències que es donen davant el consum de drogues, les actituds, el patró de consum i les substàncies preferides per uns i altres.

En general, les percepcions giren al voltant de què hi ha més nois consumidors que noies. Trobem algunes opinions que coincideixen en dir que cada cop la proporció s'està igualant i que –actualment– la diferència és cada vegada menor.

Hay pocas diferencias entre chicos y chicas. Quizás los chicos consumen más pero creo que cada vez se iguala más (E22)

Les diferències es redueixen; no només per la proporció, sinó també en d'altres conductes com les agressions i les conductes delictives. Si abans eren principalment els nois, actualment les noies presenten per a alguns aquests tipus de conductes en la mateixa proporció:

Abans sí que semblava que els nois consumien més i que només consumien les noies més problemàtiques, que ja tenien algun tema delictiu. Però ara hi ha un paral·lelisme entre nois i noies. Tant en tema de drogues com en tema de delictes. Tan nois com noies es barallen, es peguen. Un 50 i 50%. (E1)

Entre les característiques del consum de drogues dels nois i de noies, són bàsicament dues les que presenten diferències: el patró de consum i les actituds vers el consum. Els nois tenen el consum de drogues com a una font d'integració al grup d'amics, iniciant-se al consum pel sentiment de pertinença que els aporta el fet de fer-ho, tal com fan el grup d'iguals. Pel mateix motiu, practiquen consums més intensius, ja que els permet sentir-se més valorats pels altres:

És com si les noies estiguessin més madures a la mateixa edat, que és ja el que passa. El noi triga més en madurar i pels nois la pertinença al grup és molt important, és un dels motius que els posa al grup: l'alcohol, el tabac... Necessiten demostrar. Algun cop ens hem assabentat que un nano al cap de setmana ha agafat un coma etílic, per fer la tontada de beure una ampolla sencera d'alcohol. Es per la pertinença al grup i pel rol que han de desenvolupar dins. Per tant són dos temes, el fet d'explorar més i la necessitat d'experimentar i el patró de consum, més intensiu (E5)

Les noies són més madures a la mateixa edat i això influeix en l'actitud davant el consum de drogues. Són més discretes i els seus consums queden més amagats:

Les noies no són tan explícites. S'amaguen més, són més pudoroses. Hi ha molts més nois que noies [de joves usuaris] (E2)

Les noies mantenen un major nivell de consciència que els nois i mostren més actituds de prudència davant de conductes de risc, com ara la conducció i el sexe. Tanmateix, i en relació al sexe, encara que en siguin conscients s'exposen a situacions de risc. Probablement el nivell de consciència en aquest tema és major perquè les principals conseqüències negatives recauen en elles (principalment si parlem de l'embaràs).

Jo diria, encara que la gent diu que no i no se si es així o és el que vull pensar... Jo diria que les ties prenen menys drogues i millor que els tios. I que tenen una cosa que en els tios no passa, que és que en el moment d'alerta baixa el cebollón: en la conducció, en el sexe. Les ties potser follaran sense condó, però s'estaran ratllant i els tios no. Jo diria això. (E13)

Un altre aspecte rellevant són els rols que s'estableixen entre uns i altres. Les noies compleixen el paper de "cuidadores" dels nois, sobretot en la relació de parella. La noia –consumeixi o no– es manté al costat del noi i pateix les conseqüències del consum d'aquest. Això ho fa amb la idea que –d'alguna manera– ella és responsable d'ajudar-lo:

Les veig més cuidadores i crec que amb els tios hauríem de fer prevenció de drogues i amb les ties "prevenció d'amor", perquè les ties s'enganxen a l'amor i la seva droga són els homes, parlant del rollo hétero... Una cosa que em preocupa i que crec que hem d'estar pendent, és en com les ties es relacionen amb consumidors, rollo tal que "Me preocupo y estoy allí y me voy comiendo yo la mierda y pero le quiero ayudar..." El rol de cuidadora i protectora crec que fa mal als tios i a les ties. (E13)

També resulta interessant la descripció que es fa del consum de cocaïna i alcohol entre nois i noies, i les relacions que s'estableixen sota el consum d'aquestes drogues. Les noies i els nois consumeixen cocaïna per igual, però les noies no la mesclen amb alcohol tant com sembla que ho fan ells. De fet, els nois tendeixen a cobrir les despeses del consum de les noies, però les noies carreguen amb les conseqüències del consum d'ells. Es parla d'agressions vers la parella sota els efectes del consum.

El consum d'alcohol i de cocaïna afavoreix les relacions afectives entre persones, però en l'estil "tradicional" on l'home festeja la dona amb les seves virtuts més virils i la noia es deixa seduir:

En coca los tíos invitan a las tías. Y cuando los tíos van puestos, se ponen muy machitos. Y hay tías muy gilipollas que les gusta. Y otra cosa muy curiosa, hay chicos que con el rollo de la novia, con 14 años agreden a la novia y las chicas lo encuentran normal. Que una chica de 14 años acepte que su novio le agrede es muy fuerte (E18)

ELS JOVES AUTÒCTONS, ELS NOU VINGUTS I ELS D'ÈTNIA GITANA

Les persones amb cultures diferents a l'autòctona consumeixen menys que els autòctons. De la multiplicitat ètnica de la ciutat, la informació és bàsicament de l'ètnia gitana, i els d'origen magrebí, llatinoamericà, paquistaní i xinès.

En el cas de l'ètnia gitana i marroquí, el factor cultural i la família actuen com a element de control en el consum de drogues dels fills.

Si són magrebins o gitanos, els vigilan més, està més controlat, encara que no vol dir que ho facin igual. Les noies marroquines i gitanes estan molt més conduïdes i controlades. Però segur que quan es desmadren, es desmadren (E3)

La cultura magrebina i la religió musulmana és molt restrictiva en el consum d'alcohol. Aquest fet xoca amb la cultura més arrelada aquí, que integra l'alcohol des del punt de vista legal i social –especialment en ambients de lleure. Les famílies magrebines són les encarregades de transmetre les pautes culturals als seus fills i, per tant, mantenir-los abstemis. La figura paterna és qui adopta aquesta tasca educativa i de transmissió de les pautes culturals.

El padre es muy respetado.

**Yo estuve en Marruecos, en casa de la familia de chavales de aquí. Son familias que han venido aquí por el padre. Primero llega el padre; busca trabajo, se gana la vida y luego trae a la mujer y a los hijos. Y claro, es más respetado. (E16)*

La família magrebina té diferents estratègies de control del consum d'alcohol. Limita els horaris dels joves, perquè els distancia d'ambients i moments en els que el consum podria ser més proper. Ho fa especialment en les noies:

Sí, las chicas no salen. Por ejemplo en la actividad que montamos de rey y reina del Fondo, de chicas vino una. Las otras no habían podido salir. Les dijimos que lo hacíamos temprano y que era aquí abajo, pero no las dejaron salir. (E16)

També s'educa per modelatge, ja que les famílies d'aquests joves no consumeixen drogues. Aleshores resulta menys probable que aquests ho facin.

L'estil de gent és molt diferent. Els marroquins d'aquí [del casal], les seves famílies no beuen alcohol ni fumen tabac... És que conec molta gent estrangera i consumeixen molt més la gent d'aquí que els estrangers, per almenys en l'àmbit que em moc. (E21)

La família també compta amb la comunitat magrebina de la zona. El fet que una persona magrebina vegi a una altra bevent alcohol, esdevé un element de control i de pressió en contra del consum d'un jove de la mateixa comunitat.

**Su cultura es más restrictiva.*

***Es que depende del chaval y de los padres, porque hay muchos aquí que no los dejan salir y ya no están en contacto con todo esto. Otros sí salen. Por ejemplo en San Juan que estuve allí, había unos chavalitos que salían y vi como algunos se tomaban una cervecita y otros que los vi, que habían comprado alcohol y... Los otros que no fuman ni beben los vieron y dijeron: "Oh! qué mal, ¿Qué haces?" Es... depende.*

**El alcohol está muy aceptado socialmente y, en el momento en que entras en una discoteca, empiezas a beber alcohol. En cambio los que vienen aquí no. Alguno que sí pero... Te puedo poner el ejemplo de la barra que montamos por San Juan: consumiciones a marroquíes alcohólicas, unas 10 de 200 que vendimos. Aquí muy pocos.*

***Es que lo tienen tan prohibido que...*

**Es que es algo cultural, tanto en jóvenes como mayores. (E16)*

Aquesta "pressió" per no consumir és exercida pels mateixos joves cap als seus companys magrebins, basant-se en motius de tipus cultural, religiós i familiar. Els mateixos entrevistats destaquen el que entenem per "pressió de grup". En aquest cas són els no consumidors els que pressionen els usuaris, perquè no ho facin i no a la inversa:

Según lo que vi esa noche [de Sant Joan], que los vi en acción... había unos que compraron calimocho y entonces estaba el I, el A que no toman nada y les dijeron: "¡Qué hacéis bebiendo alcohol!" Y me sorprendió. Y ahora han entrado juntos, que se llevan bien pero lo rechazan.

Parece que pasa al revés que con los autóctonos, que el grupo que presiona es el de no consumidores a los consumidores. Claro porque también es que piensan: "A ver si se lo dice a mi padre, a ver si es que tal..." (E16)

Ara bé, més enllà de la "pressió cultural", no tots els joves marroquins es mantenen abstemis amb l'alcohol. Els joves magrebins, a Catalunya, es troben que la seva droga "prohibida" –o mal vista– al país d'origen és la droga de primer accés del jove autòcton. A més, és la substància protagonista de l'escena d'oci nocturn.

A ver hay que sí. A algunos sí que se le pasa, beben a escondidas. El otro día había quien bebía a escondidas pero a ver, tampoco... Tienen 18 años [así] que tampoco... [es muy preocupante] (E16)

El cannabis és la droga més acceptada i consumida per joves d'altres ètnies i cultures. La cultura i les famílies marroquines marquen l'abstinència cap a l'alcohol dels seus joves, però no són tan explícites en el consum de cannabis. La tolerància en el consum de cannabis és també un factor cultural ja que el cultiu i el consum d'haixís resulta socialment acceptat al Magrib:

En hachís no, no pasa lo mismo en su cultura. Es ya un tema educativo en hachís. Algunos vienen con una educación excelente y estos temas los tienen muy claros. En el alcohol es más evidente [el desprestigio] pero en el hachís no tanto (E16)

L'ètnia gitana també tolera en certa mesura el consum d'haixís dels seus joves. Però, en canvi, marquen el límit en el consum d'altres drogues més dures. El prejudici cultural cap a altres drogues més dures, ve marcat pel nivell d'alteració de la consciència que causen. Estar massa "col·locat" i perdre el control d'un mateix, està especialment "mal vist" entre la població gitana. Aquí també és la figura paterna i l'avi, la que marca aquest control i reconduïx –en cas necessari– la situació:

Jo tinc nanos gitanos i paios. Els gitanos estan posats en drogues més dures. Però normalment és queden més amb l'haixís. Crec que tenen més por de la família. Hi ha més control. Les famílies controlen més el tema del consum. Com en tots els col·lectius tenen problemes de drogues, però si que és veritat que pots treballar més amb les famílies, ja sigui el pare o l'avi. Amb el tema de l'avi, que és més gran i li tenen més de respecte i és per on els arribaria. En canvi en d'altres nanos veus que estan amb l'haixís, però que si arriba una altra droga també la provarien. Els nanos gitanos tenen clar que fins a l'haixís i que amb d'altres drogues s'hi poden enganxar: "No puc..." Tenen molt present el fet que puguin valer-se i amb les altres drogues veuen què no. Que són una mica monigotes i en canvi amb els porros no tenen aquesta visió. (E1)

Hi ha altres característiques que no fan referència directa al consum de drogues, però que distingeixen els joves d'altres ètnies en relació als autòctons. El professorat coincideix en què els alumnes estrangers es mostren més motivats pels estudis, són més educats i mostren actituds i comportaments més correctes. De la mateixa manera, les famílies es mostren col·laboradores i implicades en l'educació dels seus fills:

Casi que diría que los extranjeros fuman menos. El único, el negro. En general creo que son más educados los extranjeros. Los chinos son rarísimos, los otros... los marroquíes no. Las familias están mucho más encima de ellos que nosotros. Lo de la religión les cohíbe también bastante. Por ocho nacionales, [consumen] dos extranjeros. Los extranjeros es por quitarse el sombrero; tú llamas a los padres y vienen aquí como un clavo (E4)

El que noto és que els immigrants són els més madurs, els més motivats i col·laboradors per seguir el curs. Dels altres hi ha meitat i meitat (E3)

En relación al origen étnico en general, creo que tienen más prejuicios que los nuestros. Tenemos muchos chinos que son educadísimos y disciplinados. Los marroquíes son sobretodo chicas y majísimas en general, disciplinadas y no tienen nada que ver con el mundo; están muy aparte. No veo que los inmigrantes estén más cerca del mundo de las drogas (E6)

Veiem com a cada grup cultural se li associa una substància concreta. Als magrebins se'ls associa el consum d'haixís i als llatinoamericans, amb el d'alcohol. A altres grups culturals –com els paquistanesos, els provinents de l'Europa de l'est i els xinesos– no se'ls associa a l'ús de drogues:

Los marroquíes optan por el hachís, sudamericanos quizás más por el alcohol (E16)

Los sudamericanos consumen más alcohol, pero no tenemos clientes de otros grupos. Trabajamos más con autóctonos (E22)

En tenim pocs. Normalment els d'origen asiàtic no solen consumir cannabis. Marroquins sí, no tots, no es pot generalitzar, però els casos que hem tingut nosaltres sí. Alcohol no, la pròpia religió ja els hi prohibeix. Després en nanos de l'est hem conegut uns quants, però la veritat és que no consumeixen. I els sud-americans que tenim tampoc.

**És que en una població molt petita i a nivell familiar és com si estiguessin encara molt... marcats en aquest sentit. (E5)*

El consum d'alcohol en població llatinoamericana adulta es relaciona amb casos de violència domèstica. Es tracta d'un patró de comportament que sembla ser propi de la cultura d'origen. La policia afirma haver d'intervenir en aquests casos:

Los chinos y paquistaníes no, hemos encontrado muy pocos, nada. Los latinoamericanos consumen mucho alcohol y causan problemas de maltrato doméstico. Siguen con sus costumbres de su país aquí. Cuando ocurre algo así nos dicen que es su mujer y que es cosa suya. Nosotros les decimos que aquí las leyes son éstas y que si no las respetan actuaremos en consecuencia (E14)

Altres aspectes com el comportament i les relacions sexuals, es veuen influïdes també per la convivència de joves de diferent origen cultural. Destaca que l'edat de la primera relació sexual de les noies llatines és més precoç que el de les joves autòctones. Això fa que les joves autòctones percebin pressió per iniciar-se a les relacions sexuals, i possiblement practiquin sexe abans que ho farien –segons les pròpies pautes culturals que marquen l'edat d'inici:

A mi em sembla que els llatins de drogues beuen molt alcohol i estan canviant una mica les pautes sexuals. El CJAS deia que les ties llatines follen abans que les ties d'aquí i que les ties d'aquí, per el tema de la competició, estan obligades a follar abans del que voldrien. Però de drogues il·legals són bastant sans (E13)

A la població paquistaní se li atribueix un comportament masclista i els joves marroquins són percebuts com a immadurs en l'àmbit sexual:

Els paquis jo diria que aquests són molt sanotes. En tot cas són uns masclistes del copón. Els xinos ni puta idea... I el tema dels moros, jo el que he vist és tema porros. En canvi amb tema sexualitat estan molt més... [enrera] Bé, fan preguntes idiotes d'aquestes de llibre rotllo: "¿Me puede pasar algo si me la pelo?" Pues ells fan preguntes així. Que aquí només existeixen en els mites dels que hem anat a col·les de curas (E13)

PATRONS I ACTITUDS DAVANT EL CONSUM

En general, el consum de drogues dels joves es percep com a intensius i fora de control. En el cas de l'alcohol, es parla de consums forts centrats en el cap de setmana:

Alcohol?

Ja ho donem per normal. Jo diria que tenim un patró de consum nòrdic: no veure res entre setmana i al cap de setmana beure molt (E17)

I la combinació cocaïna i alcohol –segons els propietaris de bars que fan referència sempre a joves més grans (al voltant dels 30 anys)– van en el mateix sentit. Parlen de consums intensius de combinació de cocaïna i alcohol, que acaben en estats d'intoxicació per alcohol. Les persones amb més poder econòmic, fan aquests usos als bars del municipi, mentre que qui té menys diners per gastar-se aquell dia, és queda a casa –on la beguda és els surt més econòmica. Ens parlen que aquest grup escull el whisky com a beguda per combinar amb la cocaïna.

El día que se puede es un consumo fuerte. No es aquello de ir a tomar dos cervecitas; si se sale, se sale de verdad. La gente, el que se está habituando a tomar cocaína, si sale, sale a por todas. Es decir lleva dinero para copas, para poder consumir y para ir de after. Y con el alcohol van en la misma línea, una raya son dos copas. Claro, en los bares son caras y se puede consumir en casa. En casa como se dice: “¡Que se bebe uno hasta el agua de los jarrones!” Empiezas por una botella y te lo bebes todo. Y si hay disposición económica te vas de bares. Acaban borrachos. La coca creo que debe deshidratar el cuerpo y pide beber combinados y no agua. Porque dicen que con las pastillas la gente bebe agua, pero con la coca la gente bebe whisky. Una ralla y dos whiskys. (E20)

La cocaïna és percep com una droga impossible de controlar, a diferència de l'alcohol i el cannabis. Es tracta d'una substància que mentre se'n té, el consumidor és incapaç de frenar el consum fins que s'acaba. Per altra banda, si s'ha consumit alguna vegada, és quasi segur –segons aquestes opinions– que l'usuari digui que no en vol, quan se li ofereixi en una altra ocasió:

El consumo de coca no lo controla nadie, esto del “Yo controlo”... En el alcohol, yo qué sé, en el hachís... Habrá quien fume más y quien fume menos, pero la coca se consume mientras hay. Si yo tengo, ¿para qué vas a decir que no? Si has consumido una vez conmigo, no vas a decir a la siguiente: “No, ya tengo bastante”. Con la cocaína nunca se tiene bastante.

Poca gente dirá “Ya basta”, es difícil. Se está cuando se ha acabado la papela, o llamamos [a un vendedor] cuando hay dinero o ya se ha acabado la fiesta. Ya volvemos atrás y sale el demonio. (E20)

Tanmateix, els propietaris de bars apunten què veuen actituds de prudència en el tema conducció i consum d'alcohol. Es troba en ocasions on els mateixos clients comenten què aquella nit el conductor no beu i serveix begudes no alcohòliques:

Dices “¿Cinco chupitos?” y te dicen “No, el que conduce no”. Y me parece de puta madre. Yo les pongo un chupito a los conductores sin alcohol: de lima, de refresco, zumo... Y así hacen la broma. Hay actitudes muy curiosas y que realmente creo que tiene que ser así. (E20)

Els més joves (de 14 a 16) fan consums de cannabis de tipus compulsiu, de grans quantitats, en espais inadequats. Però és un patró de consum que s'atribueix a l'edat i a la falta de maduresa. És un patró de comportament propi de l'edat que no només es dóna en el consum de drogues, si no en qualsevol altre tema. Les actituds són encara immadures i tot es fa de manera impulsiva, desmesurada i sense límit.

Els joves de batxillerat que consumeixen cannabis, en canvi, ja són més madurs i responsables i presenten usos controlats i moderats. Són joves que obtenen bons resultats acadèmics, que el consum no els afecta a d'altres àmbits de la vida. Tal com ens diuen les cites, saben on consumir i –per tant– no ho fan al centre educatiu on poden ser descoberts. Això els diferencia dels més joves. Situen el consum en el cap de setmana, es fa controlat i no els comporta més problemes.

Una minoría [consumen]. Estos de bachiller que sacan unas notas... y son porreros que te cagas. Los más maduros y que tienen las cosas claras lo llevan bien. En el instituto se les va de las manos. Los de la UAC sí porque están ya chalados, pero los mayores saben donde consumir.

Me llevé el fin de semana a uno de la UAC para explicarle unos temas y no veas lo que fumaba. Demasiado. Lo que me jode es que no son capaces de estar sin fumar. No saben que si tienen que hacer algo tienes que estar sin fumar. No lo tienen claro, les dices que lo hagan así y lo hacen como quieren.

¿A qué atribuyes esta falta de control?

Sobretudo a la inmadurez. Son niños, de 14 o 16 años. Como cuando descubren las pajas, que se matan a pajas. Luego lo dejan, se echan novia y cambian; ya no es lo mismo, fuman a veces... (E4)

E: I el consum de cannabis en nois de batxillerat?

C: Aleshores sí que és molt més controlat i de cap de setmana. Jo coneixo més els de batxillerat i aquests sí que el cap de setmana poden fumar 3, 4 porros o beure... No sé, però és una cosa molt més controlada, concreta i lligada a la festa. (E5)

P: En casos molt concrets pot existir, però no amb 14 o 15 anys, a la ESO. Sí en casos més grans, i depèn. Com aquest que t'explicava, jo crec que dins el que cap era una persona responsable, no havia vingut mai a classe malament i estudiava i treballava. Però crec que són els que menys. (E7)

En les drogues de síntesi existeix una actitud de respecte o de por cap al seu ús. Es coneixen casos de persones que han tingut problemes arrel del consum i això els serveix als joves per plantejar-se si prendre'n o no. Parlen de joves que manifesten que el que busquen amb les drogues és passar-ho bé i tampoc volen arriscar més del compte amb substàncies massa perilloses:

Hi ha altres nanos que han agafat por a les drogues de síntesi, perquè han vist a algun amic que ha tingut problemes, l'han hagut d'hospitalitzar... Se n'adonen una mica. Amb això de les plantes [psicoactives amb efectes al·lucinògens] hi havia un xaval que deia: “Pero yo tampoco me la quiero jugar, no quiero envenenarme, si es algo con lo que te lo puedes pasar bien sí, pero no busco cosas venenosas. No voy a tanto”. (E21).

CONTEXT DEL CONSUM

Tal com gràficament assenyala el text, a cada droga se li assigna un espai i un moment particular:

Es que cada droga es para consumirla en un sitio. Las pastillas se consumen en after hours, en locales de primera hora se consume cocaína y antes de salir de casa se fuma chocolate. No se si es que hay una normativa, pero más o menos. (E20)

ESPAIS DE CONSUM

Les respostes de caràcter general mencionen els parcs, les places, els descampats, les sortides del metro i el carrer en general. I reapareix el tema de la manca d'espais oci nocturn a Santa Coloma. Sembla que el consum està molt localitzat i els espais de consum són ben coneguts per tots. Les entrevistes ens aporten una llista de noms dels espais concrets de la ciutat on s'hi en pren i també d'on hi ha compravenda.

Situen el consum de porros en espais públics o en cases particulars. La condició d'il·legalitat d'aquesta substància limita la possibilitat d'usar-los en espais privats com ara bars, pubs o discoteques.

Sorgeix una pràctica concreta que és jugar a vídeo-consols i fumar porros, realitat força estesa actualment en els joves:

Consumeixen a les places, al carrer, a les cases amb la play i sobretot quan surten de marxa. Durant el dia en descampats, quan es troben... (E7)

Los porritos lo veo más personal. Es algo que se consume en la calle; en un local delata mucho. Se puede consumir en el coche o en la calle si te vas de fiesta, hablando de fin de semana. Entre semana yo creo que se fuma en casa viendo la TV y haciendo sus cosas. El hachís es algo que no lo ves, no se nota tanto. (E20)

Els esdeveniments lúdics com ara concerts, són un dels espais on conflueixen el consum de porros i el d'alcohol. Se situen en espais públics i –tal com manifesta la policia– resulten espais de tolerància del consum de drogues il·legals ja que la intervenció seria poc efectiva:

*Cuando hay conciertos vemos mucho consumo, de alcohol y hachís. Estos días vemos unos pedrotos!
Entre la multitud parece que se preparan: litronas, hachís...
No intervenimos. La solución sería peor que el problema. Sólo controlamos (E14)*

L'ús d'alcohol se situa en bars de copes i en cases particulars de joves quan no hi són els pares. Sorprèn aquí l'absència de comentaris respecte el fenomen del "botellón". Interpretem, per tant, que no resulta un aspecte polèmic en les persones entrevistades:

Tienen sus horarios de bares. Es una costumbre tomarse tres cubatas aquí y el otro allí y el último en el Bar Pepe. Tienen una ruta establecida. (E20)

Quan es reuneixen a casa d'algú, quan els pares treballen... però no sé més. (E7)

Santa Coloma de Gramenet té una característica particular; no disposa d'una zona d'oci on es concentri l'oferta de locals privats de lleure: pubs i discoteques. Es tracta d'una realitat –les zones de festa planificada– cada vegada més comuna en les grans ciutats. S'expressa com al factor i paràmetre més decisiu, per explicar la manca de consum de determinades drogues. Així, una part de l'ús de drogues dels joves de Santa Coloma es fa fora –en ciutats veïnes com Badalona i Barcelona:

També és un barri que la gent va a fer les festes a ciutat, perquè aquí no hi ha res. (E21)

Santa Coloma tiene una peculiaridad y es que no hay espacios de ocio, por lo que no se dan los consumos típicos de espacios de fiesta. Hay pero no están generalizados. (E14)

Paradoxalment, aquesta manca d'oci nocturn pot esdevenir un factor regulador dels comportaments i les actituds dels joves usuaris. El consum en espais públics -sobretot cannabis- té implícits uns mecanismes de control i de regulació, ja que el seu ús s'hi fa en presència pública, davant de persones d'altres generacions. És possible que determinats comportaments s'autoregulin per aquest fet i s'estableixin unes normes socials implícites i compartides:

Consumen en alrededores de discotecas, parques. En Santa Coloma, al disminuir el número de discotecas, el consumo se ha regulado más. (E22)

Hay un respeto en cuanto a los espacios de consumo y la gente. Si se hacen el porro en las salidas del metro es porque no se lo hacen dentro, delante de la gente. En parte es por respeto y en parte porque hay seguridad (E14)

MOMENTS PEL CONSUM

Hi ha una forta diferenciació entre el consum durant el cap de setmana i entre setmana. Òbviament, el cap de setmana és el temps dedicat a l'oci; es deixen de banda les obligacions formals -estudis i treball- de dilluns a divendres. Hi ha més gent que surt i, per tant, es pot dir que el cap de setmana és quan més s'empren les drogues:

Sí, a partir de dijous i divendres n'hi ha més. Sobretot als punts de venda, amb cotxes.. És que amb això tapes un forat i se n'obre un altre. Per exemple, em deien que un dels llocs conflictius és al Rellotge, al Fondo. Ara torna a començar també la venda al Motocròs segons el que m'han dit. I els caps de setmana hi ha més moviment. Si hi ha més consum és perquè hi ha més gent que surt. Si és dimecres o dijous, treballes –no surts. Però jo crec que és més dijous, divendres i dissabte. (E15)

Tot i això, el cannabis és la droga que s'usa també entre setmana, a diferència de l'alcohol, la cocaïna i les drogues de síntesi –que són d'ús exclusiu de cap de setmana:

Els d'escola taller tenen molt clar que l'alcohol el consumeixen al cap de setmana, però porros sí entre setmana (E21)

Haichís consume desde gente con catorce hasta gente con cuarenta años. De lunes a domingo, cada día. Drogas como pastillas en fiestas y fines de semana (E14)

Drogues de síntesi els caps de setmana i a la discoteca. Coca com a algo esporàdic de la gran festa. A nivell de xocolata és més habitual d'entre setmana (E1)

Les entrevistes situen aquest consum de cannabis d'entre setmana a les tardes, en finalitzar la jornada –laboral o escolar- quan el grup d'amics es troba.

Sobretot en el consum de porros. El alumnes que proven i s'aficionen al cannabis, és un consum més diari, més habitual. Te'ls pots trobar a les 7 de la tarda fumant un porro en qualsevol cantonada (E5)

A las 6 – 7 de la tarde. Cuando plegan de trabajar, quien trabaja, o cuando los amigos se reúnen. Antes no, porque cuando se trabaja no se puede consumir (E14)

motius per consumir-ne i no consumir-ne

RAONS PER AL CONSUM

Trobem una llarga llista de motivacions que els adults pensen que duen a consumir als joves. Una de les argumentacions més utilitzades per explicar les raons que els porten a fer-ho és la pertinença al grup d'amics. L'ús de drogues atorgaria al jove una mena de reconeixement social dins del grup, que el permetria sentir-se integrat o en condició d'igual:

Hi ha la curiositat, la pressió de grup, el mimetisme. Si ara tothom porta mòbil es perquè algunes companyies s'han dedicat a vendre mòbils, i si no en portes sembles maricón... Doncs ha passat amb els mòbils i la droga; és un tema de mercat. (E10)

En el mateix nivell, el fet d'experimentar i provar coses noves –com a característica pròpia de l'adolescència– esdevé un altre motiu esmentat en les entrevistes. Aquesta actitud d'exploració –en contra de la pressió de grup que es planteja com a un aspecte negatiu en què el jove es veu obligat a consumir-ne– es percep com a un motiu legítim. Entra dins dels paràmetres de la normalitat ja que, qui més qui menys, ho ha fet alguna vegada:

D: Porque lo tienen allí y les da curiosidad. Es que ya llevan cuatro años aquí y tienen sus amigos en el instituto y se juntan con gente que sí que lo hace. (E16)

C: Parlem de l'adolescència, una etapa que és molt fàcil caure en la investigació: "A veure què passa". Crec que es prova perquè és l'edat de provar aquestes coses P2: Això, explorar, sentir-se acceptat davant el grup... Però jo no hi veig aquí un risc. Algun cas concret per desinhibició personal, en el cas de l'alcohol, perquè és tímid. C: És un tipus d'actitud d'exploració que en algun moment –no sé si el 100% de la població que són adults– hem fet alguna vegada. Crec que és el més normal: fumar-se un porro o emborratxar-se tots ho hem fet alguna vegada (E5)

També s'apunta que el consum significaria el pas de ser "nen" a ser "adult", complint la funció de ritual de pas cap a la vida adulta. Per tant, es creu que el fet de fer-ho fa sentir als joves més grans, més adults. Tindria el paper de reafirmar-se en què han deixat de ser infants i que *fan el que volen*.

Más que para experimentar, también para distinguirse, para ser más mayores, para ser independientes. Tiene que ver con la idealización de la independencia y de la libertad personal. "Yo puedo hacer lo que me dé la gana", cosa que es cierta hasta cierto punto. Es verdad. (E6)

Altres motius que s'anomenen –encara que en menys ocasions– és que el consum de drogues compleix la funció de cerca ràpida de plaer immediat. S'emmarca dins les característiques de la societat actual, la qual exalta el valor de la recompensa

immediata i sense esforç. La televisió, el consumisme i els valors de l'èxit fàcil i sense esforç, serien els responsables:

El que crec és que en la societat que estem vivint, tot allò que no és compensa de manera immediata és una frustració. Nois que estan estructurats no hi ha problema, saben analitzar aquesta situació. Però nois que han mamat de la TV on tot és immediat, que l'èxit és comprar-te aquest model de no sé què... els nivells de frustració són increïbles. Aleshores per poder satisfer, per poder omplir aquest forat que deixa la frustració, necessiten posar alguna cosa: les drogues o una altra cosa (E5)

Hi ha un hedonisme total. La gent busca el plaer, busca la recompensa immediata, sexo rápido, droga rápida... Jo a vegades em sento un bicho raro (E10)

Passar-ho bé. Evadir-se de problemes molt freqüents. Malgrat puguin tenir dificultats econòmiques però... tenen accessibilitat a tot: motos, play, internet. Consum fàcil i ràpid que em comporti plaer sense cap esforç. (E2)

Altres argumentacions fan referència al fet que el consum de cannabis és una moda i que també s'associa a un acte de transgressió. El motiu pel consum seria tan un acte d'esnobisme –tal com diuen algunes cites– com el risc de fer quelcom que està prohibit:

Jo crec que fan un consum més social. No sé si és una moda, però és el que fan tots. No sé si els dona prestigi o ho fan per consum, no sé. (E15)

És la manera d'afegir-se a un grup i que aquest grup els accepti. Compliria dos funcions: per una banda "Em col·loco" i per altra "El porto a sobre" i és aquest risc: és algo delictiu "Però no m'agafaran". És aquest joc. (E1)

C: És una mica esnobisme. (E5)

El consum de drogues com a compensador de l'avorriment i la falta de motivació d'alguns joves per a altres tipus d'activitats lúdiques, configura un motiu menys esmentats en les entrevistes, però igualment important. Es menciona una agrupació excursionista del municipi com a exemple de joves que ocupen el temps en d'altres activitats i que no centren el seu lleure en aquests usos:

Porque no tienen más que hacer, porque se aburren. No tienen sitios donde estar, porque es más fácil dejarse liar de cosas en plan lúdico que en plan de trabajo. Si les lían para arreglar el poblado ibérico se cansan muy rápido. Lo de fumar, como estás con los colegas, se creen más hombres, como si pertenecieran a otra raza.... Todo lo que hacen la mayoría de ellos, va en función de los porros. Si tuvieran más cosas que hacer, no fumarían. Mira el [centro excursionista Puig Castellar: los chicos de ahí... un 95% no debe fumar (E4)

Altres factors per fer-ho, són el canvi de referents i models que tenen els joves avui en dia. Alguns joves amb problemàtiques familiars –en situacions d'abandonament– tindrien predisposició a consumir-ne per la seva situació. En determinats casos, la televisió esdevé un important element socialitzador del jove que té els pares absents gran part del dia. Els models i les pautes que ofereix aquest mitjà sobre temes com la sexualitat i les drogues, afavoreixen l'acostament a l'ús de substàncies. Aquesta realitat, que es reprendrà en apartats posteriors, sorgeix com un element reforçador del seu ús:

P2: Jo sobretot associo el consum de drogues a l'abandonament, a la falta de referents, a les dificultats de comunicació, al consum dels propis pares o de l'addició dels pares a altres drogues, a famílies que estan en situacions de predelinquència o delinqüència.

C: I a vegades es deixa en mans de la televisió la socialització del nano i els referents que tenen allí prenen drogues, practiquen sexe de qualsevol manera. En fi, que donen l'aparença que arriben a l'èxit de manera molt fàcil i que poden fer qualsevol cosa en qualsevol moment. I ells volen ser iguals. És normal, jo també voldria.

P2: Els models. (E5)

También porque se creen mayores por el consumo, aunque va a caracteres. Ha cambiado la referencia de los jóvenes. Antes eran los padres, pero ahora se tiran muchas horas en la calle: los padres tienen i.e. trabajar. Sus referentes son el grupo de iguales. (E14)

El motiu que s'atribueix al fet de continuar consumint, un cop ja iniciats, és l'addició a la substància. Ens parlen de que un cop ja s'han provat les drogues, els motius que porten a seguir-la consumint es deuen a la dependència:

Hi ha un primer moment que és per coneixement, per provar-ho, per autoafiançar-se amb el grup i després es converteix en una petita addició. Més endavant és com una muletilla que tenen a l'hora de tenir un recurs, estar en un grup, per fer coses.

Necessiten estar en aquest consum que els crea una addició, com el tabac. (E1)

Resulta interessant citar altres opinions que posen en dubte que sigui l'addició la causa dels consums posteriors. Aquests apel·len al fet que els joves els pugui agradar l'efecte de la droga que han provat i que aquest és el motiu principal que els porta a usar-les:

En el tema de drogues en "majúscula" –com pastilles– la primera vegada pot ser per mil motius, però de la segona no en tinc cap dubte: perquè és la millor droga que hi ha. I la cocaïna, perquè està de puta mare i ja està. (E13)

La visió que tenen ells és com quan tu et prens un cafetó; ells es fumen un porro. Ja no és "Estic deprimit, preocupat.." És una qüestió d'un porrete i estic millor, com quan dius faré un cafè. (E1)

Totes aquestes raons configurarien les dimensions centrals i dominant dels discursos de les entrevistes, mentre que altres tipus de consums minoritaris anirien associats a altres raons més específiques. Els professionals de la medicina o la psicologia ens parlen de consums en persones amb problemes psiquiàtrics. En aquests casos, les drogues complirien una funció *terapèutica*, de la mateixa manera que ho faria la medicació psiquiàtrica. Les drogues els relaxaria o els faria pal·liar la simptomatologia pròpia del trastorn –com en el cas dels psicòtics. Aquests professionals també recorren a altres explicacions de tipus psicològic com el fet que alguns joves prenen drogues per combatre algun tipus de carència personal:

Algunos lo utilizan como medicación para trastornos depresivos, porque se desaniman. Otros buscan excitación... Mucho vacío, mucho aburrimiento; buscan tranquilizarse, sobre todo los psicóticos. También fuman porros porque está muy contextualizado; se hace por imitación. Esto en nuestros pacientes –que dudo que sea comparable a la población en general (E9)

La meva percepció és que és una manera d'anestesiarse. En casos de nanos que tenen una vida molt complicada, és una forma de no ser-hi, de no enterar-se dels problemes. Potser és aquesta la part que més em preocupa, a part dels casos en què

les drogues son l'origen del primer brot psicòtic, ja que el consum a vegades és determinant en l'aparició d'aquests problemes. Però a part d'això, en altres nanos és una forma d'evasió. No per estar més contents sinó per no connectar amb aspectes personals difícils d'abordar; d'aquesta manera aconseguixen desconnectar. La preocupació bàsicament és aquesta, la dels nanos que tenen vides de risc, situacions sociofamiliars de risc i situacions complicades de les quals no en saben sortir. La major part de vegades –en els casos en què hi ha problemes– és per alguna espècie de carència interna: timidesa, combatre les pors adolescents. Abans era l'alcohol, ara el cannabis. (E8)

Altres atribucions que fan aquests professionals del consum de drogues coincideixen amb les que esmenten altres professionals d'altres àmbits. Hi ha un fort consens sobre que l'ús de drogues actua com a eina d'evasió de problemes de tipus social, familiar i personal, en els casos de joves que viuen situacions problemàtiques. Davant aquests casos, els consums s'entenen com a consums justificats, ja que el jove compta amb poques alternatives per "tirar endavant" davant la seva situació personal.

Yo creo que la gente empieza a consumir por probar y experimentar cosas nuevas y luego consume para evitar los problemas. Las drogas te buscan problemas. Es como el alcohol... Bueno las drogas, las drogas en general. Yo es que el alcohol para mí... pienso que es algo diferente, pero es lo mismo. Al principio te evade pero te trae problemas. Pues las drogas, lo mismo. (E29)

C: En tot cas és el que tinc clar és que els nanos que consumeixen drogues cada dia, ho fan perquè és l'única solució que tenen per tenir un món més agradable, i que sempre son les víctimes. (E5)

I a: "Es que tienes una familia multiproblemática y empiezas a fumar porros" el chaval respon: "Joder, es que fumando porros puedo llevar mejor la mierda que tengo en casa". (E13)

I en cannabis algun cop ens han confessat que depenen de fumar-se un porro per passar-ho bé. Però generalment ells mateixos associen aquest consum a la seva pròpia situació. Et diuen: "Es que si no em fumo un porro no aguanto el meu pare", o el que sigui. Té a veure a la situació personal (E5)

Esdevé rellevant l'aportació d'una de les entrevistes respecte aquest afany de buscar la causa del consum de drogues. La reflexió que ve a continuació menciona que tot plegat resulten atribucions o raons des de la visió adulta de l'ús dels joves. En realitat, els joves no donarien tanta importància al motiu que els duu a fer-ho: consumir-ne ja és un motiu per sé –sense necessitat de buscar causes ocultes i indirectes:

Tot això és vàlid per als adults... Els joves prenen drogues i com són tot estètica i no es mengen l'olla, tu els preguntes: "I per què fumes porros?" I et diuen: "Yo fumo porros porque fumo porros". Demana-li a un tio por qué se hace pajas, se las hace porque se las hace. Crec que tenim la resposta fàcil "Prenc drogues perquè tinc problemes" i "Tinc problemes perquè prenc drogues". Però la pregunta és: Si no hagués pres drogues, s'hagués brotat igual?... El que passa és que ens encanta als adults i professionals buscar una causa: i així acusem a les drogues [com l'explicació d'allò que passa]. (E13)

RAONS PER AL NO CONSUM

Trobem poques opinions que ens parlin dels motius que tenen els joves per no prendre drogues. Contrasta amb la llarga llista de l'apartat anterior on s'han trobat una llarga llista de causes o raons que poden portar els joves al consumir-ne.

En el cas dels joves marroquins, els motius per no usar-ne són les pressions externes que reben de la família, tal com s'ha dit. Aquí s'esmenta que aquests joves senten els mateixos desitjos de consumir, però disposen de mecanismes de contenció extres en comparació amb els autòctons:

D: Yo creo que porque les meten más caña la familia.

C: Por presión cultural, porque curiosidad por consumir tienen la misma pero...

D: En las familias que conozco son súper rectos y ellos nada, no se les ha ocurrido. (E16)

En general però, es creu que el fet de disposar de certs recursos personals i socials, podria actuar com a factor de protecció davant de problemes relacionats amb el consum.

P2: Que tinguin un projecte vital: estudiar, possibilitat de treball, activitats com la música, l'esport, tenir amics, unes bones relacions, un cert èxit en els estudis o el que estiguin fent. (E5)

Des dels recursos educatius d'inserció laboral –on trobem major població jove amb dificultats sociofamiliars i una major proporció de consumidors–, la resposta al perquè uns consumeixen drogues i altres no, no queda del tot clara. Un tutor d'aquests joves ens parla quelcom inespecífic que denomina *sisè sentit* i que actua com a factor preventiu. En concret, la consciència del risc d'addicció, el protegeix de “perdre el control” o d'alterar el nivell de consciència, el consum dels pares... són motius que explicarien –en part– aquesta diferència:

Els que no consumeixen s'ho miren. Però també fumen tabac i alguna vegada li han donat un calo. A alguns el fet d'anar amb un grup on hi ha alguns pintes fa que també els doni una mica de pedigrí. També n'hi ha que ho tenen molt clar que això els pot portar a una addicció. Son nanos que tenen com un sisè sentit; veuen les coses nítides. Alguns tenen molts punts per consumir, però pel que sigui no ho fan. No tenen famílies més estructurades, però tenen aquest sisè sentit i no consumeixen. I tenen altres problemes. Crec que és el fet de sentir que no poden controlar.

Penso que el més important és que és un patró que no deixen. Jo crec que és un paràmetre familiar [que reproduïxen], o fumen els pares o els germans... (E1)

Per últim –encara que no menys important– hi ha una opinió que contrasta clarament amb els textos anteriors. Parlant de cannabis, el motiu pel qual no en consumeixen els joves és perquè: *no s'ho han plantejat*. En comparació amb anys enrere, els joves són més immadurs, més infantils i el consum no forma part de la seva vida, perquè és “cosa de més grans”:

Crec que no consumeixen perquè no s'ho han plantejat. (...) Això que no consumeixen drogues perquè no les necessiten, no m'ho crec. Crec que és perquè son uns crios i no s'han plantejat "Això no". Em veig incapaç de contestar així en general. Penso que m'encanta que els joves prenguin drogues per divertir-se i fer el capullo, igual que quan van al metro i riuen i la lien, que són l'alegria de la ciutat. Està bé que prenguin per divertir-se i que es desinhibeixin.

Amb el tema porros crec que fumaven porros perquè fumaven porros, perquè estan de moda i tal. El que penso és que ja que estava de moda els permetia... no sé... "Ja que fumes, aprèn una mica". (E13)

El consum proporciona als joves l'aprenentatge –a través de l'experiència– en temes més adults. D'alguna manera, aquests aprenentatges ajuden a madurar al jove, a conèixer-se a ell mateix i a conèixer mons adults. El fet de no usar-ne fa que no es tinguin aquests aprenentatges i, per tant, no els aporta aquest factor maduratiu.

canvis i evolució en el consum els darrers anys

Resulta complex parlar de les percepcions dels canvis en el consum de drogues dels joves. També de si hi ha hagut alguna evolució en aquests. Aquí es fa més evident que les opinions es refereixen en alguns casos a l'experiència personal com a consumidor, o bé a l'experiència en contacte amb els joves d'una zona o espai concret de la ciutat (barri, escola...). D'altres recorren a fonts externes que semblen provenir d'alguns mitjans de comunicació estàndards (com ara campanyes de televisió)

També esdevé complicat parlar de canvis i evolució, perquè resulta difícil consensuar el moment des d'on cal remuntar-se. Els professionals més veterans ens parlen de l'evolució i els canvis de 20 anys enrere. Altres ens parlen dels últims 5 anys. I d'altres, no especifiquen. Amb tot, hi ha certes coincidències que permeten escenificar els canvis produïts al llarg dels anys a Santa Coloma pel que fa el panorama del consum de drogues.

L'onada de consum d'heroïna que, com en altres ciutats i municipis de Catalunya, va protagonitzar l'escena de drogues de Santa Coloma, és un dels primers aspectes que trobem alhora de mencionar diferències. Els més grans destaquen sobretot l'impacte que causava a nivell visual a la ciutat: les xeringues a terra i la imatge del "ionqui" als carrers.

Hi havia molts pinxetas i havíem d'anar en compte que els xavals no es punxessin. Ara ja fa molt temps que s'ha acabat. Porros i així força, els educadors també. Això en quant a la zona (E21)

Ha cambiado mucho. La heroína ha disminuido en un 95%. Ya no encontramos jeringuillas en la calle. El efecto visual de ver pincharse ya no existe. Ahora la persona no se deteriora tanto. Es otro nivel de gente. Por ejemplo, toma coca quien puede pagarla.

La imagen del yonqui hace que los jóvenes tengan la heroína como algo que nadie quiere tomar.

Ha aumentado [el de cocaína] y el de heroína disminuido.

Hace años veíamos heroinómanos en la calle. Con la metadona se ha solucionado el problema. Antes se veían jeringuillas en los parques por el suelo. Ahora ya no (E14)

Així, donen l'època de l'heroïna per acabada i parlen del consum d'altres drogues. En especial, la cocaïna. Hi ha la percepció que el consum d'aquesta ha augmentat, però no en edats més joves si no en població més adulta o en els joves més grans, tal com comentàvem en apartats anteriors:

En coca ha subido más. Antes no tomaba casi nadie y ahora muchos, aunque son esporádicos, cuando se juntan...

La coca ha aumentado más en proporción que los porros. Y es grave porque da una dependencia mayor y con los porros no tanto y no necesitas tanto dinero. Además todos los que conozco además de meterse coca le dan a las maquinitas.

Toman [cocaína] los de 18 hasta 48. Cuando tienen pasta, tienen un curro y tal. (E4)

Sí, ha subido y mas gente toma coca. Al igual me equivoco pero esta es la apreciación que yo hago de mi barrio. Gente desde mi edad hasta los mas pequeños, lo que está de moda es la coca. Si antes eran 10 ahora son 40. Más de forma ocasional, pero hay gente que se deja su sueldo en coca. (E4)

Sense anar tan lluny en el temps, cinc anys enrere aproximadament, els professors de secundària i de recursos per la inserció laboral recorden el consum d'èxtasis i d'altres drogues de disseny associat a l'oci de discoteques de música «màkina». Se'n parla com d'una "època passada", perquè actualment no senten parlar d'aquests temes als seus alumnes:

2: El meu contacte amb adolescents són com fraccions i cada onada de nanos és diferent. Els que tinc ara no parlen ni de discoteques ni de pastilles ni de porros, però al grup que tenia abans sí que parlaven de pastilles i discoteques. No crec que siguin franges socials si no moments (E21)

A mí lo que me preocupa es la coca y lo de las pastillas, esto lo llevo muy mal. Hace 4 o 5 años hubo un bum de las chufas o rulas, pero ahora ya no; ha bajado. (E4)

On sí he trobat diferències és en les pastilles. Fa uns anys la gent sí que parlava de l'èxtasi –quant la cançó aquesta de l'exta-sí i exta-no. Que si un gatito, un conejo rosa... El que passa és que abans donava ètica a FP i parlàvem d'aquest tema, però ara no parlo d'aquests temes amb ells i no tinc tanta referència. Abans sí que prenién aquestes drogues, ara no tant. (E7)

És destacable la següent aportació d'un professor ja veterà. Ens fa una revisió de com ha viscut ell els canvis, tant a nivell de l'IES on treballa com del barri de Santa Coloma on viu. Passant pels problemes de dependència que ha portat a molts joves el consum d'heroïna i de cocaïna, considera que els consums que fan els joves d'avui en dia no portaran els problemes d'èpoques passades, ja que "la substància" del moment actual, el cannabis, no presenta tants riscos com aquelles:

Del 85 que empecé a trabajar, hasta ahora... Antes había también familias desestructuradas, falta de afecto y tal. Y como huída le pegaban a estas mierdas. A partir del 95 o así, que es el punto de inflexión, empieza a haber más niños que han superado a sus padres, que son unos cabrones y hacen lo que les da la gana y tienen lo que les da la gana y disminuyen los chavales que tienen problemas. Los más tontines no fumaban y los que eran medianamente espabilados iban todo el día fumados. El S, el P, el F... Conozco unos 15 chavales que cayeron con la heroína. Ahora lo han dejado, se meten coca de vez en cuando y otros están en tratamiento con el XX [educador de drogas del Ayuntamiento]. Yo creo que los de ahora no llegaran a tanto. Es como su cultura o manera de hacer las cosas. (E4)

Ara per ara, el cannabis és la droga del moment actual. Les entrevistes parlen també dels canvis que perceben en relació al consum de porros des d'un període de temps més recent. Podem parlar de quatre aspectes en els que s'han donat canvis pel que fa al cànnabis::

1. L'edat d'inici del consum
2. La disminució de l'ús.
3. Les representacions socials associades.
4. Els patrons de consum.

En primer lloc, i reiterant una qüestió que ja s'ha tractat, els joves s'inicien al consum de porros en edats més joves en comparació a anys enrere. És una percepció que es repeteix al llarg de les entrevistes.

*I porros cada dia més i de més joves, 13 o 14 anys (E3)
Sí que es destacable el hecho que ha bajado la edad de consumo. (E9)*

En segon lloc, els professionals en contacte amb els joves afirmen que el cànnabis no està tan estès i que ha disminuït el consum en relació a cinc anys enrere, aproximadament.

C: Però de fa 5 anys cap aquí no hi ha canvis. Potser ha baixat una mica el cannabis, però per la resta no hi ha hagut més canvis (E5).

Jo veig que hi ha molt poc consum comparat amb fa uns anys. ... Pel meu curro cada curs vaig al mateix grup i així vaig comparant. Veig que es droguen molt poc, molt menys que fa 5 i molt menys que fa 2. Llavors ens estem plantejant en el treball preventiu retrassar l'edat de parlar d'algunes drogues, enlloc de començar a 3r [d'ESO], començar a 4t. (E13)

El motiu que donen a aquesta disminució de l'ús, és el rebuig que fan els joves al consum de drogues. El discurs que tenen avui sobre aquestes substàncies està basat en l'abstinència i en el dramatisme dels efectes que causen. La informació que tenen sovint no està basada en la realitat i incorporen una alta càrrega moral en les opinions, com ara que la "droga és dolenta i mata". Tot plegat allunya els joves del seu ús i acostava el seu discurs al que tenen els seus pares o les generacions més grans. Algunes opinions atribueixen aquest aspecte al treball preventiu realitzat.

En relación a diez años atrás yo creo que ha disminuido mucho. Salían más, bebían más y fumaban más. Ahora se dice que se fuma mucho pues yo no lo veo. Lo que sí es cierto es que ha disminuido la edad de consumo y que se tiran a lo que haya. Ahora hay más desconcepción. No sé cómo explicarte... como más perdidos, pero por otra parte el hecho que se haya trabajado para informar ha contribuido a que un sector de chavales desprecien las drogas radicalmente. (E6)

El cannabis està present però molt menys. Fins i tot estic detectant xavals que comencen a parlar de cannabis com si fossin els seus pares: "Que mata neurones" com si possessin molta moral. Hi ha joves que tenen construït un discurs de l'abstinència amb la mentida i molt de dramatisme. "¡Que coño te van a matar [el cànnabis]! Matar te matan los coches..." Però si dius això sembla que tinguis un discurs pro-cannabis. Ja està bé que no fumïn i sobretot a certes edats, però que no diguin mentides. (E13)

En tercer lloc, el cannabis està més acceptat socialment i el seu consum gaudeix d'una certa legitimitat i permissivitat per part de la societat. Alguns equiparen l'acceptació social del cannabis a drogues com l'alcohol i el tabac. Per altra part, els pares coneixen i permeten el consum de cannabis als fills.

*És que alcohol i tabac està acceptat per la societat i ...
I fins i tot el cannabis. S'han donat casos d'alumnes que han transgredit alguna norma i els pares saben perfectament que el seu fill consumeix cannabis el cap de setmana i fins i tot a les tardes. Parlem de nanos de 16 anys, i els pares ho saben i ho accepten. Pensen què és una cosa normal. (E5)

Aquesta tolerància cap al consum s'atribueix a que les generacions que ara són pares dels joves ja haurien fumats porros quan eren joves. Això faria que tinguessin una altra imatge d'aquesta droga, més propera i basada en la pròpia experiència. Això afavoriria la permissivitat en el consum dels seus fills:

Hauríem de retornar molt per trobar el moment en què això no passava [permissivitat social]. Per exemple 15 o 20 anys.

**Crec que és la generació dels que ara són pares els que es van iniciar en el consum i per això són més tolerants amb el consum. Jo als 14 fumava tabac i el meu pare tampoc s'escandalitzava. Ara això ha canviat amb l'haixís. (E5)*

En quart lloc es parla de canvis en el patró de consum del cannabis. Fa uns dos anys, en les sessions informatives a les escoles es parlava de consums d'entre setmana i de bon matí abans d'anar a la Secundària. Actualment, ha desaparegut aquest patró i això es nota al parlar amb els joves, que reaccionen amb escàndol quan es planteja el cas de consums d'aquest tipus.

Fa 2 anys hi havia el rollo de fumar un porro a les 8 del matí. Abans parties de que hi havia xavals que fumaven porros cada dia i que començaven a fumar al matí. Ara estàs parlant d'això i les cares no es mouen, estat parlant d'una cosa que [només] pot passar (E13)

Pel que fa a altres drogues, seguirien la mateixa evolució que els porros. Si fa uns anys els joves coneixien altres substàncies de primera mà –les pastilles, la ketamina o el bolets al·lucinògens- i s'interessaven per conèixer aquestes substàncies per consumir-les, ara els joves de les aules dels instituts de Santa Coloma no mostren el mateix interès per la informació sobre aquestes drogues:

E: I altres drogues com bolets al·lucinògens, ho veus?

No. Jo és que directament ja no en parlo... Fa uns anys et demanaven: "la keta, tal, los botes..." Però clar, això partia de què prèviament havies parlat de la keta, les pastilles, de com consumir. I ara no. Em sembla que estan interessants en el tema de drogues, però els mou el morbo. Aleshores drogues com ketamina, bolets i tal, no són drogues que veus que prenguin. Jo m'acosto a grups i veig que les pastilles no estan per allà... Recordo que fa uns anys podies parlar amb preguntes: "De què voleu parlar?" i ells t'ho deien. Però és que ara no m'atreveixo. Abans treballaves postures diferents davant de les diferents drogues [n'hi havia que en prenien i que no]. Però no ho veig i és un rotllo més extern, més informatiu... Et van dient: "Jo no, no, però tinc un col·lega..." I les xerrades son més anti, preparar-los per si els ofereixen. (E13)

Hi ha altres canvis percebuts en comparació a d'altres èpoques i en relació al consum de porros. Una de les entrevistes ens explica com l'acte de fumar porros significava pels joves una expressió de rebel·lia i protesta, associada a altres actes de tipus social, reivindicatiu i artístic. S'ha vist desenvolupant les raons per al consum, que el motiu "transgredir les normes o fer quelcom prohibit" quedava relegat a l'opinió d'una minoria. De fet, es menciona en dues ocasions només.

Mentre en el passat la dimensió de trencar la norma podia ocupar una certa importància com a motiu de consum –si no la principal– avui la vessant social de l'ús de drogues tendeix a desaparèixer. És substituïda, tal com hem vist, per altres motius com la pertinença al grup, l'experimentació, l'evasió de problemes personals o familiars...:

Cuando empecé a fumar grifa, el hecho de fumar era como un acto de protesta, de rebeldía. Te hablo del año 69, 70. Yo fumaba en los legionarios –gente de mal vivir. La gente de mi generación lo hacíamos como acto de rebeldía y el hecho de fumar era algo muy moderno, como un acto social. Tú te comprabas, que era muy difícil, la grifa aquella, la maría, y te la ibas a fumar a la montaña, donde te llevabas una guitarra, unos bongos, o te ibas a un local. Era un acto social. Te sentías como importante. Los tiempos evolucionan, ahora me da mucho miedo y es todo lo contrario. La visión que tengo ahora es la del chico joven que hace... Antes te preguntabas el porque fumabas y lo canalizabas haciendo cómics, música y a descubrir un mundo que, por la generación de Franco, no conocías. Ahora no, ya no es social. (E18)

paper del context en l'ús de drogues

LA FAMÍLIA

Aquesta cita introdueix aquest nou apartat. Fa referència a les mancances en l'àmbit familiar i educatiu que alguns joves viuen. En concret, la manca de punts de referència i la situació d'abandonament que pateixen. Els professors esdevenen la figura adulta de referència més propera d'alguns joves. També la del "col·lega" o l'amic, amb els quals el jove troba els pilars de la seva educació i maduració:

**Casos puntuals en que la droga ha estat la causa del seu comportament. Però no únicament la droga, el comportament dels nois que tenim aquí té una multiplicitat de causes, que les drogues agraven. Però hi ha una multiplicitat de causes. Potser la causa més important no són les drogues, si no la família. Son nanos que arriben pràcticament abandonats, que no tenen cap referència a casa seva. En definitiva, en molts dels nanos que tenim aquí que consumeixen drogues, la referència més visible i clara que tenen són els mateixos professors.*

***O el col·lega que els passa el material.*

**Sí, i entre aquests dos referents, el xaval ha d'estar lluitant. (E5)*

La família és una de les institucions centrals en l'educació i en la socialització dels joves i adolescents. Aquesta afirmació general, vàlida per a diferents èpoques i moments, pren una especial rellevància en els discursos de les entrevistes realitzades. Ja no només en el terreny estricte del consum de drogues en joves, si no en un terreny més ampli de l'educació dels fills.

Un canvi en el context social general, hauria influït directament en la situació actual de la família vers l'educació dels seus fills. Aquest fet repercutiria en diferents àmbits de la vida dels joves i –en última instància– en el seu ús de drogues.

L'absència de la figura dels pares a "casa" i de les repercussions d'això en l'educació dels fills, és un tema que recurrent en els discursos. Aquesta absència física dels pares en l'espai de la llar familiar s'atribueix, per una banda, a l'entrada al món laboral de la dona –en condició de mare. Això hauria deixat un buit en la cura i l'educació dels fills, que no s'hauria cobert d'altra forma. I, com a altre factor, a la llarga jornada laboral dels pares, que implica l'absència durant tot el dia dels pares a la llar. Aquesta situació, que respon a paràmetres de tipus social i estructural, es tradueix en un menor temps de dedicació concreta als fills. Igualment es desentenen de l'autoritat paterna que els correspondria, per les seves condicions de vida i treball:

P1: Jo suposo que el que aglutina la problemàtica, és la falta de relació per absència dels pares. Ens trobem amb nanos que es lleven a les 8 del matí i no hi ha ningú a casa. Arriben al migdia i no hi ha ningú a casa. Arriben a les 6 i no hi ha ningú fins a les 8 que arriben els pares. Això en la majoria dels casos. Si mires els nanos que tenen un consum habitual de drogues, sempre o quasi bé sempre, hi ha una absència dels pares. Ja sigui perquè no hi són o perquè no posen cap límit. (E5)

Hem incorporat les dones al món laboral però no les hem suplert per res. Existeix un forat de mida brutal. Els homes no hem assumit gaire més cosa [de la llar]. Hi ha un terreny de ningú. Hi ha excepcions, però no s'han suplert les funcions maternes. (E8)

Val a dir però, que la falta de temps per dedicar als fills, s'acompanyaria d'una falta d'implicació de les famílies en l'educació d'aquests. Les repercussions que això té pels joves apareixen al llarg de les entrevistes. Al llarg dels discursos s'apunten aquestes mancances: de models i de referents adults, d'hàbits d'autonomia personal, de tipus afectiu. Es percep, en general, una situació d'abandonament dels joves:

Haurien d'estar més pendents, però ells també treballen. A vegades tenim problemes per trobar-los a casa. És despreocupen bastant. (ET)

3: Crec que més que famílies desestructurades hi ha un perfil de famílies on pare i mare treballen tot el dia. I el que passa és que des de les 9 del matí a les 10 del vespre no el controla ningú. Son nanos que tenen una certa autonomia per escalfar-se una truita de patates, però els preguntes què fan i et diuen: "la play, la tele..." que la tenen a l'habitació. Clar, ningú no els pregunta si estudien o no, no els fan un seguiment diari. No són mals nanos però els falten hàbits. S'adormen i quan els preguntes "Què ha passat?", et diuen: "No, es que mi madre no estava" o "No me ha picado" –es refereix al col·lega que el va a buscar [a casa]–. I els dius: "¿Pero no conoces el despertador?" (E3)

Como trabajamos los dos, tenemos menos tiempo para estar con ellos.....Antes cuando yo era pequeño estabas en la calle, te veían hacer algo raro y te pegaban la bronca. No tenías más remedio que hacer caso a los mayores, ahora no. Estamos haciendo dejación de nuestra condición de padres o profesores. Los chavales no tienen muchos puntos de referencia de adultos y claro... como no hay.... (E4)

El consum de drogues dels joves estaria lligat a aquesta condició familiar. La situació "d'abandonament" que pateixen, el "desentendre's" en l'educació dels fills i les mancances afectives serien factors que afavoririen el seu ús com a estratègia d'evasió. Així, la tasca educativa dels pares es delega a altres persones o instàncies com ara l'escola o l'institut, la televisió, internet...:

C: No és el tema drogues en concret si no que és una qüestió més àmplia. El problema és que els nanos no se senten valorats, escoltats. I oblidar és la millor solució.

P2: Et trobes que els nanos es passen moltes hores sense ningú a casa. (...) Clar, els nanos passen moltes hores sols. La família no s'implica, però ja no només en aquest tema –com diu el meu company– si no en d'altres temes molt diversos. I és molt complicat.

P1: Són nanos amb pares, però abandonats. No estan al carrer, estan a una casa. Però no hi ha cap norma i allò és campí qui pugui. Aleshores aquí els nanos estan perduts, perdudíssims, i en aquesta situació de pèrdua i de confusió, doncs clar, apareix l'angoixa: "Què tinc que fer? On estic?" I aquí el millor és consumir, consumir per oblidar-se. Això una. Després hi ha famílies que la mala relació que tenen en l'entorn familiar dificulta inclús qualsevol intervenció que nosaltres fem. (E5)

Les famílies tenim poc temps per acompanyar-los. Aleshores es deleguen a terceres persones que a vegades ho fan bé i a vegades no. Les imatges canvien molt: es canvien els cangurs com si fos el mateix un que l'altre. (E8)

Delegar les competències pròpies dels pares i famílies no només passa per la manca de temps i dedicació a l'estructura familiar, sinó també per la falta de capacitat dels pares per poder atendre les exigències educatives. Existeix un sentiment de manca de recursos per encarar l'educació dels seus fills i fer front a determinades situacions:

Compte, perquè també hi ha una dificultat per exercir de pare i hi ha una delegació de la funció de pares a institucions. A nosaltres ens diuen: "¿Qué hago con mi hijo?" I els diem: "Escolta que és el seu fill, no el meu". (E5)

Las familias se encuentran desbordadas y sin recursos ni autoestima suficiente como para abordar los problemas de sus hijos. Prefieren derivar porque no se sienten seguros de cómo deben hacerlo cuando tienen que hablar con ellos. (E11)

Les famílies estan també preocupades. Volen, però no troben l'estratègia, el que tenen què fer. Quan el nano és gran i el càstig i les bufetades ja no funcionen, només els queda el crit de: "Et mataré! Et faré fora!" I no ho fan. Saben què roba i què consumeix, però ja no tenen el control. Se senten bloquejats. Hi ha l'afecte per ser el seu fill, però no ho controlen. Hi ha casos en què les famílies estan maltractades pels fills. I per molt que sigui la [seva] mare, [aquesta] no pot permetre que li faci això, perquè no li fan bé [al fill]. Algunes posen denúncies, altres no. Hi ha molta agressivitat, demanar diners, i se senten totalment desbordats. (E1)

A algunes entrevistes es parla dels problemes dels pares per afrontar situacions on es detecta el consum dels seus fills. Quant la policia detecta casos de drogues, ha d'intervenir en la relació pares-fills, ja que els pares es veuen perduts i sense saber què han de fer. En alguns casos són els professionals els que orienten els pares en com tractar els fills, en aquest tema:

Las familias se angustian, se asustan, se alarman. Les parece que les tienen que encerrar [a sus hijos] en una granja. Nos agradecen que les expliquemos. Algunos padres piensan que su hijo solo lo ha probado, pero cuando le enseñamos la piedra que encontramos al niño se sorprenden. A veces se enfadan mucho con los hijos y tenemos que calmarles. Les aconsejamos que dialoguen, que lo hablen en frío, no en caliente. A los chavales les sirve más que darles un quantazo. (E14)

A més a més de la delegació de la tasca educativa, trobem també la substitució o compensació de la absència física dels pares i de la funció paterna, per regals i diners:

3: Però també crec que es va a lo fàcil. Recordo el cas d'un nano que els seus pares estaven fora tot el dia. La mare netejava hospitals i arribava al matí. I com compensaven aquesta falta? Li va comprar un mòbil de 300€. Què els hi poden donar? Pasta. I pasta vol dir un mòbil, una jaqueta... Perquè tots van de punta en blanco. (E3)

Tal i com està muntada la societat, sembla que els pares donant 50€ al fill a la setmana pel que sigui, ja has complert. I algunes vegades penses que com que el nano té unes mancances, creus que les has de cobrir monetàriament. (E5)

Todos con cámaras de fotos, los últimos modelos. ¿Pero aquí qué pasa? El consumo. Y la irresponsabilidad: los padres que les compran todo. Entiendo que hay una falta de tiempo que se quiere suplir de otra manera. (E6)

Aquesta estratègia de compensació o substitució té les seves repercussions en els joves-fills. Aquests pares contribueixen en la promoció d'actituds de consum, ja que es veuen incapaços de posar límits a les demandes dels fills:

Els pares podem ajudar en això. Hi ha mares que et diuen que no se l'enduen al carrer perquè els hi demanen què els hi comprin coses. Jo els hi dic: "Doncs digues-li que no!" i elles em diuen: "Claro, però si llevo dinero..." Si no els hi ensenyen elles, qui els hi ensenyarà...? Els costa dir-los que no a les coses. En aquest sentit hi ha un dèficit important, de no gratificar l'esforç. (E8)

Les estratègies "substitutives" no només es basen en regals si no també en altres objectes de consum o activitats per ocupar el temps lliure dels fills: la televisió, la consola... Però les entrevistes remarquen què aquests objectes de consum que proporcionen als fills, no només substitueixen l'absència dels pares, sinó que els pares també en fan ús quan són a casa. Els pares eviten el contacte amb els fills i la seva tasca educativa en general quan són a casa, deixant al fill amb la consola o l'ordinador.

Segons les entrevistes, el consum de televisió, internet i la consola serien eines de desconexió entre pares i fills –proporcionades pels primers. Serien aquestes, estratègies per substituir el paper educatiu que els correspon:

Jo als xavals els hi dic que si jo fos el seu pare, a l'hora de sopar posaria la TV per no haver de parlar amb ells. Perquè com que estic molt cansat, si m'explica la seva vida m'hauré de preocupar i tal. I que ja des de petit ja li enxufava vídeos de la disney perquè així no em molestés, en pillava tres al videoclub. I ara ja li he posat a la seva habitació la play, el messenger i la televisió perquè així el tinc distret i no emprenya... Bé, els meus fills van veient com funciona jo: que m'emprenyen els immigrants –quan jo sóc un immigrant–, que potser voto dretes, que només funciona pel meu interès, que sóc així d'agressiu... Aleshores els joves fan el mateix que fan els adults, possiblement menys... Que no em sembla que els joves tinguin problemes, que crec que els tenim els adults; ells fan el que poden i no s'enteren d'un pijo (E13)

Dice "No me haces caso, no me escuchas, no valoras... pues me creo mi mundo". ¿Y cuál es su mundo?" No sólo el de las drogas: el de los videojuegos, internet... ¡Cuidado! esto se lo facilita el padre y la madre; para tenerlo dormido (E18)

Aquestes tecnologies complirien una funció: convertir-se en eines per fugir del contacte amb els joves i –alhora–tenir-los controlats a casa. Ara bé, no farien més que aplaçar quelcom inevitable: el moment en què el jove surt de casa i requereix d'estratègies i habilitats personals per fer front a la vida, amb recursos propis:

Jo crec que els adults no hem de tenir collons de demanar als joves que no disconnectin, perquè som els disconnectadors més a lo bèstia: amb la tele, amb el curro... Els adults fugim del contacte amb els joves, per això sopem amb la televisió. Una cosa que decideixen els pares és que "Et prefereixo enganxat al messenger perquè així estàs a casa i et tinc controladet" O sigui que entenen què el que fan amb els joves es protegir-lo. Doncs que el protegeixin quan surtin [els joves de festa]; quan no tindran cap eina de control, ja petaran. Del messenger tinc molt clar que la responsabilitat està en els pares. I, és normal que tinguin un televisor? [els joves a la seva l'habitació] (E13)

Dels discursos es desprèn que les tendències actuals de consum dels joves no deixen de ser el resultat d'una situació social i estructural. Aquesta desemboca en unes pautes d'oci i de consum més immediates, centrades en formes de consum més passives: televisió, consoles i ordinador. Aquestes són activitats que els joves poden fer a casa, i a la seva habitació, que és on són aquests aparells:

A mi hijo de 14 no le hables de drogas porque lo que quiere es ir a pescar, coger setas, bañarse... Pero el mayor, con 17, se pasa el día con los colegas fumando porros y jugando a la consola. (E4)

Tot plegat produeix una separació entre el món adult i la vida dels joves per una manca d'interacció, marcada per la despreocupació o la desvinculació en l'educació dels fills:

La estructura familiar es muy importante. Se estigmatiza al [la persona] mayor y se valora el joven. Se amplía la edad de la juventud. Hace falta que se crucen las generaciones: beberte una cerveza con una persona de pelo blanco, que hablen... Ahora el chaval pasa del padre. Se crean mundos. Un mundo es el de los padres, que lo que les interesa es comprarse un coche de 6 millones y pagar las letras no sé como. Y con el del chaval no se interconexionan para nada. Cuando el niño le pregunta algo, le mandan a la mierda –no todos los casos por suerte. Y claro, el niño se queda en su mundo (E18).

Yo creo que los padres están bastante despistados, funcionan muy al margen. (E18)

Els joves poden accedir als continguts que ofereix la televisió i internet sense control o filtre, ja que els pares no actuen o no eduquen en l'ús d'aquests béns de consum:

Pero en internet el niño tiene acceso a todo el ramillete que hay, que es terrorífico: el niño con 12 años conoce la pornografía perfectamente. (E18)

Això fa replantejar les estratègies educatives dels professionals de l'educació en temes de salut i, en concret, de sexualitat. Per exemple, el fet que els joves accedeixin a continguts pornogràfics implica adequar l'abordatge que es fa en aquesta matèria. Tal com expressa la cita que ve a continuació, parlar de l'ús del preservatiu quan les pel·lícules que poden veure no n'utilitzen, té poc sentit si abans no es treballen determinats continguts televisius:

Crec que hem de començar a treballar la sexualitat parlant de [pel·lícules] pornos. Els xavals de tercer d'ESO potser cada dues nits veuen una porno i nosaltres estem amb que "Los embarazos, cuidado, el condón..." Si total a les pornos follen sense condó, què cony em diuen a mi? (E13)

Per tant la tasca educativa dels pares en determinades matèries, com la salut (sexualitat i drogues), presenta certes mancances. L'abordatge educatiu d'aquests temes no es fa, ja sigui per despreocupació o –com planteja la següent conversa– perquè es tracta de temes tabú i no es treuen a la llum malgrat la seva importància:

*P.: La majoria de vegades no parlen d'aquest tema, és un tema tabú.
D: Sovint no ho volen reconèixer. Els hi dius "He visto a su hija fumando porros" i et diuen "¿Mi hija? No" I aleshores la filla et diu que se'ls fuma al menjador de casa.
P: Fan un doble paper, un davant de nosaltres i .. (E7)*

Si parlàvem de factors de caràcter més general o social relacionats amb la influència que la família en l'ús de drogues per part dels joves, també hi trobem factors que tindrien una relació més directa entre ambdós. Apareixen diferents referències entorn a joves que provenen de famílies on els pares les usen. En aquests casos, aquest consum patern, esdevindria un factor d'alt risc i de *mal pronòstic* en els fills:

Que en las familias haya consumo me parece un pronóstico malo. A veces hemos detectado familias que también consumen. Porros, coca y sobretodo alcohol. Suelen ser familias desestructuradas y es difícil de trabajar. En principio no hay demanda pero, si se detecta, son conductas poco modificables. Niños con problemas, con padres consumidores, con poca conciencia. (E9)

Sí pero es que ya he conocido alumnos que sus padres eran camellos. Por tanto su modelo familiar era ése. Era una manera de ganarse la vida. (E6)

Altres circumstàncies familiars influeixen directament en l'ús dels fills/joves. Hi ha la percepció que en les famílies amb problemàtiques de caire social o que els sectors més desfavorits econòmicament hi ha més casos de joves consumidors. S'associa el fet de pertànyer a una família desestructurada a consumir drogues. Trobem opinions que ens diuen què Santa Coloma té diferents zones o barris amb famílies amb aquests trets i que aquest està relacionat amb un major ús. El model que aquestes famílies ofereixen als seus fills, explicaria la reproducció d'aquests comportaments:

Los padres en general no están bien. Ya te encuentras padres con infancias muy difíciles y con muchas problemáticas, que se traspasan generación tras generación. (E9)

En Santa Coloma creo que se tienen que dar muchos casos. Es una ciudad muy marginal y hay barrios que realmente... Hay chavales que salen de núcleos de familias con muchos problemas, que ya lo han visto en casa. Hay quien ya salen preparados de casa para menearse con estos ambientes. (E20)

L'excepció que confirma la regla es el cas dels joves de famílies problemàtiques que no reproduïxen el model dels seus pares:

Luego muchos niños salen mejor de lo que se esperaba. Pobre crío ¿cómo se lo ha hecho? Felicidades, te has salido con la familia que tienes. (E6)

Altres opinions desmenteixen què siguin necessàriament les circumstàncies econòmiques les que actuen com facilitadora del consum de drogues dels fills. Més que la situació econòmica i sociocultural, el factor més important és el grau d'implicació en l'educació dels fills i el tipus de relacions que s'estableixen dins del nucli familiar:

**El nivell d'implicació de les famílies amb els fills és un aspecte educatiu més a tenir en compte. I això no té a veure a nivell econòmic. Famílies molt ben situades a nivell econòmic és on més es dona. No té relació amb...*

***El perfil no és ni sociològic ni psicològic. És un perfil de relació familiar que no està lligat a una situació econòmica ni sociològica concreta. És un perfil de relacions socials molt determinat que es dona en determinades famílies. Suposo que falta l'estimació, el lligam de la família.*

***Ara pensava en un cas en què es dona el contrari: hi ha sobreprotecció dels pares i, com a rebuig i reacció, el nano protesta d'aquesta manera. (E5)*

Destaquem la intenció expressada de desresponsabilitzar els pares –com a únic factor– i compartir-ho tan amb el mateix jove, com amb la societat en general:

La familia tiene una responsabilidad importante pero no son los culpables al cien por cien de lo que ocurre. Pienso que el chaval tiene que hacer un esfuerzo por madurar. Perfectamente se lo puede pasar bien sin tener que ir con el cebollón (E22)

P2: No es tracta de culpabilitzar els pares. La societat obliga a aquests a estar fora de casa tot el dia. Si els adults, que marquen les normes i valors no hi són... Caldria fer una reflexió ja a nivell polític, econòmic, perquè els pares tinguessin l'oportunitat d'estar amb els seus fills. (E5)

Per últim, mencionem un relat entorn a propostes d'abordatge de les famílies, on es planteja que donades unes condicions socioeconòmiques, el poc temps que es disposa per estar amb els fills ha de ser de “més qualitat”. És a dir, mantenint igualment una bona relació i l'autoritat paterna. Ens planteja també el treball preventiu de suport a famílies per a la formació com a pares a través de reunions i tallers.

Mantenir el compromís de responsabilitat i d'amor envers del familiar afectat, cosa que es fa molt. S'haurien de crear espais de suport a la família, teràpies en grup, etc... En el cas de prevenció, l'hauríem de dedicar més temps als fills. Però ens toca viure en una època amb manca de temps, aquest ha de ser de més qualitat. Hem de centrar-nos en la capacició i en la formació com a pares. Si tens informació tindràs la possibilitat de canviar l'actitud. Una altra possibilitat és la proposta d'organitzar reunions de pares per parlar de les seves funcions i a vegades amb una pedagoga. Crear un espai per pensar en positiu per tal de saber cuidar als seus fills i cuidar-se a ells com a pares (E10)

EL CENTRE EDUCATIU

A diferència de l'anterior apartat, aquest aborda més breument les concepcions, imatges i actituds posades de manifest, sobre la funció que té l'ensenyament formal en l'educació dels joves i, en concret, en l'educació sobre temes com les drogues. En aquest sentit, el que destaca és que l'escola té la funció d'educar en valors, treballant diferents actituds a través de la figura del professor, com a referent dels seus alumnes:

Transmitir valores, cómo se afrontan los problemas. Y eso se transmite haciendo clases de matemáticas, sociales, deportes... Con el propio ejemplo, con coherencia. Y el chaval se identifica con el profesor (E9)

Les “bones maneres”, les normes de comportament i el saber estar, són la batalla –per a alguns perduda– dels professors als centres. Manca en els joves una postura crítica respecte el món on viuen i uns valors de base –com la solidaritat:

Antes en la escuela y dentro del temario de religión daban urbanidad, era como la moral católica. Explicaban como ir por la vida sin rozar con todos, sin pegarte con nadie. Y esto que nos enseñaban lo hemos perdido y la hemos cagado. Hay una falta de valores. Antes nos comían el coco con valores. Te hacías mayor, leías y tenías una visión crítica de las cosas, pero ya tenías unos valores. Ahora no tienen ni valores ni visión crítica. Tienen una crítica muy inmediata, pero no son capaces de ver las guarradas que hacen el gobierno, la iglesia... No es que no les preocupe, es que no lo ven, no lo entienden. Los hemos hecho insolidarios. Yo les expliqué que con un dinero que tenemos queremos ir a África a montar una escuela. Los chavales no lo entienden, dicen: “Gástatelo en otras cosas profe, en viajes...” Yo les digo “¡Si no me hace falta!” (E4)

LA SOCIETAT

Al parlar de societat i consum de drogues adquireix un cert protagonisme l'opinió i la influència dels mitjans de comunicació; principalment la televisió. Les imatges que envolten el seu ús –associat a personatges famosos i valorats pels joves– repercutiran en les percepcions dels riscos dels joves.:

[La televisión] Es quien te la pone delante de las narices. En la tele hay programas donde sale gente famosa que dice que toma coca. Te lo meten por los ojos. (E18)

Crec que és complicat. Com tot el que passa a la tele. Ho posen tot molt bonic. És com els famosos, que tenen problemes amb les drogues i, com que tenen diners, van a una rehabilitació i ja es soluciona. Pensen que encara que es posin en aquest món, que no passa res. A mi em preocupa. I crec que haurien de posar més mesures i més informació, amb casos verídics; que vagi gent que no té dents, que ho passa malament i que vegin com ho estan passant. No que hi vagi un famós i que els digui que ha pres drogues i que està tan guapo. És complicat. I encara que prenguin drogues ho encaixen perfectament perquè va en el fil aquest. Ells pensen que la gent famosa també consumeix drogues i que no passa res. (E7)

Però la televisió no només influeix en el consum de drogues sinó en d'altres problemàtiques dels joves. Destaquen la preocupació excessiva per l'estètica i el cos. La imatge del cos perfecte, de la noia atractiva, reforçada pels anuncis publicitaris i altres productes televisius ("cossos Danone"). És aquesta una de les preocupacions més arrelades en les noies joves de la ciutat. Preocupació que provoca problemes importants d'acceptació del propi cos:

Viene de la televisión. Las tías que si tienen las tetas así o asá, que si están gordas o delgadas... Las tías tienen unos dramas que no veas. A mi me desespera porque es valor en alza. Yo les digo: "¿Para qué sirven los pechos?" Y me dicen "Para hacer bonito". Yo les explico que es para dar leche a los niños y para dar placer y que da igual que sean más grandes o más pequeñas si hacen su función. Pero no hay manera. Vas por la calle y las tías se visten para que las miren; si no, no vestirían así (E4)

En la mateixa línia, en una societat actual on es produeixen canvis a gran velocitat, predomina el missatge de consum. Les recompenses han de ser immediates i sense que impliquin un gran esforç. De fet, el consum de drogues actual s'ajustaria força a aquest patró.

Prendre'n no deixa de ser una acció que encaixa amb el missatge de consumir un producte que aporta reforços positius a l'instant. I esdevé una pràctica coherent amb els valors de la societat actual. Posar mesura a l'ús de drogues en un context que promou el consum –de tot– en excés no només és difícil, sinó que va contracorrent:

Crec que estem en una societat molt mòbil, on agafar-se a alguna cosa és molt difícil. Abans la vida era molt més lenta. Els adolescents canvien amb molta velocitat i estem en un moment on les coses canvien amb molta velocitat. (E8)

Vivimos en un mundo que va muy a prisa, los chicos lo quieren todo muy deprisa (E18)

La societat canvia molt de pressa, va molt de pressa, els incentius són "Ja!". Hi ha molta pressió dels anuncis publicitaris: hi ha anuncis que et diuen "Te ayudarán a tener un vientre plano" o "Lo ves, lo quieres, lo compras". Preval la immediatesa.

Tenia un nano em deia que li feia mandra fer els deures. Jo li vaig dir que a mi també! Li explicava que al cap i tenim un òrgan musculós i que si no l'exercitem tenim múscul zero. Ell feia capoeira, doncs jo li deia: "Matxaca't amb la capoeira, esforça't!" Hi ha una gran dificultat de sostenir esforços. D'agafar-se a allò fàcil. (E8)

Se trabaja mucho para producir mucho y consumir luego mucho. El consumo también tiene que ver con el mundo de las drogas. Se ve que en la vida todo tiene que ser fácil, agradable y bonito. (E9)

Té molt a veure el fet que s'estigui donant un missatge de consum ràpid i sense cap esforç. I que amb diners arribes a tot arreu. (E21)

Per tant, tot plegat és un reflex de la societat actual. S'enfronten els valors tradicionalment emparats per la família –com la persistència, l'esforç, el sacrifici...– i queden directament en mans d'un entorn societat que –amb ajuda de la televisió– reforça valors contraris. Aquests podrien ser la fama fàcil, el plaer immediat, la recompensa sense esforç, la vida accelerada...:

Muchas ganas de ser mayor y ¿qué es lo que hacemos los mayores? ¿Qué es lo que les damos? Videojuegos. Les vendemos un mundo carente de valores, les hacemos llegar los valores televisivos como: "Métete en un Gran hermano y triunfarás", en la OT... Los chavales no son más que los valores que les damos. (E18)

Son un reflejo de lo que les estamos vendiendo: "Si quieres ser alto y guapo fuma Marlboro, si quieres tal para ir más rápido cómprate un coche que vaya a 300". Un rollo acelerado, una escala de valores terrible y una falta de cultura básica. Es un problema social, como el de inmigración. (E18)

Els joves esdevenen els receptors més vulnerables d'aquests missatges i valors. I això passa perquè és el grup d'edat més manipulable, influència que –d'altra banda– seguirà perquè s'estan educant per ser adults. El perfil del jove de Santa Coloma, tal com serà descrit a continuació, és el resultat d'aquest moment actual:

Els joves són el grup d'edat més manipulable. Llavors els joves son víctimes del que fem els adults. El que fan els joves? Els adults ho fem a lo bèstia: funcionar pel plaer, ser egocèntrics, tots els nostres problemes a cops de talonari, no tenir història.. I haurà un treballador que actua com un empresari rotllo "Tinc dos pisos i intento especular". No tenim consciència i prenem drogues. Crec que fem servir els joves com a "chivo expiatorio". Les causes són socials i tenen a veure amb la globalització. (E13)

Al jove de Santa Coloma no li interessa l'ecologia. Només vol divertir-se, demostrar que són forts... reproduint models familiars. Una característica important és que volen ser com els de Gran hermano. Volen ser famosos, no volen estudiar i volen trobar-se la vida resolta. Que el que veuen a la televisió és el que ells voldran aconseguir. Que volen que els hi donem tot fet, i encara que els pares siguin treballadors, els hi donen tot.

Jo no veig Gran hermano, però ells parlaven d'un que el tenen com un ídol; era un noi d'Hospitalet, una mica violent... I ells creien que han de ser així (E7)

EL GRUP D'AMICS

El grup d'amics en l'ús de drogues, es caracteritza per la influència que exerceix mitjançant el modelatge. Això té més incidència que la pròpia pressió del grup d'iguals que inciten a consumir als que no ho fan.

Els joves volen ocupar el temps lliure al carrer més que no pas amb les seves famílies. Això és un factor que, a la llarga, afavorirà que acabin consumint –com els seus companys:

Normalmente las familias de estos chicos no salen. Entonces ellos están todo el día en la calle; se van a las escalerillas, a corners y sitios que tienen de reunión. Allí unos fuman, otros no. Y al final van cambiando y casi todos fuman (E4)

Que un jove prengui l'opció de no consumir no implica que en una situació concreta de la seva vida decideixi fer-ho. Les festes assenyalades i èpoques de "moments difícils" podrien actuar com a *detonant* del consum.

Es la base del consumo. El grupo en el que te mueves... Si hay una manzana podrida irá pudriendo a las demás, poco a poco hasta la última. Si la gente se mantiene unida en este grupo al final acaba todo el mundo consumiendo. "Yo no, yo no" Pero tiene un mal día y le ha dejado la novia, y es el detonante para consumir y probar un día. O sólo en Navidad o en San Juan. "Pero como en San Juan me gustó tanto..." Y a partir de aquí... (E20)

En el cas del cannabis, es qüestiona la pressió explícita exercida pel grup cap al consum, com a tema recurrent a l'hora de parlar de les causes dels usos en el discurs preventiu. Els professionals que treballen amb els joves en la prevenció, afirmen que no és aquella la dinàmica que segueix el consum de porros en joves. Malgrat això, el fet d'estar en ambients o acompanyat de gent que en pren, afavoreix que una persona acabi tenint certa curiositat pel consum i pugui acabar fent-ho:

He arribat a la conclusió que no hi ha pressió de grup. I sempre que he posat una situació que estem a una situació "Estem a una discoteca i et conviden a una pastilla..." no me l'he cregut mai. Però si que és veritat que si ets una tia i tens un novio que se'n va de festa, pot donar-te morbillo i acabaràs prenent. I que si la gent amb qui vas fuma porros o te'n vas del grup o acabaràs fumant porros. Però la pressió de grup només la veig amb la coca. Amb els porros hi ha pressió entre els consumidors, però amb els no consumidors no. Està un grup i li passen un porro i diu que no, i l'altra diu: "Vale, más pa mí". (E13)

conductes de risc i conseqüències indesitjables

RELACIONADES AMB EL CANNABIS

PROBLEMES EN L'ÀMBIT ESCOLAR

Els problemes derivats del consum de cannabis en l'àmbit acadèmic, fa referència a l'impacte que té i al comportament a classe. Les repercussions en l'atenció i la concentració, i les dificultats per seguir la classe es posen de manifest en les entrevistes al grup de professors. Ens parlen d'experiències pròximes de consum en horari escolar, i com influència aquest en els aprenentatges i en el seguiment de la classe. També s'apunten casos en què hi ha una manca de motivació prèvia per l'estudi, en especial en aquells recursos per a la inserció laboral:

3: Són problemes. Depèn de la droga, però crec que [n'hi ha] a nivell atencional i motivacional. Recordo que tenia un grup que al matí venien tot adormits i que després de l'hora del pati venien amb tota la rialla. I es feia impossible que prestessin atenció a res. Pel que fa el consum de porros, el problema és que afecta al rendiment. Tampoc tenen uns hàbits d'aprenentatge consolidats i ho arreglen tot dient: "Es que yo para esto no valgo, para estudiar no valgo". Tothom val per estudiar si poses de la teva part (E3)

En els recursos d'inserció laboral, en els alumnes que tenen nivells acadèmics deficitaris, és més evident l'afectació del consum de porros en el rendiment escolar. La diferència entre la capacitat d'aprenentatge dels alumnes que en fumen en el recurs i els que no ho fan, es fan paleses:

Amb el tema intel·lectual, doncs els nanos que tinc jo que són neoelectors i que ja venen amb moltes carències formatives, doncs a part de les carències formatives no tenen les mateixes capacitats d'aprendre. Es nota la diferència en la capacitat de dispersió del nano que fuma [cànnabis] al nano que no fuma, es nota molt més la capacitat de concentració. Tenen menys possibilitats [els que en fumen]. Tenen la mateixa situació però una diferència real en la capacitat d'aprendre entre qui fuma de forma habitual i qui no fuma (E1).

En el cas de les escoles taller, el problema s'agreuja amb els riscos d'accident laboral – a més dels problemes atencional. També augmenta les dificultats en el seguiment del ritme de la classe:

D'atenció segur, de captació i comprensió, de rapidesa i alguns (els pintors d'aquest any que fatal)... a algun l'hem enviat a casa. I el risc d'accident laboral. No podem permetre que tinguis a un paleta sobre una bastida mig torrat o ... i els hem hagut d'enviar a casa. És per cannabis. Deuen feure un consum en dejú (E21)

Per altra banda, el fet de consumir el dia anterior a anar a classe provoca –segons un professional- una certa “ressaca”. Així, l’ús de cannabis no només seria un problema quan es practica dins del recurs educatiu, si no també quan se n’ha fumats el dia anterior:

Primero que en la escuela no se enteran de nada. Segundo que como se acuestan muy tarde, les faltan... Los porros también tienen resaca y les afecta al rendimiento escolar. Los que fuman antes de venir a clase o en el recreo, tu dirás; no se enteran. Están a su bola y ji, ji, ji, ja, ja, ja... (E4)

Altres problemes apuntats són de comportament a l’aula i les repercussions en la dinàmica de la classe i en la resta d’alumnes:

P2: Estan més desinhibits, els costa més acceptar les normes de la classe, estan menys receptius, més passius. Mantener l’atenció és difícil, quan en una classe necessitem un nivell d’atenció mínim. I això repercuteix a la dinàmica de la classe, tan per ells com per la resta del grup. (E5)

Per últim, els problemes d’actitud -passivitat i mala predisposició a seguir la classe- serien altres destacats en les entrevistes:

De carácter también, porque cuando no tienen están mas tontos... Cuando no tienen están de mala hostia. O si fuman están aplatanados, como tontos; sobre todo cuando fuman aquí o por la noche hasta tarde. La cabeza no les funciona como tendría que funcionar (E4)

Sí, tenim problemes per tractar límits dintre de l’escola. Per portar endavant les classes. Depèn de lo acostumat que estiguis a fumar, t’afecta més o menys. Si no els afecta i poden continuar amb el seu treball bé, però si no és difícil treballar amb ells sota els efectes dels porros . (E2)

PROBLEMES AMB LA LLEI

Bàsicament al carrer s’hi troben –o poden trobar-se- amb els problemes amb la justícia. Principalment, estem parlant de problemes derivats de la seva condició d’il·legalitat. Per una banda, destaquen el sentiment de transgressió – fer quelcom prohibit– i l’assumpció del risc:

El que veig és que amb l’haixís tenen massa enfrontaments amb els mossos d’esquadra. Tenen aquest morbo “Ho porto a sobre i no m’han vist”, que si m’enganxen. En una època era el fet de portar una estètica en concret i ara és... (E1)

Per altra, els Cossos de Seguretat parlen de la desinformació dels joves i dels tòpics respecte les conseqüències legals del consum i la tinença de cannabis. Apareix el tòpic del consum propi i la creença que aquest està permès. Les sancions per consum de drogues serien també un problema associat a l’ús dels joves:

Jo crec que hi ha desconeixement i també la creença –sobretot entre la gent jove– que si portes un tros per a tu, no passa res. I no és així. És una infracció que no és penal però és administrativa. Ara ja ho saben, perquè n’hem posat moltes.

Et diuen “No és que és per consum propi”, i tu els dius “Bé, és igual, si estàs consumint al carrer”. Llavors posem una denúncia: la D10, que és com una denúncia de trànsit. No te conseqüències penals, però sí estan denunciats amb una D10. Quan els identifiquem i veiem que ja te antecedents, tenim més indicis de mirar per allà; si l'ha tirat o amagat... Però bàsicament és l'haixís (E15)

CONDUCTES INDESITJABLES NO ASSOCIADES AL CANNABIS

Cal destacar un conjunt de percepcions respecte el consum de cannabis i la violència o l'agressivitat. Al parlar d'aquestes conductes, la droga que s'associa és l'alcohol. Hi ha una comparació recurrent entre el cannabis i la beguda alcohòlica, en aquests tipus de problemes:

No sé, l'alcohol, les baralles... Els porros... per exemple, crec que al contrari. Més aviat de relax i crec que es barallen més els que beuen alcohol que els que fumen els porros (E3)

Així, el consum d'alcohol deriva a problemes d'agressivitat. En canvi, el cannabis actua més aviat en contra d'aquestes actituds i comportaments, estimulants de comportaments *solidaris*, de col·laboració. En paraules textuais, seria una droga *socialment més agradable*. En aquest cas, sembla que els joves que fumen aquesta droga estan més tranquils i relaxats. Així, difícilment s'hi troben en situacions violentes o és comportaran de forma agressiva:

El tema dels porros... La pena va molt més tranquil·la i hi hauran menys agressions i tot va una mica més lent. Penso que és una droga que actua com a tranquil·litzadora de la joventut igual que les benzos de les dones, sobretot, i de la gent adulta en general. Però menys addictius [que les benzodiazepines] i fàcil de controlar; és una droga solidària, comunitària... (E13)

Bueno, yo lo veo que... No es una cosa que sea buenísima, pero no veo mal que la gente consuma hachís o marihuana. Pero una persona que fuma un canuto, es súper agradable [la persona] para mí. Puedes compartir explosiones de ideas y te puedes poner a escribir una cosa simpática. Un espíritu de colaboración. A veces que viene una pareja a casa y fumamos, luego cenamos de puta madre y hablamos, tomamos el café. Yo creo que es algo que le sienta bien a todo el mundo. Bueno, a quien le guste. Lo veo socialmente más agradable, es algo simpático. En vez de beberte una botella de whisky, pa que nos cambie la cara y entrar en un ambiente mas distendido, pues nos fumamos un canutito que es lo mismo y no hace tanto daño (E20)

Concloent, els problemes que el cannabis pot provocar en els joves consumidors són concloents en les entrevistes. En primer lloc, el problema es situa en el consum de cannabis en espais i moments poc adequats com ara l'escola, ja que afectaria en les capacitats d'atenció i concentració, requerides per l'estudi i a l'aula. Per altra banda, la condició d'il·legalitat d'aquesta substància implicaria un risc de sanció pels joves que consumeixen. Per últim, les conductes d'agressivitat no es donarien en els joves que fumen cannabis. Més aviat al contrari, el consum d'aquesta droga induiria a actituds favorables a la convivència i a la cohesió del grup.

RELACIONADES AMB L'ALCOHOL

ACTITUDS VIOLENTES I COMPORTAMENTS AGRESSIUS

L'agressivitat i la violència relacionada al consum de drogues s'associa a aquesta substància, i no al cannabis:

En àmbit laboral, els accidents. Després a nivell atencional i per exemple estats d'ànims violents no n'he vist [amb el cannabis], així com en alcohol sí (E2)

Junt amb l'alcohol, hi ha la percepció que altres drogues -com la cocaïna o les drogues de síntesi- porten a estats violents i a problemes d'agressivitat:

Penso que l'alcohol crea més problemes als joves que els porros bàsicament per tres coses: les agressions a les ties –que és un dels temes que més em preocupa–, que les ties funcionin amb criteris masculins en comptes de femenins. (...) I l'agressivitat masculina [agressions físiques] fomentada per l'alcohol i cocaïna (E13)

Peleas y de no entrar en razones para nada. Desde no querer pagar a quien quiere bailar encima de la barra. Un tío que dice: “Yo quiero bailar encima de la barra por mis cojones y a ver quién me para”. Un tío que me retó a muerte y le dije: “Pues vamos fuera y me matas allí”. Un tío que había que atarle. Esto no lo hace una persona normal, ver que tres tios te están pegando y no paras [de vacilarlos o provocarlos]. He visto actitudes propias de una persona que tiene la cabeza... ¿Y crees que esto es por las pastillas? Creo que sí. (E20)

Però les entrevistes ens parlen de problemes d'agressivitat i consum d'alcohol en persones adultes. Especialment, en població llatinoamericana. Destaquen la violència domèstica i d'agressivitat en la parella, com a conseqüència del consum d'alcohol de l'home:

No és per posar una etiqueta però hi ha molt sud-americà que beu molt i que després pega la dona . (E15)

[Los] problemas con alcohol en las sudamericanas y sobretodo con sus parejas. Se producen relaciones difíciles entre la pareja en la que se puede producir algún tipo de violencia doméstica. (E11)

Val a dir però, que moltes de les entrevistés que parlen del coneixement que tenen del problema de baralles entre gent jove, no l'associen al consum de cap droga. Especifiquen que la violència entre els joves no necessàriament ha de ser conseqüència del consum d'alcohol ni d'altres drogues. Algunes entrevistes, fan referència a casos en què les baralles es donen en l'àmbit escolar, on no hi ha un consum de drogues palès:

[En] Los casos que hemos tenido no necesariamente han estado las drogas por medio (E9)

D: Jo he avisat els mossos per baralles, perquè han dit que venen a pegar a no sé qui del Motocròs... Però no sé si per temes de drogues (E7)

D'altres entrevistes citen espais on el consum de drogues com l'alcohol pot ser evident. Es reserven, però, l'opinió d'atribuir que les baralles siguin per consum:

Aquí tenim alguns pubs i no els controlem. Aquí n'hi ha un que és el X i aquest és famós. A la sortida sempre hi ha baralles, però dir que és per causa de les drogues... N'hi ha un altre, que hi ha baralles com a qualsevol lloc. Però que sigui per drogues.. (E15)

La percepció que els joves tenen conductes violentes –independentment de si consumeixen o no drogues– és evident. Aquestes conductes tindrien altres detonants o motius, dels quals no tenim informació.

LA CONDUCCIÓ

La conducció sota els efectes de les drogues i el risc d'accidents de trànsit, són dels problemes que destaquen els cossos de seguretat. Aquests no sempre són deguts a l'alcohol, sinó també a altres drogues com la cocaïna. Destaquen la dificultat que significa per a ells detectar el consum d'aquesta (en comparació amb el de l'alcohol). Val a dir que, tal com senyalen les entrevistes, són les persones més adultes les que tenen aquest tipus de comportaments de risc. Destaquen que la població més jove, malgrat puguin beure alcohol, no són els principals actors d'aquestes conductes de risc:

Alcohol els caps de setmana. Si fem controls a la B-20 o a l'avinguda de la Generalitat, al pont de Potosí, sí que s'agafen positius per alcoholèmia, fins i tot penals. Però són gent gran. No hi ha un problema d'alcoholisme en gent jove. També beuran i faran botellón, però no és una cosa que es vegi. (E15)

Con la cocaína se da conducción temeraria. Los accidentes no siempre son por consumo de alcohol si no por consumo de otras drogas, que influyen mucho en los accidentes de transito. Con los alcoholímetros se para a una persona que hace mala cara de haber consumido y marca 0. No se puede hacer nada. Se tendría que poder detectar otras drogas. (E14)

Altres opinions puntualitzen el discurs preventiu en relació a l'alcohol i la conducció, Recomanen què, en comptes de no beure'n, directament s'apel·li a que no es conduexi, partint que la responsabilitat en mans dels conductors és una "batalla difícil":

I després el tema de cotxes. Que a la gent en comptes de dir-li que no begui si condueix, se li hauria de dir que no condueixi, no que no begui (13)

Altra vegada, ens trobem amb comentaris que expressen què els comportaments de risc relacionats amb la conducció es donen independentment de si una persona consumeix o no drogues. En el cas de les motos, destaquen què els joves conduïxen de forma temerària:

Van com bojos amb les motos, però indiferentment de sí consumeixen o no (E21)

LA SEXUALITAT

Sorprèn la manca de referències entorn el tema de la sexualitat i l'afectivitat relacionada amb el consum de drogues. L'única al·lusió a problemes associats a la sexualitat fa referència al sentiment de les noies després d'una relació sexual. La següent cita s'emmarca en una conversa sobre l'alcohol d'una de les entrevistes, la qual hem extret a mode d'exemple.

Penso que un dels problemes més greus que causen les drogues, és el sentiment del dia després. Ja no tant el risc d'agafar el virus de la sida per un polvo esporàdic –ja que és gairebé zero–, però una tia que es penedeix [de la relació sexual o afectiva mantinguda] el dia després, em preocupa mogollón. (E13)

Així, més que el problema de l'ús del preservatiu, els problemes derivats del consum d'alcohol –o altres drogues– en noies, pot ser el fet de tenir una relació sexual de la qual després pot haver-hi sentiment de penediment.

LES INTOXICACIONS

El consum d'alcohol pot dur problemes que derivin a malestar físic i/o intoxicacions. Aquests problemes es donen bàsicament en locals de nit.

Al respecte, trobem opinions dels propietaris d'aquests locals i dels cossos de seguretat que treballen en horaris nocturns. Els primers comenten problemes menors. Les baixades de pressió ("blanques" o "pàl·lides") i malestars lleus que no impliquen intervenció mèdica:

Bueno, algún joven que ha mezclado la sangría de la cena con dos chupitos, y le ha sentado mal. O alguien que le ha bajado la tensión y lo hemos sacado a la puerta. Le hemos dado agua y luego, cuando está mejor, se va pa casa (E20)

Els cossos de seguretat parlen de casos més greus: comes etílics. Els atribueixen a la venda de begudes alcohòliques de mala qualitat en grans quantitats a menors ("garrafó").

Nos encontramos una vez que uno o dos bares aprovechaban la proximidad con discotecas y vendían litronas de ginebra y otras bebidas alcohólicas de garrafón. Se dieron algunos comas etílicos. Se dieron casos de comas etílicos en niños de 14 o 15 años, incluso casos cerca de la muerte. Intervenimos y se acabó el problema (E14).

En relació al consum d'alcohol, els serveis mèdics d'atenció als joves destaquen la baixa freqüència d'assistència a casos d'intoxicacions per consum d'alcohol. En el cas de les drogues il·legals, és nul·la. Tot i això, apunten com a més freqüents les atencions per usos intensius de psicofàrmacs com a intent de suïcidi. No oblidem que el consum de psicofàrmacs en població adolescent i jove és significativament superior al d'altres drogues com, per exemple, l'èxtasi (segons el resultat de l'Estudi sobre drogues a Secundària)

No ens venen. I si vinguessin els atendríem, però no ens els envien. No sé perquè. Els casos que hem tingut han estat comportaments autolítics (intents de suïcidi) sota efectes de psicofàrmacs. Aleshores es fan rentats gàstrics. Ja siguin seus o de la mare els psicofàrmacs. Per casos d'alcohol sí que han vingut alguns, no gaires: pèrdues de consciència. Nanos entre 16 i 18 anys. (E8)

RELACIONADES AMB LA COCAÏNA

Les conseqüències derivades del consum de cocaïna –que s'apunten a les entrevistes– es centren en els problemes psiquiàtrics que pot desencadenar el seu ús. Parlen de brots psicòtics, depressions, intents de suïcidi... arrel del consum d'aquesta droga, i d'internaments a centres especialitzats:

El que també hi ha és algun ingrés a Torribera per al·lucinacions, esquizofrènia, brots psicòtics, que per consum es poden desencadenar. Depressions, intents de suïcidi... Però bàsicament per la coca. (E15).

Quines persones hi porteu?

Hi ha de tot. Però bàsicament per coca amb brots psicòtics. (E15)

A la llarga, amb el consum de cocaïna apareixen quadres més paranoïdes, pors, percepcions delirants de persecució... La cocaïna això ho va fent i el nombre de persones que afecta no és banal. També hem vist casos en què apareix després del consum de cannabis. Altres després de consums, però que no saps què han pres. Es tracta de situacions irreproduïbles on no pots saber què és. (E8)

Comentem que el cannabis també pot comportar aquest tipus de problemes en població amb trastorns psiquiàtrics. En persones amb risc de patir algun tipus de quadres mentals, el seu consum actua com a detonant de complicacions de tipus psicològic i psiquiàtric:

En cuanto a la frecuencia, con el hachís se psicotizan; entran en estados más apartados de la realidad. Estos chicos es más fácil que tengan problemas con el consumo que la población en general. Cualquier cosa los desestabiliza. Pues no te digo con otro tipo de drogas. También les puede traer problemas a la hora de mezclarlo con la medicación que toman (E9)

RELACIONADES AMB LES DROGUES DE SÍNTESI

En relació a les drogues de síntesi, les percepcions dels riscos o problemes que es poden derivar del seu consum es relacionen amb l'adulteració d'aquestes drogues i amb la possibilitat de patir efectes indesitjats pel consum de substàncies desconegudes:

La mierda que pueden llevar las drogas. Que les pase algo por que lo que le vendan sea una mierda. (E4)

No sabemos que proporciones están metiendo; si le meten anfetetas o qué le meten. En estas edades, meterse química en el cuerpo puede ser muy peligroso. Entonces viene el segundo escalón, que es meterse por la nariz. Y como ya sabemos el precio del gramo de coca, pues se meten speed. Y ya sabemos por las manos que pasa el speed. Entonces ¿quién sabe lo que se están metiendo? (E18)

DEMANDES D'ATENCIÓ ASSOCIADES A DROGUES

Per acabar amb el tema de les percepcions dels problemes derivats del consum de drogues, deixem de manifest unes reflexions comunes als diferents serveis d'assistència psicològica i psiquiàtrica del municipi. Els professionals d'aquest àmbit manifesten que els recursos actuals d'atenció a les drogodependències no són adequats per tractar els joves consumidors i que, per tant, manquen espais que s'adeqüin a les seves necessitats. Els recursos que existeixen (CAS) estan dissenyats per a població amb problemàtiques molt instaurades i lligades a unes addiccions molt concretes com a la cocaïna i l'heroïna. En ells, la persona jove es troba desubicada:

També és veritat que no hi ha un espai per atendre totes aquestes coses. El CAS no és el lloc més adequat per tractar nanos primers consumidors (E10)

És que a part de nosaltres no hi ha cap altre servei. Això és una reivindicació nostra molt vella: que als centres de drogodependències no atenen menors. No hi ha més medis. Jo sé que ara s'està fent alguna cosa per Barcelona en aquest sentit, per tal de superar el fet que no es trobin els joves en serveis tan contaminats com poden ser els serveis de drogodependències tradicionals (E8)

Per altra banda, però, els joves consumidors no acudeixen als centres d'assistència. Així doncs, tal com diu la cita següent, "les drogues no són motiu de consulta".

Les drogues no són motiu de consulta. Els casos que he vist no venien per drogues. No veiem nanos que vinguin directament pel consum de tòxics, perquè realment no venen. No ve cap per aquest motiu. Una altra cosa és que quan els tenim aquí, en alguns veiem que sí, que realment hi ha consum (E8)

A les entrevistes s'atribueix a la manca de consciència de problema i al fet que els problemes per consum de drogues apareixen al cap d'un període de temps llarg de consum. Referint-se als problemes d'addició o als problemes de tipus psiquiàtric:

De totes maneres ells no consideren problemes. Comencen per la coca. Totes les substàncies tenen un període de latència que pot ser molt llarg: tres, vuit o deu anys. (E10)

La cita següent expressa la “lluna de mel” existent en el consum de drogues entre la gent jove. El consum no porta problemes a curt termini, malgrat un ús continuat si que en pot endur. Es destaca que hi ha una franja d'edat en què els joves no acudeixen als serveis mèdics i resulta complicat fer un seguiment:

I el gran problema amb els adolescents és que deixen d'anar al pediatra i no van al metge de capçalera i no van enlloc. Tenim una franja entre els 14 i 20 que estan absolutament deixats de la mà de déu. Aquest és el tema. No fan demandes perquè estan en la lluna de mel, s'ho estan passant bé; i per què consultar amb algú? I passa això amb les drogues, i passa això amb el sexe. (E10)

Els casos que atenen aquests professionals són casos en què els joves arriben acompanyats per la família, perquè ha detectat que el jove consumeix. En aquests casos, és més la família qui viu una situació de problema que no pas el mateix jove. Aquest nega que l'ús de drogues esdevingui per a ell un problema:

Per què llavors nanos tan joves demanen consulta?

Perquè els pares o professors o metges detecten ràpidament el consum. Has d'anar a buscar, has d'anar a buscar. Si el metge de capçalera detecta el consum, la família acostuma a respondre bé i com se l'estimen volen ajudar-lo. Però el pacient [el jove] en aquest cas minimitza, nega amb tots els mecanismes de defensa. (E10)

Resulta complicat extraure conclusions de les opinions anteriors perquè els centres d'atenció a les drogodependències tracten bàsicament problemes relacionats amb l'addició a la substància, i curiosament les entrevistes mencionen poc aquest problema en relació als joves consumidors.

Per altra banda s'obvia que la majoria de joves que en consumeixen mai tindran problemes importants relacionats al consum de drogues. Això serà pel patró d'ús moderat, com pel fet que el consum s'emmarcarà només en una època concreta de la seva vida: la joventut.

Davant la pregunta de si els problemes que poden tenir els joves relacionats amb les drogues requereixen de centres d'atenció que s'adapti les seves necessitats, es manifesta el desconeixement i dificultat per saber si –en cas que existissin– els joves hi acudirien.

estratègies emprades d'abordatge professional

EN L'ÀMBIT EDUCATIU

S'han recollit les estratègies que utilitzen els professionals de l'àmbit educatiu, perquè trobem forces coincidències en els seus discursos. Tots ells parlen que treballen el tema drogues des de dos nivells: com a centre –més formal i organitzat–, i de forma més personal o informal –a partir de converses i utilitzant un criteri més personal que no pas professional.

Formalment i des del centre educatiu, la normativa i els programes de salut –les xerrades preventives– són les dues estratègies que comparteixen els centres on treballen els professionals entrevistats. Les tutories són l'espai dedicat entre d'altres, al tema de les drogues. Pràcticament tots els professionals ens parlen de les xerrades informatives que tècnics externs al centre venen a fer cada any. Fins i tot que els alumnes comenten la recurrència de les xerrades sobre drogues al centre, fet que ens indica que és una estratègia freqüent als centres. Per altra banda, els professionals també indiquen què treballen el tema drogues a nivell transversal, al llarg de les diferents assignatures o a través de crèdits variables.

**El PAT [Pla d'acció tutorial] recull diverses accions a nivell de tutories.*

***I a nivell transversal, en assignatures com naturals, educació física.*

**A nivell de grup parlem de l'alcohol, el tabac, el cannabis. Més tard de les pastilles. Fem xerrades al llarg del curs. Fins i tot els nanos arriben a dir: "Ostres, una altra vegada lo de les drogues?" Llavors també es treballa en el temari de naturals... (E5)*

Hablando directamente del tema, cada año se trae gente para que hable del tema. Y tiene que ser externa al centro por un lado porque esta más preparada y, por otro lado hacíamos créditos variables. Una profesora de química lo hacía. (E6)

De les xerrades destaquen el fet que siguin persones coneixedores del tema i que parlin amb un llenguatge proper al dels joves, evitant connotacions moralistes en el seu discurs. Segons les entrevistes, són aquest tipus de xerrades les que els joves accepten.

El que accepten molt bé són els consells d'aquella persona que els hi sembla que coneix el tema de primera mà. El que no aguanten és la moralina. Fan més cas a la persona que sap de què parla, que quan parla d'un porro, parla de... Utilitza fins i tot el seu llenguatge i els hi parla dels símptomes, de què els hi passa, i que demostra d'alguna manera que coneix el tema. D'aquesta persona si que accepten els consells d'ells. Però si és una recriminació, una moralina, provoca rebuig. (E5)

Altres creuen que els joves no reben amb “bons ulls” aquelles iniciatives que provenen de l'administració i es tanquen en banda o les rebutgen. Accepten molt més les opinions de persones més properes que els donen consell. Ens posen l'exemple del jove que el seu professor li parla del tema en una situació més natural i no tan preparada per rebre informació.

No sé, perquè tot el que ve per via de l'Administració en aquestes franges d'edat en principi queda aturat per d'on ve. Es viu com “el enemigo”. En canvi, si el teu monitor de paleta, a més d'ensenyar-te a fer el morter t'està dient... segur que arriba molt més. A vegades aquestes coses que es munten no donen el fruit esperat pel fet de venir d'on venen. Quan senten Ajuntament ja diuen: “¡Éstos son unos cabrones que roban todo lo que pueden!” I després els preguntés que perquè ho diuen i no saben explicar-ho. Diuen: “Porque es lo que se dice ¿no?” (E21)

Veiem com els professionals utilitzen la normativa dels centres respecte les drogues, per treballar aspectes relacionats amb les actituds dels joves davant del seu ús. La normativa –“el consum no és permès”– serveix d'argument als professors per parlar amb els alumnes que diferenciïn espais de consum i espais de no consum. El missatge que transmeten és que els espais dedicats a la feina o a l'estudi, no són compatibles amb el consum. Tanmateix, ja “hi haurà” altres moments més indicats per a consumir:

Nosaltres tenim pactat que no es consumeixi al recurs, que no portin la droga aquí. Per respecte a nosaltres i a qui no consumeix. El que no interessa és que vinguin els mossos d'esquadra, que ja han vingut, a demanar documentació i que els trobin. Es tracta que aquí venen a fer una cosa concreta, que és trobar una feina, aprendre a escriure, a treballar... A part de dir-los que no va bé per a la salut, els diem que intentin diferenciar espais. Hi ha un espai que és la classe, casa teva, uns moments per treballar... que el que no pot ser és que tinguin coses robades, que insultin. I en drogues, el nano que veus que no ho fa, que no compleix doncs cal que abandoni el recurs... (E1)

El que fem, jo per la meva part, és fer veure els nanos que aquí venen a aprendre un ofici i a formar-se com a futurs professionals. I que no els prohibim el consum sinó que els aconsellem que no ho facin en horari lectiu ni al centre. Jo als nanos els hi dic: “No os prohibo consumir porque es imposible prohibiros nada y sería contraproducente, pero si estamos aquí 4 horas y tenéis 20 para fumar lo que queráis, pues estas 4 horas por lo menos...” Els vull dir que hi ha temps per a tot. A nivell de què fer, crec que és procurar fer veure que hi ha temps per a tot. No crec que tots els problemes de la societat tinguin solució i el tema drogues n'és un. No crec que es pugui aconseguir que la gent no prengui drogues (E3)

El que resulta sorprenent és com es treballa en l'àmbit més informal el tema drogues. Cada professional explica com parla i de quina manera enfoca el tema als seus alumnes. La proximitat amb els alumnes, la confiança i la complicitat establerta, permet als joves parlar obertament dels usos que en fan. Així, s'incideix directament en aspectes com ara l'impacte que té en la salut. Tal com ens diu el següent discurs, es tracta d'un treball molt artesà:

Ells tenen la tranquil·litat d'explicar-te: "¡Bua! ¡Qué fiesta me he pegado!" Aquesta complicitat sí que hi és.

La meva actitud és "Jo no sé res o sé poquet, expliqueu-me" i és la manera que surtin coses. Si vas d'enterat se't posen en contra. Intento deixar sobre la taula que no són tan autònoms com pensen que això els hi treu salut. Si que entenen què amb l'alcohol... perquè tenen experiència de gent que ha tingut problemes amb les drogues, amb l'alcohol sobretot, problemes de fetge... Però amb els porros, què passa? És al cap. Normalment no pensen si tenen problemes de diners, amb la novia... el que passa és que si que escolten una estoneta però el seu mecanisme és quedar-se amb l'anècdota: "Qué bien lo he pasado" "No m'ha fet mal..." És un treball molt artesà. (E1)

En altres casos, els professors expliquen als seus alumnes experiències properes i personals, que els serveixen per treballar el consum de drogues amb els seus alumnes. En els discursos següents, parlen de com pretenen transmetre una actitud de respecte i de por davant del consum de determinades substàncies –considerades per ells com perilloses:

La coca y los ácidos son lo que más trabajo. No les doy conferencias pero sí que les hablo mientras trabajamos. Les cuento que tengo un colega que se quedó colgado, por comerse medio ácido. Hace 30 años que está colgado. Yo he intentado transmitirles miedo a todo esto: a los hongos, los ácidos... (E4)

Creo que les falta información y por mí no queda porque yo les hablo brutalmente. Concretamente de la edad, porque están en una edad muy crítica de desarrollo y conozco casos de niñas que se han quedado muy colgadas. También les hablo de mi juventud. Y conocer gente majísima que se quedó y no ha vuelto. (E6)

També trobem comentaris respecte a estratègies de modelatge; és a dir, de predicar amb l'exemple. Plantegen també una forma o l'estil que ha de tenir el seu llenguatge cap als joves. Proposen que siguin informals i amb un llenguatge proper. D'igual forma al que és comentava de les xerrades informatives:

Luego la actitud. Se les incide con tu ejemplo. Y cuanto más informal, [y] pasado de vueltas lo hables, mejor. Por otra parte tienen que verte en su situación. Lo que hace el XX o el XX de venir al cole [técnicos de drogas del Ayuntamiento]. Tienen que tener unos puntos de referencia y si tú se los das, habrá quien no te haga caso y habrá quien sí. Meterles el gusanillo en el coco, que se lo vayan pensando. (E4)

Veiem doncs com també sorgeixen reflexions entorn a la necessitat d'establir referents als joves en aquests temes. Han de ser persones properes a les que puguin acudir, que entenguin els seus codis o registres i a través de les quals els joves aprenguin noves maneres de relacionar-se amb les drogues. Aquestes relacions hauran de ser diferents a les que el seu grup d'iguals els pot proporcionar.

Tot plegat indica que els professionals entrevistats es mostren implicats en aquest tema davant dels alumnes i que transcendeixen els recursos estrictament formals.

Per altra banda, la preocupació per l'estètica, la imatge o el cos, és un tema de creixent preocupació i interès per alls joves. Al mateix temps, calen estratègies d'abordatge d'aquests:

Cada día, antes de empezar la clase, nos sentamos y hablamos de lo que sea. De pájaros, de drogas –que es un tema recurrente. Y ahora cada día más sale el tema de si estar gorda, delgada, estar guapa, que si afeitarse las piernas los chavales. Pero es difícil, no es fácil de tratar (E4)

Reprenem per aquest tema l'opinió del tècnic de prevenció. Qüestiona i replanteja les estratègies d'abordatge del tema de les drogues, pel fet que es considera que avui en dia hi ha altres temes més importants. Aquests són justament el que l'anterior cita ja introduïa –la preocupació creixent pel cos, la imatge, la bellesa– i l'ús creixent del messenger, els xats... Probablement són temes que estan més a l'ordre del dia que el consum de drogues:

Com que se m'està qüestionant tot... Treballar el tema drogues és poc important. M'agradaria entrar a un institut per parlar del tema porno, cuerpos danone, dels règims, del messenger... En resum, em preocupa poc el tema drogues i penso que hauríem de fer política de joventut. I no dedicar tantes energies a drogues sinó a altres temes que són més importants. (E13)

D'aquesta manera, explica que cal un replantejament en les estratègies de treball. El context ha canviat i actualment els joves viuen una situació on les drogues queden en un segon terme i la preocupació per tenir un cos "perfecte i prim", pren especial rellevància. La pressió exercida per les empreses dedicades a la imatge i a l'estètica – a través dels mitjans de comunicació– serien part responsable d'aquest canvi en les pre-ocupacions juvenils:

El context que tenim és de cuerpos danone, d'"opera't", de "no acceptis el teu cos". Simplement "estalvia perquè te'l podràs canviar". Quan a una tia li passen 40 vegades per davant la imatge de "tia perfecta" i ella té un cos normal, s'ha de sentir malament. Com s'ha d'acostar a un tio si té un cos normal? Això vol dir que se sentirà malament amb el seu cos. Li diuen què amb el regim podrà canviar. Es diu "Accepta't" i li diuen "No, no. Tú puedes tener el cuerpo que tanto anhelas". (...) En sexualitat, que una tia follí amb condó [o no], dependrà de si està enamorada; no de si té condó o ha fet un taller [de sexualitat]. (E13)

I és per això que el model de treball preventiu en drogues s'ha d'adaptar a aquests canvis del context. Haurà de deixar pas a altres temes que incideixen igualment en l'escena d'oci dels joves.

Deixem-nos de xorrades del rotllo clàssic i acostem-nos als joves amb el que els hi preocupa. Els preocupa la seva imatge, que tenen un cos normal, com conviure... Com els hi hem de dir que s'estimin a sí mateixes? Una tia pot dir "Yo me quiero a mí misma pero si todo el mundo dice que estoy gorda" Ja em diràs... O si cada vegada que surto de festa les relacions són a partir del superficial... O que no prenen drogues però estan tot el dia penjats a la play o estan tot el dia amb la tele... Deixem-nos de les xorrades clàssiques i anem al que importa. (E13)

La cita següent plasma que es deixa de banda el jove que no té problemes de drogues. Sembla que si no en té, no cal treballar amb ell pel fet de ser jove. S'ignora que pel fet de tenir aquesta edat s'està en una condició de vulnerabilitat pel que fa a la influència de la societat adulta i dels valors que aquesta estableix –i per tant transmet. Cal donar importància a altres temes que no presenten una problemàtica evident, però que mereixen ser abordats per tal de prevenir i ajudar a què no esdevinguin conflictius:

El Funes va dir fa molts anys que si tu ets jove i tens problemes de drogues t'atenem, si ets jove "normal" et deixem. Rotllo "Yo soy joven" [i diria el professional] "¿Y a mí que me explicas?", "Yo me drogo", [i diria el professional] "¡Hostia!". (E13)

Per tant, i entrant ja en propostes sobre les estratègies d'abordatge, l'entrevista a la qual ens estem referint aposta per un treball en sentit crític; de consciència crítica en relació als temes vigents en l'actualitat que afecten directament i especialment als joves: el culte al cos, el consumisme; la sexualitat partint del fàcil accés a la pornografia; els videojocs; els usos d'internet i els continguts televisius.

De la mateixa manera, apareixen propostes de cara a la intervenció dels professors en el mateix sentit: educar "en els temes que preocupen als joves", traient part de l'energia al tema drogues, ja que va perdent protagonisme:

Crec que els profes haurien d'educar però no amb drogues: en consumisme, en consciència crítica... I possiblement el tema drogues passa per la profe que té bon rollo amb els xavals i li expliquen tot. Però el rotllo l'Aventura de la Vida [material preventiu sobre drogues ce cromos] i tal... deixem-nos d... (E13)

Per altra banda, les propostes dels professors van totes en la mateixa línia. Cal que en s'aportin més recursos humans i materials, per tal de fer front als reptes que es plantegen al col·lectiu de professors:

**A nivell de família crec que l'escola, les institucions, podem i podríem fer coses. El que passa és que tenim un inconvenient molt important i és que no tenim hores. Tenim una mancança de recursos humans.*

***El que passa és que no podem fer tampoc una feina que no ens pertoca.*

****Ja no és que no vulguis, si no que no pots. No pots cobrir totes les mancances que hi ha a nivell social. No ets omnipotent. Fas fins on pots: a la tutoria, a les entrevistes amb els pares, quan et reuneixes amb el nano perquè es creï un vincle que permeti treballar amb el nano i reconduir situacions. A vegades ho aconseguixes, a vegades no. Amb la família igual.*

****Recursos humans. Si en comptes de 250 nanos tinguéssim 100, podries fer el doble (E5)*

Se pretende que para que desde otros ámbitos se ahorre trabajo y dinero –justicia, servicios sociales, salud–, la enseñanza absorba todas estas deficiencias. Yo estoy agotada emocionalmente y me gusta mi trabajo. Es gravísimo intentar que ciertos alumnos estén con otros y no reforzar y apoyar los recursos humanos y materiales que hay. (E6)

En concret, trobem propostes que reprenen el tema de les mancances a nivell familiar i la necessitat que presenten les famílies pel que fa a l'educació dels seus fills. Una de les propostes que recollim de les entrevistes és la de muntar una "escola de pares". Aquesta permetria cobrir aquestes mancances i serviria per assessorar les famílies en l'educació dels seus fills:

**Ara mateix les accions que estem fent amb els alumnes són suficients. El que faltaria és assessorament a les famílies.*

***El que et trobes són famílies que no saben com tractar els fills. L'adolescent demana límits, que li donen seguretat. Podries muntar una escola de pares des de les escoles, però no podem abarcar. Has de prioritzar, encara que tot és important. (E5)*

EN ALTRES ÀMBITS

A continuació recollim les estratègies d'abordatge dels professionals que treballen fora de l'àmbit educatiu. Aquesta informació permet tenir una visió més àmplia i completa de com els diferents tècnics intervenen amb joves el tema de drogues. Més endavant s'exposen les propostes d'intervenció recollides a les entrevistes.

A les experiències d'aquells que treballen amb o per a joves des de l'àmbit de l'oci o del lleure –en concret, entrenadors de futbol–, trobem que la tasca que fan parteix d'una relació de proximitat. Des d'aquesta, sorgeixen converses amb els joves sobre diferents temes i, entre ells, el de les drogues. Aquest fet recorda l'abordatge que fe el professorat d'una forma més informal. També intervenen a partir de situacions on es detecta un ús de substàncies. En aquestes promouen actituds com ara la prudència:

Los entrenadores nos reunimos mucho para hablar de los chavales. Un tema que hablamos mucho es el de las drogas. El año pasado en las colonias les pillamos fumando un porro y estuvimos hablando. Que no pasa nada pero que tuvieran respeto para la gente que no fumara. Les dijimos “Os vais. Tened cuidado, vigilad el tema de incendios...”. (E18)

Destaca aquí també el grau d'implicació personal en casos concrets. Tal com exemplifica el següent comentari, s'estableixen relacions de proximitat amb els joves i es desenvolupen tasques d'orientació i intervenció conjunta amb les famílies:

Este chaval es colombiano y llegó hace 5 años. Ahora tiene 15 años. Cuando llegó era una verdadera bomba. Yo lo cogí fumando a los 10. Creo que los entrenadores hemos hecho una labor importante. Yo lo trinqué y le hablé de adulto –hay quien le puedes hablar de adulto, hay quien no- y le dije: “Lo que has visto tú, no lo he visto yo y...” Se echó a llorar por un incidente que hubo. Es un tío que ha pegado un cambio terrible. Lo que pasa es que es un tío muy inteligente. A sus padres les conocemos mucho. Y le entramos por el hermano pequeño, le dijimos: “¿Tú qué quieres? ¿Que tu hermano tal...?” (E18)

El mateix passa amb els propietaris de bars i locals d'oci nocturn. Aquests de manera inespecífica abordarien el tema del consum de drogues amb els joves que van als seus locals. Les converses informals al bar sobre temes de caire personal, serien clau per abordar aquests temes amb ells:

Hace poco un chaval me dijo que [él] había dejado la [a su] novia y le dije: “Tío, si hacía mogollón que ibais juntos. Como más consumes más problemas estás teniendo, ya lo ves”. Y dijo: “No es por esto, es que me he enfadado con mi tío –porque trabaja con su tío- y le he dicho que yo no voy a ir más a trabajar”. Y le dije “¿Y [de] qué vas a vivir?” “Ah! De mi madre.” “Ya pero tu madre se cansará de ti”. A veces nos pegamos un judo verbal de estos. Pero no quieren saber nada. (E20)

Troblem altres estratègies inespecífiques en les entrevistes a propietaris de bars. En el següent cas, ens parlen de la programació d'activitats alternatives d'oci, com a manera d'omplir el temps lliure d'una manera més participativa i menys passiva. El fet d'organitzar-les de forma conjunta entre els propietaris dels bars i els seus clients joves, faria que aquests s'impliquessin en l'organització d'actes per ocupar el temps lliure.

Tal com ens expliquen, oferir estils d'oci més actius i més participatius, possibilitaria que els joves deixessin al consum en segon terme, per tal de gaudir del temps lliure a partir d'activitats diferents:

**Maneras alternativas de divertirse.*

***Estamos montando lo de XX [actividad con conciertos y stands] donde intentamos que se dé tal participación, que te olvides de lo demás. Que hay muchas maneras de divertirse.*

**La gente se involucra con nosotros. Estas 7 horas que los chavales están con nosotros, van a hacer cosas súper positivas: ayudando... Y luego van a decir: "¡Esto lo hemos hecho nosotros!" Hay que activar a la gente.*

Por ejemplo, los jueves de los monólogos. Están 4 horas en el bar. Y no digo que no se beban 4 birras, pero están en el bar donde sus colegas hacen los monólogos.

Intentamos que la gente esté a gusto en el bar. Montamos exposiciones en el bar, siempre moviéndonos, activando a la gente. La gente que viene al bar es muy alternativa, se juntan punkies con cuatro matrimonios con los bebés y cinco rastarulis sentados...

***Se juntan gente que se respeta... Intentamos no sólo dar cerveza si no ofrecer diversión. (E19)*

Altres estratègies més específiques passarien per fer difusió de materials informatius i preventius sobre drogues. No només es limitarien a deixar-los "sobre la barra", sinó que incitarien als joves a llegir-se'ls. Després compartirien les seves opinions respecte als continguts:

Por ejemplo, aquellos trípticos que trajisteis... ¡Hostia! A mí me impactó. Porque era todo real, porque es como es. Y los tuve aquí mucho tiempo y se lo daba a los chavales. Y me decían "Ya lo he visto" y yo le decía "¿Pero lo has leído?" y decían: "Sí, ya sé que es chungo la coca". Creo que de diez, uno que se lo lea, es una buena forma de...

¿Eres partidario de acciones de este tipo?

Sí, considero que sí. A la gente hay que darle caña informativa en esta línea (E20).

Per últim, i abans de passar a l'apartat de propostes, recollim un conjunt d'opinions crítiques entorn a algunes campanyes publicitàries sobre drogues. Aquestes no serien una bona estratègia per alguns entrevistats. Destaquen què més que prevenir el consum, tenen un efecte contrapventiu i incitarien al consum de drogues:

Quan va sortir la campanya del "No", quan era jove, crec que en ves de frenar, es va disparar el consum. Perquè està clar que per condició humana, quan ens prohibeixen algo fem just el contrari. (E21)

Les campanyes publicitàries no crec que serveixin, sinó que són contraproductes. (E3)

Hay anuncios de televisión que me hacen gracia. Hay uno que cuando lo veo me dan unas ganas de fumarme un canuto... Hablan del primer porro; los colegas, todos riendo a los 16 años de excursión. Yo lo recuerdo de mí mismo y pienso: "¡Hostia, si es de puta madre!" Yo creo que quien lo ha hecho no se aclara porque, hostia, yo cuando lo veo pienso: "Es de puta madre". Pero los trípticos que trajisteis vosotros son cosas de puta madre. Quien lo lee y consume se caga porque dice: "Joder tío, si es verdad." (E20)

propostes

Amb tot plegat, sorgeixen un conjunt de propostes de cara a què caldria fer per abordar el consum de drogues en joves de Santa Coloma. Generalment, tenen a veure amb el que ja s'ha parlat anteriorment en relació a la manca d'oferta d'oci al municipi. Es planteja la necessitat de disposar de recursos on els joves puguin passar el temps lliure. Espais on poder estar o activitats en les que participar, donat que la seva manca, faria que els joves haguessin de passar moltes hores "mortes" al carrer:

Hauria d'haver-hi més casals. No per nens, que ja n'hi ha, sinó per a joves. I que ells sàpiguen què hi són. Quan arriben a l'ESO es passen el dia al carrer. Pels caps de setmana i per a l'estiu hauria d'haver-hi algo. (E7)

En la mateixa línia es proposa fomentar en els joves l'associacionisme i la participació en activitats de lleure. Aquestes aporten uns coneixements i permeten als joves desenvolupar joves les seves habilitats:

Yo creo que desde los ayuntamientos, porque la casa deberíamos empezarla por abajo. Hay que fomentar el asociarse a entidades, asociacionismo. Ya sea en el fútbol, en el baloncesto, club de dibujo, fomentar la imaginación. Esto que dicen: "Es que mientras tenemos los niños aquí, no los tenemos en la calle." (E18)

Formar part d'una associació, club o entitat, faria que hi hagués més control. De fet, l'objectiu seria que el jove no passés tantes hores al carrer sense cap activitat concreta a fer. Cal fomentar l'oferta de noves activitats i donar suport a les que hi ha. Sempre promovent la participació dels joves en elles:

Cataluña ha sido un país de mucha tradición asociativa. Tenemos que aprovecharlo. Hacer club de tal, o largarse al monte con la mochila. El Ayuntamiento tiene que potenciarlo y no lo cuida lo suficiente. Yo por ejemplo, yo hago esto porque me da la gana. Y [a] la gente como yo un día se le petaran los huevos y va a decir: "Hasta aquí he llegado". Hay más cosas; el sábado cenaba con un colega que me lo decía: "Estoy harto de fútbol y de entrenos". Y es que te cuesta una pasta; al final del año son unos 2.500 euros. Que si les compramos unas camisetas, una merienda, unos refrescos, las colonias... Y el Ayuntamiento no está, ni diputaciones, ni nada. (E18)

Una altra opinió recurrent és la manca de recursos destinats a la prevenció i a l'assistència en temes de drogues. Les propostes anirien adreçades a dotar de més recursos humans i materials, per a la població jove:

Més recursos humans en prevenció. No hi ha recursos humans per fer prevenció. Es dediquen més a fer aparcaments que a fer prevenció i intervenció. I després repressió de les xarxes de distribució. (E5)

En aquest sentit, es posa de manifest la manca d'un espai adreçat a l'assistència de casos de problemes de consum de drogues en població jove. Els recursos que hi ha anirien destinats a adults. Caldrien recursos per adequar els serveis de drogues a la població jove. A més, és bàsica la coordinació dels diferents professionals en matèria de drogues, adolescència i salut mental:

Amb més recursos es podria fer [atendre nosaltres als adolescents amb problemes de drogues]. De la mateixa manera que no m'agradaria que enviessin al CAS als adolescents, sense dotar-los de més recursos, no m'agradaria que ens passes a nosaltres [rebre'ls amb la nostra capacitat actual]. Calen els recursos necessaris. Es podria fer amb la col·laboració d'experts en quan al consum en adolescents. En coordinació amb qui treballa amb consumidors i que coneixen el món de les drogodependències, junt amb nosaltres que coneixem el món de l'adolescència i la salut mental. Manquen recursos, sols hi ha el Delta i que tracten adults. (E8)

Per últim, la necessitat d'un treball més coordinat entre els professionals en contacte amb els joves i la unificació de criteris de treball. Tal com ens diu la següent cita, cal establir una única línia de treball consensuada pels professionals:

Sí, cal que ens posem d'acord i portar una mateixa línia de treball. Més organitzats i més comunicats. (E21)

2a part

PERCEPCIONS DELS JOVES

característiques dels consums

DIFERENTS SUBSTÀNCIES

DROGUES MÉS CONSUMIDES

Chocolate, tabaco y alcohol.

¿Coca?

Esto ya no.

Lo que más se hace es beber. Luego fumar y menos lo demás (G3)

Les percepcions generals entorn les drogues més usades dels grups de discussió a Santa Coloma giren al voltant del triangle tabac- alcohol- cànnabis. De la mateixa manera, quan se'ls pregunta pels seus entorns més propers (amics i amigues) ens trobem amb la mateixa realitat.

El tabac i l'alcohol gaudeixen d'una certa legitimitat pròpia, qüestionant-se –en ocasions– la seva condició com a droga. El seu consum es viu com a molt estès i generalitzat. Ja sigui en clau d'humor o per manca de coneixement, apareixen en diferents grups comentaris al respecte:

Hablabais de alcohol, cerveza...

¿El alcohol es droga? Je, je, je... (G9)

**Tabaco*

***Eso no es droga*

**Es droga pero es legal. (G1)*

[E] tabaco ya es todo el mundo. (G4)

Quan se'ls pregunta per altres drogues (principalment, cocaïna i pastilles tipus èxtasi) s'observa que no són percebudes com a substàncies molt presents en la seva realitat. En aquest sentit, la cocaïna no és una droga que els grups indiquin com a substància que es consumeixi entre els joves del municipi. De fet, ells no l'usen, ni tampoc ho fan els amics i les amigues amb qui surten. Tampoc esdevé una droga visible en els entorns en què es mouen:

¿Coca y para arriba?

**No, esto ya no.*

***Es una minoría, yo creo. (G9)*

¿Y coca?

**Yo no he visto*

***Yo tampoco. (G10)*

Chocolate, tabaco y alcohol.

¿Coca?

Esto ya no. (G3)

És només en alguns casos concrets, en què ens trobem amb opinions basades en evidències de consum –des de la coneixença de persones que sí que en prenen. Tanmateix s'apunta que són pocs els que prenen aquesta droga o que es pren de forma molt puntual:

Els vostres col·legues [què] consumeixen?

Algunas cosas sí, otras no.

Porros, alcohol y tabaco.

Coca algunos, pero pocos. (G5)

¿Son las que toman vuestros amigos y amigas?

**Sí, porros, alcohol y tabaco.*

***Sí [porros, alcohol y tabaco].*

**Y la coca la han probado. Como máximo en fin de año. (G10)*

Les pastilles tipus èxtasi són llunyanes a tots els grups. No hi ha consum de pastilles entre els joves dels grups, ni tampoc en els seus entorns més pròxims.

Yo creo que pastillas es lo que menos se ve.

Se tomará pero no se ve. (G10)

**Farlopa no consumimos. Pastillas tampoco.*

***Pastillas hay muy pocos. (G2)*

Una droga que s'esmenta en alguns dels grups són els bolets al·lucinògens. Apareixen com una droga que ha entrat en l'oferta de drogues de la zona, malgrat que dels comentaris es desprèn que són poc coneguts. De fet, és una droga que coneixen, però en cap cas hi ha indicis que suggereixin que el seu ús estigui estès. De fet, en la majoria de grups no se'n parla.

Tampoco, no me han dicho que toman.

Alrededor hemos visto, pero tomarlas no. (G10)

Es percep com una droga "rara" i, per tant, llunyana a la seva realitat. Es destaca la dificultat per accedir-ne o comprar-ne. Els joves que n'han consumit fan valoracions diferents respecte l'experiència del seu consum. Hi ha qui afirma que no li agraden i hi ha qui troba que és una droga que els fa divertir-se i riure:

Esto sí, pero es difícil de encontrar.

Escasean

¡Las setas!

El otro día en la montaña, partiéndonos la caja. (G9)

**Y alguna setilla también.*

***A mí no me gustan las setas.*

****Las setas, porque como es algo así raro, cuando sales... (G6)*

En conclusió, situem el panorama del consum de drogues centrat en la tríada de les substàncies anomenades institucionals (alcohol, tabac i cànnabis). La resta de drogues -cocaïna, les pastilles tipus èxtasi i els bolets- no són drogues que els joves coneguin de primera mà.

En un comentari aïllat d'un dels grups, anomenen els anabolitzants com a droga. Resulta curiós per la descriu i la relaciona amb altres substàncies:

***Yo también tomo drogas. Pero a ver... drogas buenas, drogas para el deporte: aminoácidos, pastillitas y tal... Comprimidos que dan fuerza. (G8)*

S'adopta el concepte "drogues bones" per referir-se al consum de substàncies per a millorar el rendiment físic en esportistes.

CANNABIS

Canvis i evolució en els criteris de legitimitat

El consum de porros és viscut com a quelcom estès i generalitzat entre els joves entrevistats. Això s'evidencia des d'un primer moment en els seus discursos. Coincideix que en tots els grups esdevé l'única droga il·legal on es manifesta certa legitimitat del seu consum. Al mateix temps, es marca la diferència amb altres drogues il·legals com la cocaïna i les pastilles tipus èxtasi.

En la destacada diferència que marquen entre el cànnabis i les altres substàncies il·legals, apareixen forts prejudicis en relació amb l'ús de la cocaïna, l'heroïna i altres drogues il·legals. D'aquesta manera, es reforcen la seva posició d'abstinència cap a aquestes –en comparació amb els porros.

Trobem també al·lusions a la tòpica "hipòtesis de l'escalada". Aquesta –a grans trets– prediu el consum de drogues més durés com la cocaïna i les pastilles, arrel del consum de cannabis.

Es tracta d'una idea que ofèn als joves fumadors de cannabis. Aquests manifesten tenir molt clar que fumar-ne no condueix a prendre altres substàncies. Aquesta idea es va repetint en diferents grups de diferents maneres. Existeix la idea que el consum d'altres drogues il·legals, perjudica o contamina la imatge dels consumidors de cannabis –la seva. Posant en el mateix sac totes les drogues il·legals, i al mateix temps relacionar-ho directament amb la "hipòtesi de l'escalada", s'atribueix als usuaris de cannabis tots aquells riscos i perills que s'atribueixen al consum de drogues més fortes:

Y a mí lo que me da rabia, lo que me ofende, es la gente que dice que de los porros se pasa a la coca. Si tienes las cosas claras, dices: “Yo con mis porritos estoy bien y no tengo necesidad”. Yo es que paso de estas cosas [tomar cocaína] (G9).

Fins i tot, un dels joves ens explica que quan camina amb la seva família per zones on hi ha evidència de consum d'heroïna, la seva mare li recorda que no li agrada que fumi porros, perquè ho relaciona amb la imatge que en aquell moment estan observant:

Que no mola, que vas con la niña [mi hermana] y mi madre me dice “Por eso no me gusta que fumes porros” –porque sabe que fumo en casa. Y se gira y ve a dos con la jeringuilla. Y esto no le hace gracia. (G5)

Va repetint-se, al llarg dels grups, la mateixa percepció de diferència entre el cannabis i les altres drogues, reforçada per la distanciació vers el consum d'altres drogues.

O sea que veis mucha diferencia entre porros y otras drogas.

Sí, es droga pero no es lo mismo.

¿Por qué?

Porque no te llega a... No lo veo tan fuerte. A lo mejor si tomara drogas sería más agresivo. No lo veo tan grave, no creo que le pase nada [a quien fuma porros] nunca por esto. (G7)

Es reconfigura, doncs, l'esquema categòric clàssic entre drogues legals i il·legals. S'estableixen dues categories: 1/ Drogues legals (alcohol i tabac) juntament amb el cannabis. I 2/ Altres drogues: heroïna, cocaïna, pastilles, etc...

L'estigmatització i els prejudicis tradicionals vers algunes de les drogues il·legals, es reproduïen de la mateixa manera en els propis joves. La diferència es dona en què – per a ells– el cannabis té la legitimitat que les drogues legals tenen. El cànnabis –amb la seva acceptació social que té per a ells– es desplaçaria al terreny de les drogues legítimes, mantenint les connotacions d'alt risc però lligades a les altres drogues.

Les imatges no legitimades, es plasmen més endavant quan es recullen les opinions sobre la cocaïna, les pastilles i l'heroïna. Aquesta última seria qui duria el pes d'“abanderar” a les drogues fortes –les que són molt perilloses:

**Primero se consume más tabaco, después porros y luego alcohol.*

¿Y el resto de drogas?

***El resto... Quien consume lo otro ya es un yonqui!*

Je, je, je. (G1)

Els adults estigmatitzarien també al fumador de cannabis. Així, la legitimitat associada al cannabis, és exclusiva dels joves. Per a aquests, la societat adulta relaciona fumar-ne amb “liar-la pel carrer” i amb “ser dolent”. També s'associen els adults “fumar porros” amb “ser jove”. Tanmateix, els propis joves deixen clar que no tots ells ho fan.

Estaríem en una situació de trànsit intergeneracional pel que fa a les imatges i la visió sobre les drogues. Canvien els criteris de legitimitat de les drogues, desenvolupant-se un espai de permissivitat amb el cannabis, equiparable al consum de drogues legals. Aquests canvis es produeixen en la generació jove; la generació adulta es manté reticent. Així doncs, una nova configuració social sembla que podria culminar el dia

que aquests joves siguin la generació adulta; fumar porros serà aleshores *legítim* i acceptat de forma general:

Quan es parla de drogues, es parla de joves. Com ho veieu?

**Es cataloga molt a la gent. Es relaciona fumar porros amb liar-la pel carrer. És "Fumes porros? Doncs ja ets dolent". No tots els joves fumen porros.*

***En esta plaza sí.*

**O no només son els joves que fumen porros.*

Què en penseu de com és vist el consum de porros?

**Els que són ja avis no ho veuran bé. Quan nosaltres ja siguem més adults, tindrem una altra visió.*

****Es como en América, que el alcohol se veía muy mal y al final se ha legalizado el alcohol. (G9)*

Patró d'ús

Les opinions generals giren entorn la idea que els porros són una pràctica d'ús diari. El consum no estaria tan relacionat a un espai concret o a un moment concret, ni tampoc a un factor d'apetència; s'estén al llarg del dia. El seu ús va lligat al fet de tenir o no haixís i a les possibilitats econòmiques del consumidor:

**Si hay [hachís en el bolsillo], quien tiene dinero [es quien lo tiene], chocolate también [fuma] cada día.*

Cuando tienes.

***Por la mañana te levantas, comes y luego te haces un porro. Por el mediodía también. Y por la noche. (G1)*

Tot i això, quan s'entra en el terreny de les experiències més personals i en quina valoració fan d'aquest patró de consum, es marquen diferències entre els consumidors de caps de setmana i aquells que en fumen cada dia. Es valora com a *abusiu* l'ús diari i, en canvi, com a tranquil el de caps de setmana o de poques quantitats:

Com veieu el consum de porros que feu?

De tranquis.

Por aquí es de tranquis

Muchos otros...

Bueno, si me pones un 17 papeles me lo fumo.

Ja, ja, ja...

Què vol dir "De tranquis"?

Un par de porrillos, unas caladas.

I a saco què és per a vosaltres?

A diario.

Yo solo los fines de semana. (G9)

¿Qué pensáis de fumar porros y de fumar a diario?

Se fuma demasiado.

Es como el tabaco.

Hay gente que ha dejado el tabaco y sólo fuma porros. (G10)

Tal com expressa l'anterior cita, fumar tabac és substituït per alguns joves pel consum exclusiu de porros. Tanmateix, el tabac queda relegat als moments en què no es disposa d'haixís:

Si hay dinero, chocolate también cada día. (G1)

Si no hay porros, fumas tabaco.

Cuando hay porros sólo porros y cuando se acaba, tabaco otra vez. (G2)

Espais de consum

No hi ha un espai concret o preferit per al consum de cannabis. Qualsevol lloc pot ser vàlid: el carrer, els parcs, les places, la platja, la muntanya, els concerts... Tots ells són espais de consum. Destaca que –tractant-se d'una droga il·legal– hi ha una vivència totalment normalitzada del seu consum en espais públics. De fet, en els discursos dels grups es repeteix:

Es que en cualquier sitio se pueden fumar porros (G5)

On?

Pel carrer.

Aquí.

En la calle

En conciertos. (G9)

En la playa.

Hay gente que fuma en la calle, como si nada (G1)

Com a espais privats destaquen les cases. Succediria –com en el cas de l'alcohol– que els joves *ocupen* les cases dels pares quan aquests se'n van i queden buides. Esdevenen així un espai comú de consum. Per altra banda, també es troben casos d'usos al domicili quan els pares hi són.

Destaquem el cas d'un jove que treu molt bones notes i que els seus pares li permeten –com a compensació– fumar-ne a casa. En altres casos, la permissivitat de la família només és pel fet que els pares ja saben que el fill en pren. Ens aquests casos, no es pot parlar de pactes o negociacions: només pel fet de que la família ho sàpiga, ja atorga el dret a consumir-ne a casa, amb l'acceptació i permissivitat paterna. L'espai de consum, però, pot limitar-se a l'habitació del jove; “mentre que no et vegi, fes el que vulguis”:

**Yo no he visto nunca, pero chavales que sus padres ya saben que fuman, pues sí.*

***Yo conozco un tío que saca excelentes y notables en el cole, y sus padres le dejan fumar. (G3)*

Y cuando decís en casa, ¿es que vivís solos?

Como mis padres saben que fumo...

Mi madre sabe que fumo también.

Me meto en la habitación y ya está.

¡Qué pasa! ¡Si es lo que nos gusta! (G5)

Més que espais de consum, els joves destaquen actituds que cal tenir en determinades situacions. Els grups expressen actituds de prudència pel que fa al

consum de cannabis en espais públics i privats. Hi ha una idea que es repeteix i que expressa de forma clara aquesta tendència: “Si te lo fumas escaqueado, donde quieras”. De les cites extraïem tres situacions: fumar davant de nens petits, davant de la família –a excepció dels casos que s’han tractat abans– i fumar en espais on poden haver-hi Mossos d'Esquadra. D’aquest últim punt cal apuntar que per als joves entrevistats, parlar de policia és parlar dels Mossos:

¿En qué lugares se fuman los porros?

**En todos los lugares*

***Menos donde hay niños pequeños, por respeto.*

****En la montaña (G2)*

En quins moments podeu consumir? En quins llocs?

**En la calle, donde sea.*

Si te lo fumas escaqueado, donde quieras.

***En los parques, en casa...*

¿Con los padres?

***No, sin viejos. Esto no, hay que respetar. (G3)*

En casas y parques. O por la calle tranquilos, un poco escaqueado.

Es que en cualquier sitio se pueden fumar porros.

Mientras no te pillen los mossos.

Y si te pillan con un porro, te lo tiran y ya está. (G5)

Per tant, apunten què cal ser prudents i amagar-se en aquestes situacions. Esdevé aquest un element important que condiciona l'ús al carrer, trobant-se nombrosos comentaris al respecte. Tot i això, la possibilitat que els Mossos d'Esquadra –com diuen– els enganxin, sembla que no dissuadeix el consum de cannabis en medi obert. Els grups ens expliquen les estratègies que tenen per evitar ser sorpresos per la policia fumant –amb la corresponent multa. L'estratègia consisteix bàsicament en mantenir l'estat d'alerta i vigilància, mentre s'està consumint:

¿En qué lugares?

En sitios seguros, donde no haya mossos. En los parques...

¿Es que en los parques no hay mossos?

A lo mejor habrá, pero tú los vigilas. Te estás haciendo un porro y mirando por todas partes. (G1)

Aquesta baixa percepció del risc de fumar al carrer, es reforça amb la percepció que encara que els Mossos d'Esquadra els enxampin fumant, no els posarà la sanció administrativa. En aquest sentit, parlen de diferents situacions i en les quals no els han multat. I es troba la idea que –en comptes de sancionar-los–, els Mossos d'Esquadra consumeixen la substància requisada o la llencen. També hi ha la idea que, en el cas que els posin una multa, poden acudir al tècnic de prevenció de drogues del municipi i que aquest els hi traurà:

**Vigilando que no hayan mossos.*

*** Qué pasa, si te ponen una multa hablas con el XX [técnico de drogas municipal] y te la sacan.*

**** Si hablas...*

*****A mí me pillaron 10 € y no me pusieron multa.*

******Se lo fuman ellos. (G2)*

En quins moments podeu consumir? En quins llocs?

En casas y parques. O por la calle tranquilos, un poco escaqueado.

*Es que en cualquier sitio se pueden fumar porros.
Mientras no te pillen los mossos.
Y si te pillan con un porro, te lo tiran y ya está. (G5)*

Per últim, també ens parlen del consum de porros en horari laboral. Encara que coneguin la prohibició explícita de fumar-se'ls a la feina, aprofitarien algunes estones –com ara l'esmorzar. Fumant una mica, pal·liarien la rutina de la feina i l'avorriment:

*Aquí no se puede fumar [en el trabajo]
¿Y lo cumplís esto de no fumar?
No. Escaqueados, cuando almorzamos, nos fumamos un cacho de porro. Para reírte.
Porque en verdad la gente que no fuma está bien. Pero uno que fuma aquí amargado se aburre. Si te fumas un petardo ya lo haces todo: pum, pam, pum, pam... (G8)*

ALCOHOL

Beure alcohol és una pràctica generalitzada de tots els grups entrevistats. S'observen diferències entre el seu consum entre els grups més joves (de 14 a 16 anys) i el dels grups amb més edat. És per aquest motiu que cal descriure'ls per separat.

En els més joves (14 a 16 anys)

Es tracta de patrons més propis de les primeres etapes de l'adolescència. Aquests joves manifesten que no surten cada cap de setmana, ja sigui perquè a casa no els deixen sortir o perquè el grup no es troba cada cap de setmana. Ens parlen de consums de cap de setmana, durant la nit i en ambients i espais de festa –dies assenyalats o celebracions concretes. Hi ha afirmacions que indiquen que hi ha una relació directa entre sortir i beure'n:

*¿Cuándo bebéis alcohol?
*Cada mes o así.
**Los fines de semana
***Cuando me voy con mi hermano por ahí. Los fines de semana... Fumamos porros, tomamos dos cubatas y vamos pa casa.
****No bebo.
*****Yo tampoco. (G2)*

*Las fiestas de algún fin de semana.
¿Siempre que salís bebéis alcohol?
Generalmente. (G3)*

L'edat els limita l'entrada a determinats locals nocturns i discoteques. Els consums se situa en festes i en les cases dels pares quan són fora. I l'ús d'alcohol es caracteritza per ser intensiu: de molta quantitat i de cop. Així arriben a estats d'embriaguesa en poca estona –fins i tot amb vòmits.

Són consums típics d'edats primerenques, caracteritzats per la falta d'experiència, per experimentació dels propis límits i per la impulsivitat pròpia de l'edat. És l'edat de l'experiència de la "primera borratxera":

*En ocasiones especiales, pero se bebe mucho.
Mucho de golpe.
No cada finde, cuando se sale.*

¿Dónde?

*En casa de alguien...
No sé. Por ejemplo cuando se queda casa de alguna vacía.*

Y cuando se bebe ¿Se bebe mucho?

*Se bebe hasta que se acaba vomitando.
Yo, y tú [acabamos con vómitos]. (G10)*

¿En qué otros lugares?

En casa. Cuando los padres no están en casa. (G1)

No sé, de fiesta y estando de cachondeo hasta que el cuerpo aguante... No sé, unos siete cubatas o así. Porque si [la gente] se emborracha pues es como si no supiera nada y empieza a beber hasta que se queda desmayado. Si ya se ha emborrachado, no para si nadie no se lo dicen.

¿Toda la gente?

A algunos ya les da igual qué le pasa. Otros les gusta estar bien y beben sin pasarse. (G3)

En els més grans (a partir de 17 anys)

Els grups de joves més grans parlen d'altres tipus de consum d'alcohol. La diferència més clara és que aquest s'estén a altres hores, com ara les tardes i dies entre setmana. Tot i això, a les nits dels caps de setmana és més freqüent i també més elevat (més quantitat). La següent frase exemplifica clarament aquesta idea:

Puedes empezar por la tarde tranquilos, con una xibeca para cinco. Y por la noche se convierte en una xibeca cada uno. (G5)

L'ús d'alcohol d'aquests joves –que s'estén més enllà de les nits de cap de setmana– té unes característiques pròpies que el diferencien del consum adult, encara que comparteix també certes pautes. Es practica a les tardes -després de la jornada laboral- i es consumeix i és comparteix en grup. Se situa però al carrer, ja sigui perquè esdevé un espai que els joves de Santa Coloma de Gramenet senten com a propi, o perquè allí poden fer-hi consums que els resulten més econòmics. Adquireixen alcohol en establiments com ara supermercats i altres botigues. I fan servir begudes econòmiques, com ara les xibeques i el calimotxo. De fet, aquestes dues són les begudes pròpies d'aquests grups; poden compartir-les i pagar-les a mitges:

***Alcohol también. Yo es que acabo de plegar y me estaba muriendo por una cerveza fresca.
Y más ahora en verano. Claro, es que no es lo mismo alguien que plega de currar y dice: "Me voy a beber una cerveza tranquilamente". En vez de irte a un bar, te compras una cerveza y te la bebes tranquilamente. Pero lo que es alcoholismo no creo, no es algo exagerado. Yo creo que lo normal. (G6)*

No és una rutina diària. Els consums tenen lloc els dies en què es troben al carrer, plaça o parc, en situacions de grup i quan sorgeix la idea d'anar a comprar unes

xibeques. Pel fet que són begudes de baixa graduació i que és comparteixen, manifesten que no són consums que acabin en estats d'embraguesa. Tal com expressen, només és per anar *content*:

*Fines de semana.
A diario, xibecas.
En verano a diario.
A lo mejor estamos aquí y nos pillamos unas chibecas...
O calimocho.
No todos los días, algunos.
El fin de semana sí. (G9)*

De tranquis. Es que una botella de calimocho tampoco te sube tanto. Si vas repartiendo, solo vas contento. (G9)

La peña se bebe sus litronas en el parque. Y tampoco es que acaben tirados en el suelo. Cuando ya van a gusto y creen que están bien, pasan [dejan de beber]. (G10)

Cal remarcar que són consums més propis de l'estiu que de l'hivern, quan els joves estan més al carrer. En èpoques de més fred, beure'n es reduiria als caps de setmana. En aquests augmenten les quantitats ingerides. El dissabte a la nit –igual que en els més joves–, és el moment predilecte pel consum d'alcohol. Puntualitzen, però, que el diumenge és el dia que no en prenen; han de descansar:

*Se beben muchas xibecas, diariamente.
Pero sí que se beben muchas xibecas, sí.
Xibecas también diariamente.
Bua, dices: “¿Qué hacemos?” Pues vamos a comprar unas xibecas y tal, para pasar la tarde.
Pero el fin de semana es cuando mas caen. Más de seis xibecas caen.
¿Sábados?
Viernes noche, sábados tarde...
Puedes empezar por la tarde tranquilos, con una xibeca para cinco. Y por la noche se convierte en una xibeca cada uno.
Sábado por la noche, más que nada.
Domingos a descansar. (G5)*

Percepcions negatives del seu ús

La imatge de l'alcoholisme i dels danys que causa l'alcohol són presents en els joves dels grups. En alguns casos, tal com expliquen, per experiències properes en l'àmbit familiar i en d'altres. Però verbalitzen que el seu consum és diferent al patró d'un “alcohòlic”. El que manifesten, indicaria que hi ha consciència dels problemes que poden derivar del consum d'alcohol:

*Es que cada día es malo. Es malísimo. Mira mi padre, caga sangre. Es verdad, ¡del riñón! (G2)
Pero lo que es alcoholismo no creo, no es algo exagerado. Yo creo que lo normal (G6)*

Per altra banda, existeix una idea pejorativa dels estats d'intoxicació o de consums molt elevats, on la persona perd el control.

Quien se pasa es porque quiere. Esto que ves peña que va tirada por el suelo, esto da asco. (G8)

COCAÏNA

Tal com ja s'ha apuntat, no hi ha gaire consum de cocaïna i altres drogues com les pastilles en els grups entrevistats. A diferència dels apartats de les drogues anteriors – en què es reflectia la seva experiència en el consum– recollim aquí opinions i imatges que els joves tenen del consum i dels consumidors d'aquestes drogues. Es tracta doncs, de visions més distants.

La imatge o el perfil de persona que consumeix cocaïna és de “persona normal”, que en una determinada situació se li ofereix la possibilitat de consumir-ne. Aleshores, decideix fer-ho, li resulta satisfactòria l'experiència, i repeteix el consum en una altra ocasió. Malgrat les opinions pejoratives i negatives que aquests joves tenen del consum de drogues *més fortes* com la cocaïna -que més endavant seran exposades-, no hi ha la imatge que l'usuari sigui una persona amb problemes o amb un perfil concret, sinó una persona corrent. De fet, desmenteixen explícitament aquest tòpic; no en prenen perquè tinguin problemes, afirmant que qui consumeix és perquè vol:

¿Qué pensáis de la gente que sí toma coca y pastillas?

Es su problema.

¿Qué tipo de gente creéis que la toma?

Tan normal como nosotras.

No sé. A lo mejor a mí me ha pasado que me han dicho: “Métetela”. Hay gente que cae en la tentación y se la mete. Lo hace, le gusta y sigue.

Gente normal. (G10)

Ara bé, tothom pot tenir accés a la cocaïna –es detalla a l'apartat d'accessibilitat–, i deixen clar que és la persona qui decideix fer-ho –en un moment determinat.

Els joves distingeixen entre els que fan un ús de caps de setmana i relacionat a espais d'oci i de festa, i els que el fan intensiu –al llarg de tota la setmana i, fins i tot, en horari laboral. Aquests últims serien majors d'edat, ja que cal disposar d'uns ingressos per poder costejar el consum. Afegeixen que si una persona més jove n'ha esnifat, és perquè l'han convidada; els diners que els pares donen als fills no arriben per poder-ne comprar:

Coneixeu algú que prengui coca?

De conocer, conozco.

Sí, algunos.

¿Se la foten de tranquilos o a saco?

Depende, esto es muy relativo.

Hay gente que se la toma algún fin de semana y otros la necesitan para trabajar.

Conozco de los dos casos. (G9)

Pero es gente de 18, 19, 20 años que tienen un sustento. Los de 16 no se pueden meter estas cosas. Es muy caro, los padres no les dan tanto dinero.

La gente de 17 por abajo, si se mete coca es porque les han invitado. No es por ellos, sino por algún amigo. (G5)

Però, encara que no s'identifica ni es defineix un perfil concret de persona consumidora, i que els discursos no expressin prejudicis en vers aquestes, les opinions sobre la substància sí que estan carregades de connotacions negatives. De fet, expressen una alta percepció de risc associat a ella. La cocaïna es percep com una droga d'alt potencial addictiu, de la qual no es pot tenir control del consum que se'n fa i resulta molt difícil d'abandonar-lo quan hom ho decideix:

*Yo creo que la cocaína es una perdición.
Es que engancha mucho.
Es algo que no merece la pena.
Cuando quieres parar, no puedes.
Si tú quieres lo vas a hacer. Pero te vas arrepentir, porque no podrás salir cuando quiere.
Hay gente que piensa que quien toma es porque tiene problemas.
No [es por tener problemas].
Lo hace porque quiere. (G10)*

Es reafirmen “en contra” del consum d'aquesta droga. I trobem diferents afirmacions contundents que diuen què no val la pena ni provar-la. S'equipara a l'heroïna pels danys que pot causar. Altra vegada, es posen al mateix sac totes les drogues que sobrepassen la línia del cannabis.

¿Y el consumo de coca?

**Esto no vale pa nada.
**Que cada uno haga lo que quiera.
***No se tiene que probar.
*Yo he visto. Colegas míos que se han hecho y se lo he tirado, lo he soplado. Me dicen “¡Qué haces!” Nunca la he probado, ni la he olido, ni nada.
****La coca está mal. Yo he visto gente al lado de mí. En Marruecos también. (G8)*

*Otras drogas más fuertes, como la cocaína, las pastillas, acaban destrozándote. Yo de esto paso.
Es como el caballo, lo pierdes todo.
Acabas sin nada, sin nadie.
No tienes ni que probarlo. (G9)*

Con la coca también te da mucho bajón. Estás en casa y te dices: “¿Por qué me he gastado tanta pasta?” Yo que sé... (G8)

PASTILLES TIPUS ÈXTASI

Les pastilles d'èxtasi reben fortes crítiques. En aquest cas les crítiques també apunten cap a la substància i en concret als efectes que fan –no agraden. Destaquen com a negatiu la baixada que produeixen, el risc de patir problemàtiques psicològiques de tipus crònic –per a tota la vida. Tot i això, sí que s'atribueix el consum d'aquesta droga a un perfil concret del qual se'n parla despectivament:

*Es que nunca sabes lo que lleva. Y te lo metes y te quedas tonto para toda tu vida.
Para mí las chufas son lo peor. Te quedas pájaro, el bajón es lo peor.
Esto es lo malo de las chufas, que estás bien y de golpe y porrazo te quedas hecho una mierda.
A mí es que no me gustan. (G5)*

Tripis de estos que te dejan todo lelo. Pastillas de éstas y tonterías que toman los niños, que son mierdas. (G8)

BOLETS AL·LUCINÒGENS

Contrasten les opinions respecte el consum de bolets al·lucinògens i el de les drogues que fins ara veníem tractant. Els bolets són substàncies preses per una part dels joves dels grups; concretament els més grans. En aquest cas es parla des de l'experiència del propi consum.

Si, per una banda, s'accentuen les percepcions dels riscos de drogues com la cocaïna i les pastilles, en el cas dels bolets, disminueix sorprenentment la percepció dels riscos. Es reproduïx de forma comuna un tòpic: al ser una droga natural –referint-se al fet que poden créixer de forma natural al bosc– són poc perjudicials. Ho expressen amb paraules com són bones, perquè són naturals. Tot i això, estan parlant d'un al·lucinogen que comporta el risc de patir un “mal viatge” (tenir experiències desagradables).

Les opinions parlen d'aquesta droga com a una substància quasi innòcua, si es té control de les dosis que es prenen. Apunten que el risc a que una persona s'exposa pel fet de provar-la són nuls (“si ho proves, no et passarà res”). Fins i tot es comenta que un mal viatge es pot pal·liar prenent cafeïna. Això, pot reforçar la idea d'innocuitat i la baixa percepció dels riscos d'aquesta droga.

Resulta interessant observar com es configura la percepció dels riscos de les diferents substàncies i dels prejudicis que s'atorguen a cadascuna. També com es situen cadascuna a diferents nivells i categories. Els bolets gaudeixen d'una imatge positiva i privilegiada, en comparació amb altres les drogues il·legals. Si bé la seva potència es podria equiparar amb les pastilles tipus èxtasi o la cocaïna, gaudeixen d'un estatus que s'acosta molt més al del cannabis i o les drogues legals:

Las setas.
¿Qué sabéis de las setas? Porque nadie nos había hablado de ellas.
¿Que no? ¡Ja, ja!
Las setas son buenas, porque son naturales.
Por San Juan...
Hay una página de internet que haces así [clic con el dedo como un ratón] y te mandan setas a casita
Las setas son buenas, son naturales
Que con cafeína se te quita el morao. Si te entra un chungo, se te quita.
Café, Coca-cola...
Depende de tu peso y de lo que hayas comido.
Si te desfasas, pues...
Si te pasas con las raciones, pues...
Pero si tú te tomas tu ración y llevas tu botella de Coca-cola, pues se te pasa el morao [si te la bebes]
Yo en San Juan del año pasado tomé setas con mi novia. Y uno que estaba por ahí tomó Coca-cola y se le quitó.
Pero si tomas sabiendo la ración que puedes tomar...
Todo es abuso, si no abusas....
Si lo pruebas no te va a pasar nada. Lo has probado una vez y ya está. Pero si tomas cada fin de semana, te pasará algo en la cabeza, te sentara mal. (G5)

ALTRES DROGUES

Es desconeixen les substàncies més noves del mercat actual, com ara la ketamina i el Ghb. N'han sentit parlar però no resulten familiars. S'associen a festes tipus rave – festes electròniques en espais informals o a l'aire lliure– i a cases okupades –no freqüentades per ells. Per altra banda, també existeix un fort distanciament vers aquestes i una predisposició negativa rotunda a consumir-les:

¿Conocéis la ketamina, el nexus, el Ghb...?
**No. No le visto. Todo esto es nuevo. Hay demasiadas ya.*
***Yo he oído alguna de gente del trabajo, que te dice que fue a una rave y no sé qué, en una casa okupa... Pero ni sé lo que es, ni me da la más mínima curiosidad.*
¿Y los de aquí vais a las raves?
***No. Yo soy más de garitos. (G6)*

Volem apuntar aquí breument una referència sobre el consum de d'inhalants, ja que és un tema que comenten els grups. Tanmateix, en cap grups s'ha trobat l'evidència d'aquest consums, ni cap referència al coneixement directe de persones que l'emprin:

Pues hay gente que esnifa pegamento.
¿Esto lo veis? ¿Conocéis a alguien que esnife pegamento?
No.
Esto lo dicen en la tele. (G4)

EDAT D'INICI DEL CONSUM

Ens hem trobat amb una relació entre l'accés a les diferents drogues, l'edat d'inici de consum i l'entrada a espais: el moment en què el jove entra a nous espais que fins aleshores no accedia.

L'inici de consum de tabac, es relaciona amb l'entrada a l'institut. Encara que, no es doni en tots els casos ni tampoc de forma automàtica, els grups deixen molt clar que l'inici de la ESO esdevé un factor decisiu per començar a fumar-ne:

A quina edat es comença a consumir tabac?

A los 14.

A partir de 1º ESO.

Algunos antes, a los 12. Máximo a los 14.

Cuando entras en el Instituto. (G1)

En el cole todo el mundo. (G4)

L'inici amb els porros no està tan definit. Trobem diferents opinions: uns diuen què és comença al mateix temps que el tabac, altres ens parlen d'un temps després, altres què al mateix temps que l'alcohol.... Però si que coincideixen en situar l'edat d'inici del consum cap als 14 o 15 anys.

El grup dels majors d'edat, coincideix en posar l'edat d'inici actual amb el cànnabis al voltant dels 14 anys. Expressen que quan ells eren *més joves* no és començava tan aviat. Per a aquest grup, l'edat d'inici girava al voltant dels 18 anys. Destaquen què un dels principals motius és que llavors no disposaven de suficients diners per comprar-ne. Suposen què ara els pares donen més diners als fills.

**Desde muy pequeños. Ahora son muy precoces. Yo lo veo, con 14 ya están fumando. Yo empecé más tarde.*

¿Veis diferencias en comparación con años atrás?

***Sí. Yo tengo 23 años, que tampoco no... Y veo a los chicos de la ESO ¡Y fuman porros! Yo empecé a fumar, lo más normal, a los 18 años. Probarlo antes sí, lo había probado. Pero fumar, fumar... Yo no sé si ahora dan más pagas semanales, pero es que a mí no me llegaba. Ahora lo que quieren y más. Entonces... (G6)*

L'accés al consum d'alcohol sí que queda ben definit: quan "s'entra" a locals musicals, es comença a sortir amb colla i estar al carrer. Situen l'edat d'inici també pel voltant dels 14 anys, sobretot en dies assenyalats o festes. L'associen a les discoteques, i ens aclareixen que –només– poden entrar-hi si aparenten 16 anys:

Cuando empiezas a ir a la discoteca.

Quan es comença a anar a la discoteca?

A los 13 o 14. Nosotros no, pero otros sí. (G1)

Cuando empiezan a ir a la discoteca.

A los 14 ya. (G4)

Cuando se empieza a salir por ahí y se está en la calle. (G7)

Claro, es que si tú aparentas 16 años puedes ir a las discotecas. Si no, no vas; es porque no te dejarán entrar (G5).

DIFERÈNCIES ENTRE NOIS I NOIES

En cannabis

Apareixen nombroses referències sobre l'evidència de diferències de consum entre nois i noies. És un aspecte molt rellevant ja que es repeteix en tots els grups de l'estudi. Dels discursos es desprèn que les noies beuen més alcohol i els nois fumen més cannabis. Tant ells com elles, comenten que les noies tenen poca tolerància als porros i –per poc que fumin– ràpidament noten els efectes:

*¡Las mujeres sí que beben!
Les sube antes.*

¿Y en porros?

*Yo [chica] con uno ya voy... Y a lo mejor ellos necesitan 3 o 4
Yo creo que las mujeres fuman igual.*

A què ho atribuïu [que tinguin menys tolerància]?

A que tenim diferent constitució, del cos i tot això. (G9)

Es que me gustaría que conocierais a tres chicas que vienen aquí. Vienen y al cabo de media hora ya están así [colocadas]. ¡Ja, ja, ja! (G5)

En canvi, els motius que donen són diferents. Un dels més sòlids és que donat que els nois fumen més quantitat i més freqüentment cannabis, tenen més tolerància i aguanten més que elles. A més, parlen de qüestions relacionades amb la constitució - les noies són més petites de cos i noten abans els efectes. També ho atribueixen a que els nois comencen abans a fumar-ne i, a igual edat, estan més acostumats:

**No consumen como los chicos. Alcohol sí que pueden beber, pero ya porros y lo otro... A lo mejor no aguantan lo que aguanta un chico fumando esto.*

¿Creéis que fuman igual de porros que los chicos?

***Yo tengo amigas que... yo al igual me fumo 10 petardos y ellas se fuman 2.*

**Es como todo, hay chicas de todo. (G8)*

Se dice que las mujeres aguantamos menos... [A un grupo sólo de chicas]

No tiene porque.

A ver, yo con media botella de calimocho ya voy...

Porque los chavales han empezado antes que las chicas.

Tienen más edad. Y a lo mejor un chaval para colocarse necesita 20 porros. Yo con uno ya...

Pero tampoco tiene nada que ver.

Porque están más acostumbrados ya.

Pero están acostumbrados porque fuman más. Porque fuman un montón y acaban siendo menos vulnerables. A lo mejor nosotras no fumamos todos los días, fumamos de vez en cuando. Claro, no es lo mismo todos los días.

Si fuma cada día le cuesta más colocarse. Si fumas [sólo] los fines de semana, pues lo pasas mejor. Porque no te jode tanto y...

Por esto mucha gente sólo fuma los fines de semana. (G10)

L'ús femení de cannabis és més tranquil i pausat. Sovint queda supeditat a situacions on estan en grup. Si els nois en fumen, aleshores elles fan unes calades. Destaquen què les noies quasi no en compren; fumen dels porros dels nois. Fins i tot trobem varies noies que no han fumat mai cannabis i que comenten què els fa vergonya no haver-ho fet. Aquest aspecte reforça la idea ja tractada de la normalització del consum de cannabis:

*Las chicas bebemos más que los chicos. Ellos fuman más.
No sé, cuando los chicos fuman, a lo mejor hacemos dos caladas.
Y en ocasiones especiales, también.
Nosotras pillar, hemos pillado una vez.
Dos o tres veces.
Bueno, yo contigo he pillado una sola.*

¿Vosotras habéis probado los porros? [A una parte del grupo]

*No.
¡Qué vergüenza!
Je, je, je (G10)*

El consum d'ells de cannabis és descrit per les noies com a intensiu i fins i tot competitiu. Juguen a veure qui pot aguantar-ne més:

*Los chicos se pasan y se pican.
Es verdad.
A ver si... quién aguanta más.
¿Y vosotras?
No.
¿Por qué?
¿Sentido común? (G10)*

La cita d'un dels grups de nois, reprèn i reafirma aquesta idea:

No consumen. Son más listas. No tienen que demostrar nada. Son lo que son. (G3)

El cannabis en els nois juga un paper important, com a vehiculador d'una expressió d'autoafirmació. Serveix, així mateix, com a prova per mostrar-se forts –reforça la identitat– dins del grup d'iguals. En les noies no es troba aquest comportament, ni entre elles, ni amb tot el grup mixt. És significativa la resposta contundent d'una noia, relacionant el fet de ser dona amb tenir sentit comú.

Els manifesten rebre pressió a l'hora de fumar-ne, i de manera intensiva. Existeix, però, entre els mateixos consumidors de cànnabis. En paraules dels mateixos joves, ells sí que han de *demostrar* –davant la resta.

En alcohol

Les noies en beuen més. Aquest major consum, és atribuït pels grups a diferents causes. Elles el perceben com a una droga que comporta pocs riscos –molt tova–, en comparació amb la resta de drogues. Per a les noies, les altres drogues són més perilloses que per als nois.

Els nois més joves (15 i 16 anys) opinen que les noies utilitzen l'alcohol per sentir-se més grans i també per acostar-se a ells i lligar:

Chica 1: Las chicas consumen menos que los chicos.

Chica 2: Pero bebemos más.

Son esponjas.

Ellas ven el alcohol como una droga muy, muy blanda. Y en cambio otras drogas como algo muy chungo.

Chica 1: Si hay porros, fumamos porros también.

Es el gusto solamente.

¿Qué diferencias más pueden haber entre chicos y chicas?

Chica: aquí ninguna.

Aquí en este parque, chicas más alcohol y chicos más porros. (G5)

Alcohol, las chavalas mucho. Son muy borrachas.

No todas.

Lo hacen para sentirse mayores.

Y se hacen las borrachas para conseguir material [ligar, rollos...].

Sí, para conseguir choped. Les gusta el choped a las chavalas.

La mayoría sí.

Nosotros pensábamos que era al revés, que erais vosotros.

No... Han cambiado mucho las cosas.

Hay tíos muy cerdos y tías muy guarras. Hay de todo.

Hay tíos sensibles también

Claro, tíos con sentimiento.

¿Y entonces las chicas no fuman porros?

Yo creo que no. (G3)

En altres drogues

Pel que fa el tabac, els grups apunten idees semblant a l'ús instrumental de l'alcohol: elles en fumen per sentir-se més grans i, fins i tot, per seduir als nois.

A lo mejor una chavala que no ha fumado nunca se pone a fumar en una discoteca, para vacilar un poquillo.

Lo hacen para gustar a los chavales.

¿Y os gustan fumando?

A mí me gustan más sin ropa.

No, porque luego les das un beso y sabe a tabaco. (G3)

Pel que fa a la cocaïna –encara que no en tenen referències properes perquè en el seu entorn no es consumeix–, opinen que el seu ús es fa indistintament; no hi ha diferències entre sexes:

A ver, cocaína, esto ya es... Tanto chicos como chicas. Tú vas a una discoteca y hay tanto tías como tíos, porque lo ves. Tampoco es tan normal como lo demás. No sé, poca gente.

Pero cada vez hay más gente.

Tengo amigos, que no sé, en fin de año se meten cuatro rayas. Pero tampoco es que sea...

No es lo normal

A parte, a nuestro alrededor no hay coca ni pastillas. (G10)

accessibilitat

Podem afirmar que el tema que ha tingut més consens és aquell que fa referència a l'accessibilitat a les drogues a Santa Coloma de Gramenet. De fet, no deixa de sorprendre la situació vers el consum d'aquests joves quan els resulta tan fàcil adquirir qualsevol substància sense sortir de la ciutat. A més a més, destaquen, com si fos un *saber popular*, que a Santa Coloma és un lloc on es concentra la compravenda de drogues. I no és només l'opinió dels consumidors: tots els grups afirmen que sabrien on comprar tan haixís com cocaïna:

**Cualquiera, es facilísima de encontrar. En esta calle mismo. Vas aquí en la esquina y encuentras de todo.*

***Sólo falta que tengas dinero, y [consigues] todo lo que tú quieras.*

****Y más en Santa Coloma.*

***Es donde está más concentrado.*

¿Y la poli no hace nada?

****Sí, se han llevado a más de uno. Pero tienen sus trucos, lo esconden debajo las piedras. (G1)*

En d'altres casos, més que conèixer punts de venda, afirmen que els han ofert en algun moment alguna substància –sense buscar-la. Val a dir que es tracta de noies d'edats molt joves les que afirmen haver-ne rebut una oferta en mig del carrer. L'única condició per poder comprar-ne és tenir diners. Això però, no exclou als més joves; és possible comprar petites quantitats d'haixís –poden costar 5 euros. Aquesta quantitat, els més joves la poden rebre de la família per pagar el berenar o sortir el dissabte. Per això en poden tenir accés:

Mira, un día estábamos aquí y se nos acercaron tres moros ahí ofreciéndonos. Me ofrecieron a mí y dije que no. Y me lo ponían así diciendo: “Coge”. Tenemos un amigo que iba caminando todo tranquilo por la calle y le paro un moro y le dijo: “¿Quieres chocolate?” Sí, sí. Y le dijo “¿Tienes dinero?” y contestó “Sí” Y le dijo “Pues toma”. (G10)

És fàcil trobar aquestes drogues [il·legals]?

**Si. En cualquier bar o disco puedes encontrar seguro.*

***Ahora hay rollo Mac Auto. Los veo. Pasa uno con el coche, para al lado y hacen “Ping-ping” [me das la sustancia y yo te doy el dinero] Y ale, pasa otro y lo mismo. Está el tío en la puerta y van pasando. Pasan desde 5 €, por lo que cualquier niño de 14 años que le han dado en su casa 5 € para una Coca-cola y una bolsa de patatas... (G6)*

Però no només l'haixís és una substància fàcil d'adquirir, sinó que la cocaïna resulta igualment fàcil. A totes hores i en diferents llocs se'n pot trobar cocaïna al municipi. Per tenir-ne, doncs, només es necessiten diners i ganes per consumir-la. Aquesta afirmació prové de tots els grups, dels més grans als més petits.

No només resulta fàcil la compra per una qüestió de diners. També existeix una infraestructura i un sistema àgil de compra. El lloc on adquirir-la és ben conegut. Està ubicat en un espai fix, és accessible a qualsevol hora –no cal ni baixar del vehicle– i és ràpid. Els més grans comparen aquest sistema de compra amb un sistema de venda *per endur* d'un coneguda marca de menjar ràpid. Ens ho mirem per on ens ho mirem, la comparació és força encertada.

¿Y coca?

**Hay gente que la toma de fiesta, como que le gusta más estar de bares. A mí personalmente, para salir de fiesta no me gusta.*

***Como sabes donde encontrarla a cualquier hora y en cualquier momento... Porque...*

***Lo sabe todo el mundo. En cualquier momento apetece. Uno le guiña el ojo a otro que también le apetece, y ya está.*

**Cuando vas con el morro caliente, es cuando más apetece.*

***Y como la sirven en bandeja a cualquier hora. Cualquiera puede meterse. (G6)*

Que les drogues siguin tan accessibles al municipi no provoca un augment del consum d'aquestes. Els joves dels grups, inclosos els que l'han provat, afirmen què és una substància que no els agrada. De fet, les drogues més ben valorades són justament aquelles que són difícils de trobar: la marihuana i –en alguns casos– els bolets.

motius per consumir-ne i no consumir-ne

Es recullen les raons *centrals* que motiven l'ús de drogues en el terreny personal dels joves consumidors. També les atribucions que fan els que no les usen, dels seus companys que sí ho fan. Per acabar, s'exposen els motius o raons que han portat als joves no consumidors dels grups a optar per l'abstinència. Val a dir que les opinions giren al voltant del cannabis, encara que es recullen alguns comentaris entorn al consum d'alcohol.

Els consumidors de cannabis diferencien entre els motius que condueixen a provar-lo i les raons que fan que aquest ús es mantingui. La motivació central –coincident en els discursos– és que allò que els va portar un dia a provar-lo fou la curiositat de saber què senten els companys que ja en fumen. I el que els duu a continuar consumint-ne són els efectes –l'estat que els propicia. També en destaquen el gust i l'olor que té aquesta substància:

Por la amistad, los amigos.

¿Es el motivo principal?

Claro. Y dices “Yo también quiero saber lo que se siente”.

¿Qué os gusta de los porros?

El sabor y el olor.

El morao

El sabor y el olor. Están tremendos. (G2)

¿Por qué fumáis vosotras?

Por la tentación de probarlo.

Lo pruebas una vez y te gusta.

Porque te entra la risilla

Te ríes, te partes el culo.

Pero hay veces que te sienta mal.

Pero fumas porque quieres.

¿Por qué lo probasteis?

Yo por curiosidad

Yo por tentación de probarlo.

Porque todo el mundo lo fumaba a mi alrededor. Un día me lo pasaron y dije “Venga”.

Como lo tenía en mis manos pensé: “Venga”. (G10)

¿Por qué fumáis porros?

**Porque me gusta*

***Porque sienta bien. Me entra...bien, suave. Me sienta bien.*

**Mismo.*

***Porque coloca.*

****Tú te fumas un porro que está bueno y no es lo mismo que uno que este malo, el sabor.*

***No es lo mismo la hedna que... [el hachís de buena calidad] No es lo mismo una pizza que te la acaban de traer, que un bocadillo frío. (G8)*

El sabor.

Sí, el sabor.

Y a parte del sabor, a mí me gusta el estado que te deja.

Las dos cosas vamos.

Què és el que us mola dels efectes?

El estado que te deja, que estás en tu mundo. Que te lo pasas bien y todo te hace gracia. (G9)

Resulta clau per als consumidors estar en un ambient de consum, així com tenir amistats que en prenen. La curiositat o la temptació se'ls desperta quan tenen experiències properes de consum.

Altres opinions destaquen l'hàbit i la tolerància adquirida al llarg d'un temps d'ús. Encara que els efectes es considera que són una de les motivacions principals, ja no n'obtenen els mateixos efectes desitjats que abans.

*Porque somos viciosos.
Cada uno hace lo que quiere.*

¿Por qué consumís?

Porque hemos empezado y nos hemos acostumbrado. (G3)

Por gusto.

Y porque cuando llevas unos años fumando, te fumas uno y no te quedas todo tocino, todo morao. Yo por más que fume ya no me río como antes.

Por que le gusta el sabor.

Y por comparación. Si eres fumador [de porros] y te fumas un porro, pues un cigarro sólo te quita las ganas de fumar, nada más. En cambio un porro...

Yo, si pudiera, no fumaría chocolate ni tabaco. Solo fumaría maría. Pero como es tan difícil encontrarla... (G5)

En canvi, les atribucions que fan del consum de cannabis els no l'empren, disten bastant de les exposades pels consumidors. Destaquen que un dels principals motius que tenen els que en fumen, és la imatge de *ser o semblar més grans o millors*. Tot per aconseguir un cert status que –d'alguna manera– atorgaria el fet de fumar porros. El mateix succeiria amb el tabac.

*Pero la mayoría de la gente lo hacen para hacerse el grande.
Porque quieren hacerse el grande.*

¿Por qué empiezan?

Se creen algo mejor

Se creen grandes

Se sienten mayores. (G4)

Para hacerse el chulo, con los porros. Los niños de 13 años tabaco, para hacerse el chulo también. (G1)

Afirmen que resulta qüestionable la idea de que qui en consumeix, és perquè té problemes; qui ho fa és perquè vol:

**El porro por gusto*

***Por problemas.*

****¿Tú qué problemas puedes tener?*

***Para estar en otro mundo (G1)*

*Hay gente que piensa que quien toma es porque tiene problemas. No.
Lo hace porque quiere. (G10)*

Els no consumidors justifiquen la seva abstinència en dos pilars bàsics: la salut i els diners. Per altra banda, altres arguments rauen en practicar esport i el coneixement d'experiències negatives properes:

- ◆ La salut: alguns joves expliquen els problemes que ha causat als seus pares (principalment, tabac i l'alcohol). Aquestes experiències negatives esdevenen protagonistes en la seva negativa a consumir-ne. El risc d'addició –manifestat com a no poder aturar-lo en un futur- apareix també esmentat.
- ◆ Els costos econòmics: limiten la possibilitat de consumir per no poder sufragar les despeses. En altres ocasions simplement es prefereix gastar els diners en altres coses (com ara roba). Fins i tot hi ha casos en què només es consumeix quan s'és convidat.

La família també exerceix en aquests joves un paper important en el tema del consum. La possibilitat de ser descobert per la família com a “consumidor”, actua com a factor dissuasori:

**A mi padre le operaron dos veces del corazón por fumar.*

***El mío está muerto, por fumar. Le quitaron un tercio de pulmón. No se recuperó. Luego la ciática, las piernas, empezó a adelgazarse, pesó 45 Kg., 40 Kg... Pero él fumaba mucho. 2 o 3 ducados al día. Bebía también mucho. Estaba siempre en el bar y ahí hay mucho humo. Sus trífasicos cada día, su café con coñac y esto jode mucho.*

****Gastas dinero, podrías comprar ropa.*

*****Por miedo a engancharme*

******Te puedes meter en problemas si te ven. La familia.*

**Para evitar problemas.*

******Es que nosotros no vamos a bares. No salimos así. Vamos al cine, a jugar a fútbol, a dar una vuelta y cosas de estas. (G3)*

**Por dinero*

***Por tu salud. Yo tengo dinero y no fumo.*

****Mis amigas que han dejado de fumar, solamente es porque se gastaban un montón [de] dinero.*

*****A parte de la salud, que es una mierda porque vas jodiendo la salud... Además, yo lo veo mal por los demás y por mí no es interesante, no le doy importancia.*

***Puedes hacerte el chulo ahora y luego cuando eres mayor no puedes dejarlo. Y puedes engancharte a otras cosas. (G1)*

L'esport apareix també com un argument important per no usar tabac o/i porros. Trobem diferents joves que viuen aquesta pràctica com incompatible –o que interfereix– a l'esport. Fins i tot trobem testimonis que afirmen haver deixat el consum per l'esport:

Yo porque veo que es una cosa mala para la salud y porque estoy haciendo deporte. No merece la pena. O una cosa o la otra. Por otra parte el tabaco; no me gusta el sabor. He probado y he fumado y me gusta un porro. Si me ponen un tabaco o un porro, elijo el porro. Porque me relaja o me gusta, pero el tabaco no. Y así ¡no gasto un diner! Si me invitan vale. Si no, no. (G8)

Y tú ¿Motivos para no fumar?

Joder, yo hago gimnasio, natación... (G9)

Yo no consumo. Lo he dejado después de 3 años.

Es que soy deportista y no van bien. (G2)

També recollim opinions d'esportistes que en consumeixen. Destaquen els problemes que això els comporta quan fan esport en comparació amb aquells que no en fumen. Com a problemes apunten el rendiment, la resistència, la recuperació i el cansament posterior:

Son muy listos, no se están jodiendo. No fuman y aguantan más que nosotros. Yo, que fumo, no aguanto nada.

Esto [aguantar o no aguantar] no tiene nada que ver. Porque tú puedes aguantar mucho, pero después estás asfixiado. No es que te canses, es que tardas más en recuperarte que ellos. Yo me fatigo más. Cuando me resfrío es lo peor. El constipado me dura a lo mejor un mes. Malestar de espalda, de cabeza... Si no fumara no me pasaría. No me recupero, me dura mucho, 15 días, 1 mes... con los mocos. (G3)

relacions entre usuaris i no usuaris

El cannabis centra les opinions dels grups, parlant de les relacions entre persones que consumeixen i les que no. Ambdós grups comparteixen espais i ambients. En un mateix grup o colla, s'hi troben tan joves que en fumen, com persones que no ho fan.

[Ambos grupos] Se juntan también. (G7)

Un dels aspectes més treballats en certes corrents del treball preventiu amb joves i adolescents és "la pressió de grup". Faria referència a la influència que pot exercir el grup d'iguals –els amics– en un jove per tal que consumeixi a partir de la insistència verbal ("Va, prova-ho!"). Al escoltar els grups sobre d'aquest aspecte, veiem com no coincideix aquesta idea amb les seves vivències i realitats.

Parlen –més aviat– d'una relació de respecte o de protecció entre ells. Els no consumidors declaren que no reben oferiment de drogues; ans al contrari, els que les usen adopten una actitud de protecció cap als seus amics no consumidors. Amb això pretenen prevenir l'inici del consum en aquells i evitar que, havent començat, en continuïn prenent:

**Claro. Yo que siempre estoy con ellos... Cuando él fuma un porro, y nunca me ha dicho "Toma fuma"...*

***Que te digo yo: "Tío no fumes, no seas tonto"...*

****Yo lo veo, que si alguien le dice "Déjale fumar" Él dice "¡No tío!" (G1)*

Sigui com sigui, l'opinió general donada pels grups és negar que es produeixi pressió dels consumidors cap als que no en prenen. De fet, revelen què la pressió s'exerceix en sentit contrari: els que les usen reben pressió en contra del seu consum.

Yo creo que el que come la pelota es el que no fuma a los que fuman, para que dejen de fumar.

¿A los consumidores os pasa?

**A mí hay gente que me lo ha dicho.*

***Y los que fuman también lo hacen [disuadir para que no lo hagan] a los que empiezan a fumar. Luego preguntan "¿Y por qué lo haces?" Y dicen "Porque yo soy una víctima". (G7)*

Per altra banda, existeix una vivència de respecte i cordialitat en ambients de consum on conviuen consumidors i no consumidors. Hi ha comportaments tan en un sentit – com ara no tirar el fum a la cara dels que no en fumen–, com en l'altre –si en fuma per passar l'estona i passar-ho bé, millor per a ell.

Fins i tot, hi ha fumadors de cànnabis que opinen que l'opció de l'abstinència, és millor que la dels que en prenen. Cal dir que la convivència i el respecte marquen, en aquests casos, la relació entre uns i els altres:

Hay gente que te respeta, que no te echa el humo en la cara todo el rato. Otros, que no son amigos tuyos y que están a tu lado fumando... Y no se dan cuenta que tú no fumas y te molesta.

No sé, la gente que conozco respeta.

Se pueden mezclar.

Mi prima fuma y a mí me da igual, que haga lo que quiera. No me tengo que meter en sus cosas. (G3)

**Pues que si fuma para pasar el rato y pasarlo bien, pues mejor pa el.*

***A: Que mejor pa ellos.*

¿Te preocupa?

****No, que hagan lo que quieran. Tengo amigos que fuman pero... hay buen rollo.*

***Hay gente que fuma y es buena persona. Tengo muy buenos amigos [que fuman porros]. (G3)*

Algunos no consumidores dicen sentirse mal por no consumir, porque les dicen... Aquí no, aquí somos como una familia. Todos nos queremos.

Porque como ven que mucha gente hace lo mismo [fumar porros], pues se sienten diferentes. Pero en realidad hacen mejor que nosotros. (G5)

Tot i això, el cannabis comporta un cert ritual de compartir-lo –amb altres consumidors. De fet, s'afirma que no fer-ho "és de mala persona". Actua també com a eina de relació i esdevé una manera de fer noves amistats. D'aquí que els que no en fumen, es trobin en situacions en què se'ls hi ofereixi un porro. Això també pot passar amb el tabac:

Ofrecer parece parte del ritual ¿No?

Sí, es que ofrecer, ¿Por qué no? No es nada malo.

Es como el tabaco, que sacas el paquete y dices: "¿Quieres, quieres?"

Si a todos nos gusta fumar porros y sólo tienen tres. Pues los tres no van a fumar y el resto se van a quedar mirando. Esto es de mala persona.

Es compartir

Y se hacen nuevos amigos. (G5)

Les opinions tant d'uns com d'altres giren entorn la idea que oferir-ne és habitual quan parlem de cannabis. Tanmateix, marquen la diferència entre oferir i obligar o pressionar. Convidar a fumar seria un senyal de companyerisme; no fer-ho podria interpretar-se com un senyal d'enemistat o de falta de consideració. Tal com podem llegir en les següents cites, acceptar en contra de la teva voluntat s'explicaria per raons estrictament individuals:

*Pues si una persona no fuma, como mucho se lo voy a ofrecer.
Pero no les puedes obligar a hacer una cosa.
Pues si dice que no, pues mejor; más pa mí, me lo crusto yo.
Yo digo: "¿Quieres fumar?" Y si dicen que no pienso "Pues mejor para mí"...
De drogas, que hay pocas ¡y somos muchos fumadores! [como para forzar a nadie a consumirlas] (G5)*

Quin rollo hi ha entre gent que no i gent que sí [en fuma]?

Bien

Nadie obliga.

Te ofrecen. Si no quieres, pasas.

¡No te lo van a meter en la boca!

¿Y lo de la presión de grupo?

Es que, a ver, es que si esto pasase quien lo hace [presionar a otro para fumar] tiene dos dedos de frente. Si tú no quieres fumar y lo haces, es simplemente porque no crees en ti mismo o porque no tienes autoestima. Si yo no quiero, no lo hago.

A ver, está claro que si tienes un porro en la mano, lo vas a ofrecer a quien quieras.

(G10)

conductes de risc i conseqüències indesitjables

En aquest apartat es fa una revisió de les opinions expressades sobre els problemes o les conseqüències no desitjades del consum de drogues com l'alcohol i el cannabis. També es recullen opinions i experiències en relació a conductes de risc com ara la sexualitat sense protecció i la conducció associada a l'alcohol.

RELACIONADA AL CÀNNABIS

De tipus físic i psicològic

▪ EFECTES SOBRE LA MEMÒRIA?

Els joves parlen d'una idea popularment estesa quan es parla de danys que causa el seu consum: el cànnabis mata neurones. En la majoria de converses apareix aquesta expressió. Tot i que, malgrat és molt utilitzada, no es coneix a què es refereix concretament i com es tradueix en el terreny pràctic.

Per tal d'aclarir breument aquestes qüestions, fem una breu ressenya dels efectes del cannabis sobre les capacitats cerebrals. És sabut que afecta les facultats mentals com ara la memòria, l'atenció i la concentració. De fet, sota els seus efectes, la memòria immediata i recent queda alterada, així com la capacitat per atendre o concentrar-se. Malgrat tot, els estudis científics han demostrat que, en el moment en què desapareixen els efectes, aquestes facultats es recuperen sense patir cap tipus de dany cerebral crònic o irreversible. Ara bé, les persones que utilitzen cannabis de forma habitual i quotidiana –consums intensius i extensius– poden tenir aquestes capacitats alterades de forma permanent, ja que podrien arribar a un estat en el qual la persona es trobés constantment sota els efectes del cannabis. Tot i això, a l'abandonar el consum aquestes persones recuperen i normalitzen les seves capacitats fins l'estat inicial (anterior al consum).

Així, l'afirmació de que l'ús de cannabis *mata* neurones –que es podria entendre com efectes irreversibles–, no acaba de correspondre o expressar amb propietat els efectes reals que produeix al cervell. Més aviat connota alarmisme i exagera les conseqüències.

Veiem clarament com els joves participants ens relaten els símptomes o els efectes que a la pràctica el cannabis produeix. Ens parlen dels efectes propis d'una substància relaxant o depressora i dels efectes que tenen la memòria. En les cites podem veure com relaten els oblits en l'àmbit del quotidià i el fet d'estar més despistats. També destaquen estar menys actius, adoptant un ritme més lent en l'activitat del dia a dia:

*Que te apalanques
Despido de neuronas.
Pajareo.
Pero eso, si fumas a diario.
Cansancio, en seguida toses.
Granos.
Si fumas mucho, al día siguiente te duele la cabeza.
Pues esto a mí no me ha pasado nunca.
Falta de memoria. (E5)*

Si te fumas dos porros, te quedas empanao. (G6)

**Las neuronas de la cabeza
**Al mío [a mi novio] se le olvidan las cosas. A lo mejor tiene el paquete de tabaco ahí i tengo que ir yo a decírselo porque no lo encuentra. Es lo único que tiene mal, que no sabe donde deja las cosas.
***No tienen cabeza.
*A mí me pasaba, que dejaba las cosas en un sitio y no me acordaba.
*A lo mejor les cuesta más hacer las cosas.
**O les da por dormir. Son más vagos.
*Más ganas de dormir, como si estuvieran a las nubes. Les da hambre.
**Al mío le da hambre. (G7)*

No. Lo que te digo, que te olvidas cosas. Pero jodido, jodido no. (G6)

▪ **EFFECTES SOBRE EL RENDIMENT ACADÈMIC?**

Els diferents grups desmenteixen què el consum de cannabis es relacioni amb un baix rendiment acadèmic. Les opinions relativitzen aquesta idea. Destaquen que el factor més important que condiciona els resultats acadèmics és la predisposició o no, a estudiar, i no el fet de fumar porros. Ens aporten testimonis de persones que, consumint-ne, rendeixen correctament al centre educatiu. I d'altres que, també prenent-ne, obtenen mals resultats. Per tant, s'associa el baix rendiment a actituds de la persona i a la voluntat –o no– a dedicar esforços en l'àmbit acadèmic.

Val a dir que també valoren de quin patró de consum es tracta; de si es fuma molt o de tant en tant. Un consum tranquil, pausat i espaiat no tindria repercussió a nivell acadèmic:

Problemas a la feina o al col·le?

No.

No.

Qué va.

Yo he ido morado a clase y he sacado excelentes.

Creieu que qui fuma porros treu més males notes?

¡Uy! Depende de la persona y de lo que fume.

Yo creo que no influye.

Si no es de estudiar, fume o no, no va estudiar. (G9)

Problemas en el cole ¿Puede traer?

Yo qué sé, es que...

Yo es que este caso no lo he dado.

Bueno, amigos que fuman porros a las ocho de la mañana sí se han visto. Han acabado que se han ido, haciendo campana.

¿Creéis que los que fuman sacan peores notas?

Sí.

Bueno...No tiene porque.

A ver, sí que es mucha la gente que sacan malas notas y fuman. Pero hay otras que a lo mejor fuma los fines de semana o cuando le apetece, y le va bien.

Es que también depende de la cantidad que... Si abusas mucho... (G10)

▪ BAIXADES DE PRESSIÓ ARTERIAL

Un altre problema relacionat al consum de cannabis es pot donar quant se'n consumeix grans quantitats de cannabis. En aquest cas, poden aparèixer les baixades de tensió –les “blanques”. Aquestes són pròpies de consumidors inexperts i, per tant, associades a les primeres èpoques de consum. Succeeix principalment perquè o bé la persona no té el control de les quantitats que consumeix, o bé li manca previsió i coneixement dels efectes que els farà. Les baixades de tensió s'acompanyen de mareig i, a vegades, de pèrdua de consciència. La recuperació, generalment és ràpida.

Diferents joves manifesten haver tingut un episodi d'aquest tipus i dels relats destaca el to en què en parlen. No existeix una percepció alarmista del fet de patir aquesta reacció. No és viscut com un greu problema, ni té relacionada una gran preocupació. Més que com un problema, es viu com un fet associat al seu ús; a qui més qui menys, pot passar-li si fuma porros –un risc intrínsec que assumeixen pel fet de consumir.

A mí, por porros, me puse blanco. (G2)

La blanca.

A mí me ha dado una vez.

Pero no te vas a morir de esto.

A mí también.

Pero a mí de nervios. Porque estaba en mi casa y estábamos fumando. Llegaban mis padres de vacaciones –que tenían que llegar más tarde– y aún tenía que recoger... Y me dio la blanca. (G5)

A mí no me ha pasado nunca [tener una bajada de presión].

A mí sí que me ha pasado. Sí, es lo malo que tiene. (G9)

▪ L' ADDICIÓ

En les opinions dels grups més grans d'edat –però no en els més joves–, trobem referències a la dificultat per abandonar el consum de cannabis. Podríem considerar que en els consumidors que porten més anys fent-ho, l'hàbit està més consolidat. En aquests casos el risc d'addició esdevé un aspecte a considerar. Encara que els participants no s'han plantejat deixar de consumir, si que preveuen què –com en el cas del tabac– poden aparèixer símptomes d'irritabilitat o d'estar més nerviós i angosat quant s'abandona l'ús:

**Y el problema de cuando lo quieres dejar. Te puedes poner nervioso. No sé, nunca he intentado dejarlo, de momento. ¡Tu novio! [Está dejando de fumar]*

***Mi novio está dejando de fumar. Viniendo le he dicho a mi hermano que me diera un trocito, como sé que él no va a traer... (G6)*

**Estás nervioso, te falta algo.*

***Es como el que fuma tabaco, acabas de comer y te apetece un cigarro. Pues yo me fumo un petardo.*

**Forma parte del menú, es el postre. Problemas a la larga. Si fumas mucho durante mucho tiempo, te enganchas y para quitarte de eso... ¡Madre mía! (G8)*

Legals i policials

Els problemes o conseqüències més freqüents associats al cannabis, són aquells relacionats amb la llei i amb la seva condició d'il·legalitat. És un tema que genera forces crítiques cap als cossos de seguretat. Tots els grups refereixen topades amb la policia per consum –o tinença– en la via pública; d'ells mateixos o de persones conegudes.

Hi ha una idea, força estesa, que la policia no posa les multes –la sanció administrativa corresponent– i és queda la substància que requisa. Molts d'ells afirmen que el cannabis requisat és consumit per la mateixa policia. Tanmateix també hi ha forces casos de joves que tenen multes per aquest motiu:

Tenemos colegas que les han parado y les han pillado el hachís, pero no les han puesto multas. Se lo han quedado.

A un alumno del año pasado sí. 300 € le pusieron.

A uno le pillaron con 25 gr. y dos placas más. Le pusieron una multa de 500 €. (G1)

Los Mossos ¿Por qué pueden ser un problema?

Porque te pillan y por nada te joden.

Lo que decía mi colega, el de mi clase, que nos joden pa fumárselo ellos.

Es que nos joden por fumárselo ellos.

Se lo fuman ellos

¿Ponen multas?

La mayoría son aguafiestas. Te dicen “Dámelo, que no digo nada.” (G3)

¿Y problemas con la ley?

Dos multas sin pagar.

Más porros y menos porras.

No me han llegado (G5)

**Con los porros, que a lo mejor si vas con un porro, ya te paran y te quitan lo que tienes.*

*** Si llevas un porro no porque es consumición propia. Y puede que te lo quiten o te lo hagan tirar en la cloaca. Porque yo he visto a mi amigo que se lo han hecho. Porque si te lo hacen tirar en la basura, luego vas y lo pillas.*

****Claro, son muy listos también. Te lo quitan pa fumárselo ellos. Yo lo he visto que estaban fumando porros. En la Trajana estaban parados fumando porros. Allí nos pararon y no nos pusieron ni una multa.*

***Yo tengo amigos que han tenido que ir a juicio y luego esto [el cannabis incautado] lo tienen que presentar. Y ha llegado el día y no se lo han enseñado. Y le han dicho sólo que tenía tal cantidad [sin mostrar la sustancia incautada]. Él les dijo “Pero yo quiero verlo, para saber si esto era lo mío o no”. Y no ha aparecido. Y igualmente tuvo que pagar la multa. Se lo fumaron a su salud. (G7)*

**Si te pillan, los Mossos.*

¿Os han pillado?

**Sí, multa de 300€.*

***A mí me pillaron una bolsa de maría triposa. Pero no me dijeron nada. Lo conocía y no... (G9)*

L'actuació dels cossos de seguretat a la ciutat, és un tema que genera crítiques. Primer de tot per la idea que requisen les substàncies sense posar denúncia. Però, per altra banda, també se centren en el fet que es deixi d'intervenir en casos més greus: els consumidors d'heroïna, el tràfic o l'abús de menors. Consideren que el consum de cannabis no es mereix tanta intervenció policial–, ja sigui perquè no el consideren tan greu, o perquè es deixa d'actuar en altres casos que requereixen molt més la seva presència.

També posen de manifest algunes incoherències del sistema jurídic, com és la legalitat de l'alcohol versus la il·legalitat del cannabis. Es tracta d'un tema polèmic, que –a més– genera crispació entre els participants dels diferents grups. Probablement perquè resulta la conseqüència indesitjable més recurrent per als joves.

D'alguna manera, resulta evident prevalença d'aquest risc. Partint de la base que els joves consumidors no disposen d'un espai privat propi, s'exposen al risc de ser multats per fer-ho en la via pública:

Y encima pasan los Mossos. Y en vez de parar a los yonquis, nos paran a nosotros que tenemos dos porros. Y ellos tienen coca, pastillas... ¡Anda hombre! Esto es lo que más rabia me da.

Que vayan a buscar a quien trae los quilos, no al pobre chaval que se fuma unos porros. ¿Qué culpa tiene? Si es consumo propio. Luego tiene que pagar una multa. Si el chocolate es una droga blanda como el alcohol. Si prohíben el chocolate, tienen que prohibir el alcohol.

El alcohol es más duro que los porros.

Es de sentido común. (G5)

Yo lo que no entiendo, lo que me da rabia de los Mossos es que... ¿Por qué no van a la gente que mata a otras personas? Por esto me dan rabia, van a los cuatro porretas y se piensan que porque fumas porros ya eres un yonqui.

¿Y los que abusan a niños pequeños? ¡A estos no les hacen nada! Anda y que les den. (G1)

Altres conductes de risc

El consum en espais socialment inadequats o prohibits, esdevé una conducta de risc força estesa relacionada al consum de porros. Fumar al centre de Secundària i/o la feina, pot comportar l'expulsió o l'acomiadament –segons ens diuen els grups. Tot i amb això, aquest risc no dissuadeix i es manté la conducta. En el cas del centre educatiu, afirmen què –de fet– aquesta normativa no és compleix; coneixen companys que els han trobat fumant i que no han estat fets fora. Des del centre es pot avisar la família; una altra conseqüència indesitjable relacionada:

**A la hora del patio, la gente fuma porros.*

***Sí, y si los ven les [los profesores] dicen “Oye tener cuidado, que os pueden expulsar por eso”.*

****Pero a Peña le han pillado y no les han expulsado.*

*****Depende del profe. El problema puede ser expulsión.*

***Y llamar a tus padres. (G1)*

Malgrat hi ha joves que tenen molt clar que quan treballen no fumen –per una qüestió de separar espais i pel risc que això comportaria en determinades feines–, altres afirmen fumar porros al treball. Assumeixen el risc de ser descoberts –que pot comportar l'acomiadament o una cridada d'atenció. De fet, coneixen casos que s'ha perdut la feina per haver estat descobert, al contrari dels centres educatius on perceben més tolerància.

Justifiquen el consum en horari laboral amb arguments com ara que es treballa millor o que si se'n fuma es fa més feina –com una moto. Acompliria una doble funció: augmentar el rendiment i passar les hores d'una forma més distreta. Els consumidors no contempen els riscos de patir un accident laboral. Els que no ho fan –en canvi– ho valoren i l'empren com a motiu principal per mantenir l'abstinència en aquest context:

Problemes a la feina?

Depende del trabajo. Depende del jefe.

Yo cuando estoy currando no fumo. No fumo porque estoy currando.

Claro, el tema es saber qué hacer en un sitio y qué no.

Yo trabajaba en las alturas, haciendo tejados de chapa. Yo sabía que podía fumar.

Estaba solo pero pensaba “Si te caes es tu responsabilidad”. Hay ya... Te dicen “¿Ha estado fumando porros? Pues te buscas la vida”. O si tú ya estás muerto, les dicen a tus padres “No, es que tu hijo iba todo fumado”. (G5)

**Es que la gente no se fuma los petas delante del jefe.*

***Yo me fumo un peta cada día en el curro. Se trabaja mejor.*

**Yo creo que es más problema el alcohol, en el trabajo. Gente que va al trabajo habiendo bebido; gente cuarentona ya. (G6)*

**Yo conozco a uno que por fumarse un porro ha perdido el trabajo. Les han pillado y les han echado a la calle.*

***Es que para fumar hay que esconderse. Si estás trabajando y quieres fumarte... fumar, tienes que irte más lejos.*

**Como se hinche de fumar porros... Esto te da cansancio y ganas de dormir. A lo mejor trabajas con una máquina y te haces daño. Es peligroso. (G7)*

A mí no. Yo fumo y me pongo como una moto.

[Aquí en el trabajo no se puede fumar pero no lo cumplimos] No. Escaqueados.

Cuando almorzamos, nos fumamos un cacho de porro. Para reírte. Porque en verdad, la gente que no fuma está bien. Pero uno que fuma, aquí amargado se aburre. Si te fumas un petardo, ya lo haces todo: pum, pam, pum, pam... (G8)

RELACIONADA A L'ALCOHOL

En els discursos al voltant de l'ús de l'alcohol, es distingeixen les conseqüències que tenen a veure amb els problemes més propis de consums prolongats –inclòs l'alcoholisme–, i de conductes de risc associades al seu ús a moments festius. Els mateixos grups marquen aquesta diferència.

Fan referència a problemes de fetge, dependència, coma etílic i mort referint-se a problemes derivats del consum d'alcohol. No obstant, marquen diferències entre alguns d'aquests problemes, i aquells propis dels joves de la seva edat –com el fet que els pares els enxampin. Tot i amb això, segons les seves vivències, beure'n més que problemes, els aporta avantatges –ajuda a relacionar-se i a passar-s'ho bé:

El hígado.

Dependencia.

Un día de borrachera, te puedes tirar por un puente.

Simplemente, sin ir a cosas graves. Pillas una borrachera, tus padres te pillan y te dan dos tortas. Encima te lo has pasado mal. Te has gastado la pasta con el cubata y te has quedado así.

Coma etílico, muerte. (G5)

Morados excesivos.

El hígado.

Yo diría que soluciones [beneficios que se obtienen por consumir]

Pierdes la vergüenza, para relacionarse...

Para pasártelo bien y relacionarse.

Yo creo que para relacionarse, no hace falta beber alcohol.

Llegar a casa y que te pillen tus padres. (G9)

S'hi troben discursos entorn algunes conductes de risc associades a entorns festius. Ja sigui per experiència pròpia o per la coneixença de persones que han passat per aquestes experiències, podem parlar de comportaments que poden ser de risc de tipus sexual, de la conducció i de la violència.

Sexualitat i afectivitat

▪ SEXE SENSE PROTECCIÓ

L'ús del preservatiu en els diferents grups, no és una pràctica assumida ni estesa pels joves dels grups. Coneixen els riscos que té fer sexe sense protecció, fins i tot parlen d'haver tractat aquest tema a la Secundària. Però, aquesta informació no resulta eficaç perquè a l'hora de mantenir una relació amb penetració, se'n faci ús:

¿Qué tipo de enfermedades pueden pillarse por sexo sin preservativo?

Sida y toda esa mierda.

Sífilis, gonorrea, la tri... ¿Cómo era?

Espera que voy a por el libro de Naturales, que lo pone todo. (G3)

Tots indiquen que un cop s'ha begut alcohol –o s'ha pres qualsevol altra droga– la percepció del risc disminueix i la necessitat d'utilitzar preservatiu es relativitza. Posen èmfasis en que un cop la persona està sota els seus efectes, les percepcions canvien i l'actitud de prudència pot veure's minvada. Tot i això, manifesten que independentment de si s'han begut o no, no es fa ús del condó. Per tant, no es pot establir una causalitat directa entre el consum d'alcohol i el sexe sense protecció.

¿Creéis que si se toman drogas se usa menos el condón?

Sí, porque no te comes la cabeza. Pasas de todo. No paras a pensar si dejarás preñada a tu novia.

Sí.

Cuando vas morao no reaccionas.

Cuando vas morao se te olvida, no piensas en la situación. Vas a lo que vas. (G2)

Yo pienso que pasa con cualquier droga.

Es que no es lo mismo, cuando vas todo morao que cuando vas normal. Cuando vas todo morao, lo ves todo diferente y lo haces todo diferente.

Pero también pasa sin consumir. (G1)

Ens basem doncs en les opinions que giren al voltant d'experiències properes i personals. En alguns casos, expressen la necessitat d'utilitzar el preservatiu i tenir actituds de prudència –no es vol deixar a una noia prenyada. Cal dir, però, que aquestes opinions corresponen a joves que manifestaven no haver-se iniciat en les pràctiques sexuals –en concret, d'origen magrebí.

Però les opinions majoritàries i les experiències que relaten, parlen d'embarossos no desitjats i d'avortaments en joves d'edats molt primerenques. No es tracta d'ocasions puntuals en que no s'empra el preservatiu -com podria ser el cas de practicar sexe sota els efectes de l'alcohol. Si no d'un hàbit adquirit: practicar sexe amb penetració sense protecció. En els casos de parelles estables, tampoc fan servir cap tipus de mètode anticonceptiu, tot i haver tingut males experiències –com ara avortaments:

**Yo conozco chavalas que lo han pasado mal y han quedado embarazadas a los 13 años.*

¿Por una noche loca con alcohol?

**Por varias. Pero al final se quedó.*

***Pero ¿Por qué? ¿Qué más da llevar preservativo?*

**No sé, dicen "Ahora probaremos sin condón". Y no es una vez sino varias...*

****Claro, ven que por una vez no pasa nada y dicen "Venga otra"...*

***Yo prefiero ponerme 50 [veces el preservativo] que dejar a una tía preñada. (G1)*

**Pero si no te corres dentro tampoco no hay tanta posibilidad.*

***¿Marcha atrás?*

**: No, a lo mejor te queda una gotilla y con esa gotilla ¡Ala! Pa dentro.*

****Yo nunca he usado condón con mi novio.*

*****Yo, sin condón. Y me he pegado un par de sustos ya; tú lo sabes. Pero que...*

** Yo, cuando he follado, ha sido con condón.*

*****Yo, sin condón.*

******Yo he tenido que abortar. (G2)*

Resulta evident que alguna cosa no funciona en aquest àmbit, donat que les opinions deixen clares l'absència de pràctiques preventives en el terreny de la sexualitat, sense que es puguin atribuir aquestes conductes de risc al consum de drogues o a estats alterats de consciència.

▪ EL TO MASCLISTA DE LES RELACIONS AFECTIVES ENTRE JOVES

On sí sembla jugar-hi un paper important el consum d'alcohol, és en les relacions esporàdiques que es poden mantenir en nits de festa. Concretament en el terreny dels sentiments i de les sensacions que es tenen posteriorment a aquestes relacions –les del dia després.

Són bàsicament les noies participants les que parlen d'aquests temes; resulta ser una preocupació exclusivament femenina. Elles han tingut experiències en relacions esporàdiques, han sentit diferents coses posteriorment, tenen percepcions diferents dels nois en aquest terreny.

Una de les experiències desagradables que es viuen posteriorment a una relació de tipus afectiu, és la de penedir-se al dia següent. L'alcohol facilitaria als joves tenir aquestes relacions –entre els que han pogut beure més del compte. Aquesta experiència, però, és viscuda diferent pels nois que per les noies. Ella viu la relació mantinguda de festa, de forma negativa –fins i tot arriba a penedir-se'n. Ell la viu com un triomf, li augmenta l'autoestima i el fa més masculí.

Aquesta sensació femenina indesitjable per a elles –que no hi és en els nois–, és la *reputació* que poden agafar per haver tingut la relació puntual. Aquesta fama es veu reforçada pels comentaris que fan els nois entre ells: he estat amb totes aquestes. Les noies expliquen què els comentaris que fan ells, sovint no corresponent amb la realitat i són exagerats –explicant coses que no han passat, com per exemple que s'ha arribat a un coit inexistent:

¿Creéis que con el alcohol se facilitan los ligues y la gente se lía?

**Porque van borrachas y no se enteran de lo que hacen. Y se van con uno o con otro.*

¿Os ha pasado a vosotras? [totes les del grup ho neguen]

¿Y a amigas vuestras?

*Sí, y luego se han arrepentido.

**Sí.

***Sí.

**A mí no me ha pasado. He estado bebida y no me he ido con ninguno.

¿Y qué pasa luego?

**Luego van chuleando y cuentan que han hecho más cosas [de las que realmente han pasado].

***Todos son iguales, dicen "Me he tirado a ésta, ésta y a ésta".

¿Y las chicas qué dicen?

***Depende, hay chicas que les gusta ir del rollo, otras no.

**Hay quien les da igual (G7)

Tot i això, hi ha excepcions que confirmen la regla. Algunes noies no viuen de forma negativa aquestes experiències; si no que les viuen de manera semblant als nois; sense cap penediment i sense preocupar-se pels comentaris dels nois. Tanmateix, aquestes noies no són *ben vistes* pel sector majoritari femení.

La manera que tenen les noies d'evitar o prevenir tenir aquestes experiències, és moderant el consum. Així tracten de beure'n poc per poder controlar els impulsos i evitar tenir relacions esporàdiques—sense vincle:

¿Creéis que el rollo alcohol facilita el ligue?

Sí.

Con tu amiga te sinceras más.

Te hace tener más... ves una persona que no conoces mucho y empiezas a explicarle tu vida.

¿Lo vivís como positivo o negativo? [Todas expresan una vivencia negativa] ¿Por qué?

Porque no se dan cuenta de lo que hacen y a lo mejor pueden arrepentirse.

¿Esto pasa?

Sí

¿Os ha pasado?

No

¿Conocéis gente que le ha pasado?

Sí

Chavalas que después dicen que se han pasado. Que "¡Qué he hecho!"

¿En general se vive en negativo?

Sí

Y los tíos ¿Cómo creéis que lo viven? ¿Se arrepienten?

No, qué va.

Los tíos no se arrepienten.

Se creen los mejores.

Se crecen.

Y las tías ¿Cómo se lo toman?

Depende. Si ella también es de este estilo, le puede dar igual.

Y a vosotras ¿Por qué creéis que no os ha pasado?

Porque nos hemos bebido una copa y ya está.

O un vaso de calimocho.

Por ejemplo, cuando nosotras nos vamos por ahí a beber... Por ejemplo, el otro día. Yo me bebí un baso de Malibú con piña y punto. Y me decían: "¿Quieres?" Y yo "No, no."

(G10)

No deixa de sorprendre en els discursos l' estil sexista que regeix les relacions afectives entre els joves dels grups. L'actitud i el comportament dels nois –que utilitzen expressions despectives per comentar la relació mantinguda amb d'altres companys– en formaria part. Però les diferències entre l'estatus o la reputació que n'obtenen els nois i les noies d'una relació de tipus esporàdic, resulta potser la mostra més decisiva.

Sembla que els nois puguin actuar amb tota llibertat en aquest terreny, mentre que a les noies els signifiqui ser mal considerades. Elles, tanmateix, hi juguen un paper important, ja les mateixes noies reforcen els mateixos prejudicis o imatges que tenen ells.

Les percepcions dels grups de nois i noies més grans entorn a aquests temes, aporten un altre element a considerar –en el terreny de les relacions puntuals entre els joves -. Les relacions puntuals en edats majors, queden limitades pel fet que la majoria tenen parella estable. Aporten, però, la seva visió sobre el patró de relacions dels més joves. Tenen la visió que els més joves viuen avui les relacions amb una major llibertat d'actuació i fora de prejudicis. Contraposen aquesta *realitat* amb la d'anys enrere; aleshores calia mantenir una “reputació” i no estava ben vist tenir relacions esporàdiques i comentar-les amb llibertat.

El que destaca és que –més que haver canviat els paràmetres en què es viuen o es fan aquestes relacions–, es mantenen intactes. Això passa malgrat que hi ha la percepció que es viuen ara les relacions amb més llibertat, alliberades de tabús, sense prejudicis i sense la necessitat de preservar la reputació:

**Yo es que creo que todo el mundo va emparejado ya. Y cuando yo era más joven, no éramos tan precoces.*

***Es que son muy precoces en todo.*

**Cuando yo tenía 15 años te ibas con uno y tu reputación ya... Ahora llega una edad que hablas de estos temas libremente. Pero antes... a lo mejor los tíos lo hablaban, pero tenerlo como una cosa de decir “Pues el otro día me enrollé a uno que...” No se hacía. Ahora es todo el mundo, rollo “No veas esta tía, ¡cómo se lo monta!” Yo esto no lo he vivido. También es que llevo seis años con el L. Desde los 18. (G6)*

En el terreny de les relacions afectives i esporàdiques, dominen uns paràmetres masculistes, on les noies surten perjudicades i els nois beneficiats. Això influiria en el consum d'alcohol de les noies, que mantindrien actituds de prudència i moderació per evitar tenir relacions no previstes i espontànies –de les quals es poden penedir. També ho farien per tal de preservar la seva reputació o imatge social, i evitar ser tatxades de “noies fàcils” a les que els nois fàcilment “s'han pogut tirar”.

L'evidència demostra que els paràmetres que regeixen les relacions són els mateixos que fa uns anys. Això passa malgrat els joves de major edat pensin que els temps han canviat i que el tema sexe o les relacions afectives es pot parlar amb llibertat, que s'hagi superat el domini masculí de les relacions, o que les noies actuïn ara com els nois

Baralles i violència

Per als grups, la violència se situa principalment en el context de la discoteca i en concerts. S'associa a un perfil concret de persona, però no s'associa a cap grup concret, ni tampoc a una ideologia concreta. Ens parlen de persones que ja per sí tenen un caràcter violent o una tendència a reaccionar amb agressivitat. Aquestes persones serien les que, bevent alcohol, acabarien desencadenant situacions violentes en contextos de festa.

Per tant, a més a més del consum d'alcohol o d' altres drogues, el conjunt de discursos atribueix al caràcter de la persona aquest comportament. Argumenten que una altra persona –bevent la mateixa quantitat d'alcohol– no és com porta ni reacciona de manera violenta. Per tant, a més a més del consum de drogues, el factor decisiu és la persona:

**Sí que hay, sí. Ahora hace tiempo [que no se dan peleas], pero sí. Lo que pasa es que son siempre los típicos, que ya son agresivos de por sí. Cuando beben, la lían pero es que cuando no beben también. Tuve una temporada que cuando iba a la discoteca salía con ellos y siempre bullas. El V, el L y el P... siempre peleas.*

***A lo mejor por separado [no se pelean] Pero es que si se juntan los tres y maman, pues ya... (G6)*

I als concerts es beu molta birra. Porta problemes?

Siempre que hay alcohol surge violencia.

¿En vuestro ambiente?

Depende de la persona. A uno la cerveza le puede apalancar. A otro, le pone como una furia. Esto es depende de la personalidad que tenga. Hay gente que se emborracha y se pone agresivo, y otros no. Depende del carácter. (G9)

**Depende de la persona, a lo mejor uno se enfada con uno. Y si ha bebido ya...*

***Sí, en discotecas. ¿Sabes qué pasa? Yo he estado en discotecas y te pones todo a gusto. Y viene uno y te empieza a comer la oreja. Y tienes que pegarle. Se te ponen pesados.*

****Montón. (G8)*

En aquests casos, parlen dos joves amb caràcter agressiu, semblant que qualsevol situació pugui desencadenar una baralla. Com expressen, no hi ha cap motiu concret, si no la predisposició a crear una situació de conflicte davant de qualsevol comentari o mínima provocació. D'aquesta manera, les persones que iniciarien una baralla en un context de festa, ho farien de forma recurrent. Dit amb altres paraules, sempre serien les mateixes persones les que provocarien comportaments agressius.

Tanmateix, en el conjunt de discursos apareixen altres formes de violència fora de contextos festius. Els joves manifesten haver presenciat baralles entre persones adultes i altres formes agressives de tracte –com ara insults al carrer:

¿Dónde ocurren?

****Yo vi una [pelea] en la calle del Reloj, con botellas de cristal y navajas.*

¿Con gente de la vuestra edad también?

****No.*

**Se pelean entre amigos*

*****Insultos*

¿Creéis que si no consumiera, se pelearían?

***Se dan mas sin consumir drogas que consumiendo.*

*****La gente esta en su mundo y no se busca problemas (G1)*

També apareixen esmentades les baralles entre grups o colles de joves. Encara que en el present estudi no disposem de prou informació per estendre'ns en aquest aspecte, sí que considerem oportú fer esmena d'aquestes formes de violència en el municipi.

***Aquí la gente tiene un límite.*

****Nosotros no nos peleamos, a no ser que vengan otros.*

***Aquí todo el mundo se respeta.*

****Nos conocemos y yo sé que él tiene su límite y yo el mío. (G5)*

Conducció

Val la pena dir que la majoria dels grups –per l'edat o per d'altres factors–, no surten del municipi a les nits generalment. Per tant, no fan servir el transport privat. Centren el seu temps d'oci pels carrers, places o parcs de la ciutat, per les cases que els pares deixen buides quan se'n van, o pels locals nocturns del municipi.

La presència de controls d'alcoholèmia a les carreteres dissuadeix més a no prendre alcohol, que la possibilitat de tenir un accident:

Yo creo que el que se corta [de beber alcohol], más que nada lo hace por el miedo a que lo cojan, porque está sembrado de Mossos. El que se conciencia, lo hace por si le cae la multa. (G6)

Trobem diferents maneres de prevenir o gestionar aquest comportament de risc. Hi ha un grup que utilitza el transport públic i que, per tant, no s'exposa a aquestes situacions. Malgrat tot, coneixen situacions de conducció sota els efectes de l'alcohol, donat que freqüenten concerts on la gent ho fa. Un altre grup –concretament de noies– encara que no s'ha trobat en aquesta situació, afirma que no assumiria el risc de pujar a un cotxe d'algú intoxicat:

Quan beveu conduïu?

Quan es va a concerts sí, la gent condueix i ha begut.

Yo como siempre voy en metro.

Vosaltres pugeu al cotxe de qui ha begut?

Yo no.

Yo me pillo mi bus nit y...

O en metro, o andando. (G9)

¿La gente conduce cuando ha bebido?

Sí.i

Os munteu en cotxe o moto d'algú que ha begut?

No

No

Que haya bebido no, pero que haya fumado...

Depende de cómo lo vea. Si controla bien, que no va mal, y ha bebido un poco, yo me monto. Si está por los suelos...

Es que también es depende.

¿Habéis subido en la moto de alguien que ha bebido?

No

Porque ni se ha dado la ocasión, ni quiero. (G10)

Es pot destacar un dels grups que disposa de cotxes particulars i que manifesta conduir sota els efectes de l'alcohol o pujar al cotxe de persones que n'han begut. El perfil respon al de joves treballadors, que surten del municipi per anar a discoteques de pobles veïns i que la majoria d'ells són majors de 18 anys. Es tracta del mateix grup que manifestava tenir comportaments agressius i participar en baralles en les discoteques. En aquests joves, així, conflueixen diferents comportaments de risc tractats: les baralles, la conducció sota els efectes de l'alcohol, el consum de cannabis en horari laboral, i altres:

**[El alcohol] Sí, para conducir, para todo.*

¿Vosotros habéis conducido bebidos?

***1: ¿Yo? Yo sí.*

¿Habéis subido en un coche que el conductor haya bebido?

****Claro.*

*****Sí, una vez. (G8)*

actituds davant del consum

L'abordatge tècnic de reducció de riscos en el consum de drogues, planteja l'existència de determinades pautes i actituds que afavoririen un ús amb una certa prudència i control per part de qui les consumeix. Així disminuirien els riscos. Recollim aquí diferents opinions i percepcions dels grups que tracten actituds i comportaments favorables a un consum prudent, controlat i moderat. Es configura –des de les seves opinions– la idea del “saber consumir” o del “consum responsable” –en una línia de reducció de riscos.

EXPERIÈNCIA I ELS PROPIS LÍMITS

Més que de *consum responsable*, els grups parlen de “saber consumir” o de “tenir experiència” en el consum. Per tant, i per a ells, de l'experiència se n'aprèn. Possiblement, un consumidor jove i inexpert tindrà més problemes derivats del consum que un de veterà.

Es parteix que saber consumir és saber quan parar i quan dir prou. No saber-ne comporta el risc d'una intoxicació o d'una reacció desagradable per excés de quantitats. Per exemple, la baixada de pressió arterial per consum de porros, és típica dels fumadors principiants; els veterans saben –per experiència– on és el límit. Saben reconèixer quan el seu cos ja no en tolera més i, per tant, quan aturar-se per prevenir sensacions desagradables. En el cas de l'alcohol passaria el mateix; saber que aquella consumició serà la que farà que un es trobi malament, no és un coneixement que es tingui a priori. És l'experiència en el seu ús la que ho dona.

Determinats consumidors experimentats prioritzen refusar prendre més –a partir de certa quantitat de risc– abans que demostrar –davant la resta– que són capaços de continuar consumint. En canvi, per altres usuaris de drogues és més important l'actitud de demostrar capacitat de consum, encara que això els comporti un malestar posterior:

¿La gente lo consigue, esto de controlar?

Esto es muy típico: “Controlo, controlo...”.

Hay gente de todo, que sabe cuando hay que parar.

Yo sé cuándo me va a entrar la blanca y que, si sigo, me va a sentar mal. O con el alcohol; si me bebo otro cubata, me va a sentar mal.

Hay gente que no, que para acabárselo lo pilla.

O si ya voy muy morado pienso “Me lo guardo para mañana. ¿Por qué me voy a fumar otro porro?”.

Yo prefiero rechazarlo que... que me sienta mal.

¿Cómo se consigue esto de controlar?

Con experiencia.

El día que te pilla dices “Ya no te va a pasar más por gilipollas”.

Cosas que hayas visto...

De vez en cuando, yo fumo porros y bebo alcohol. Y me ha dado algún blancote. (G5)

CONSUM MODERAT VERSUS EXCESSIU

Hi ha consens també a l'hora de determinar quins són els paràmetres que caracteritzen un consum moderat en contraposició a un d'excessiu. Principalment hi ha quatre factors que els defineixen:

- Els dies de la setmana. Consumir entre setmana es considera un tret evident de que és excessiu. Reservar-lo per al cap de setmana, s'associa als moderats.

Moderadamente sería quien no fuma durante la semana, cuando trabajo, y fuma uno el fin de semana. Lo que no encuentro normal es fumar cada día. (G1)

Mucha gente no [se pone estos límites]. La gente el finde semana se harta. Y luego, entre semana, está con un mono que no se aguanta. Y no sabe consumir. Se puede fumar un porro al día, uno a la semana... (G3)

- Preveure els riscos propis de cada substància i controlar els moments d'oferta. Es relaciona al consum moderat conèixer que determinades substàncies tenen un risc elevat d'entrar malament o de provocar una experiència desagradable. Ja sigui per la pròpia experiència o pel coneixement de casos propers, aquest coneixement s'utilitza per reconsiderar les ocasions en què hi ha oferta per prendre substàncies d'aquest tipus. Per tant, reservar determinats consums per dies especials i no per a qualsevol ocasió –en què es té disponible– seria fer-ho de forma cauta. En canvi, acceptar sempre les invitacions al consum, seria titllat d'excessiu:

Según que cosas. Hay que tener un límite. Tienes que saber cuándo decir que sí y que no. Por ejemplo te ofrecen... "Quiero probar esto pero no, porque me puede sentar mal". Tienes que saber decir "Basta". (G3)

Los tripis son para un día muy especial. A mi me vienen y me dicen que vamos a tripar este finde y le digo: "Guay, ves tú". Nosotros lo hicimos para mi cumple y está bien, pero para una vez. Tengo un colega que su hermano se quedó con el brazo así [estirado y sin poderlo mover] un mes, por tripar. Te puedes quedar muy mal. (G9)

- Regular-ne les quantitats. La diferència de quantitats emprades en uns usos i en una altres, evidencien si aquests responen al patró de moderat o excessiu:

Uno o unos cuantos, al día. Unos cuantos al día no es tener límites... (G3)

- La capacitat d'autocontrol i de valer-se per un mateix. Tenir un límit propi, esdevé un altre tret dels consums moderats.

**Tú siempre sabes dónde tienes tus límites. Si tomas mucho es porque sabes que esta noche no vas a dormir a tu casa y te quedas en casa de un amigo. Fumas mucho o te metes muchas cosas. Pero si vas a tu casa, estás pensando en tu madre, que tienes que llegar bien.*

***Yo he visto gente vomitando en la calle. Pero mis amigos, no [lo hacen]. (G1)*

Els problemes que es poden derivar del consum, vindrien quan no es tenen en consideració aquests paràmetres o quan es prenen les drogues de forma abusiva i sense una reflexió sobre el propi comportament. En definitiva, els joves plantegen – també – la diferència entre ús i abús. El primer es faria amb una pauta de consum autocontrolada i mesurada, mentre el segon passaria per un consum compulsiu i instintiu:

No es una situación crítica. Todo es saberse controlar...

Es todo el abuso. Si tú abusas de las cosas, es malo. Pero si no abusas, no tiene que pasarte nada.

¿Pero la gente en realidad controla?

Sí

Algunos sí y otros no.

A algunos los ves todo tiraos por el suelo. Pero aquí la gente fuma porros y bebe xibecas. Nada más.

Pero esto con todo. Si [sólo] la has probado ya, no te va a pasar nada. Pero si estás todo el día esnifando, te vas a dejar la nariz hecha polvo, el tabique.

El abuso.

El autocontrol.

Éste es el problema de la gente.

La gente se mete y quiere más, en vez de decir “No”.

Yo he consumido varias drogas y no soy adicto a ninguna. Poder, se puede estar sin ello.

Yo también.

Poder se puede estar sin ellas, lo que pasa es que...

Yo entre semana no fumo. Y he probado muchas drogas pero no soy adictivo. No hay ninguna que me llame con locura. Los porros son la que me gusta más. (G3)

Els discursos també ressalten la idea que provar no significa ser addicte o enganxar-se a la substància. Ni tampoc que si un primer consum agrada, que això impliqui seguir consumint. Saber no prendre'n –*dir no*– és més important per als joves consumidors que el fet d'haver decidit consumir. Això resulta la clau per poder mantenir l'ús de les drogues sota el propi control.

Amb tot, els discursos ens suggereixen que aquests joves tenen en consideració la seva salut. I es preocupen pel seu benestar i pel dels que els envolten. Es percep un grau de maduresa en els consums de forma general. No es tracta de consums primerencs si no de curta trajectòria, però hi ha una reflexió conscient sobre ells. En general, cal considerar que el consum dels joves dels grups no és un consum problemàtic i d'alt risc. S'acosta més a un ús controlat i des d'una posició força madura.

família i drogues

Es fa palès que la família també té alguna cosa a dir sobre el consum dels seus fills. Anomenen la figura de la mare, la del pare i la dels germans. Cadascuna d'aquestes adopta un rol diferent i aborda l'ús de drogues dels joves, de forma particular.

La mare esdevé per als joves –de manera generalitzada– la figura comprensiva; amb ella poden parlar del seu consum. S'hi mostra tolerant i, en alguns casos, permissiva. El pare, en canvi, mostra una actitud severa i intolerant. Per últim, i a grans trets, els germans actuarien dins la família, com la figura de l'amic que coneix el consum que fa el germà.

Hi ha diferències entre la figura paterna i materna. Si amb ella mantenen una relació de confiança –que permet parlar de consum, encara que no estigui d'acord–, amb ell hi ha un clima la prohibició taxativa. No hi ha amb el pare, així, lloc per al diàleg; es limita a utilitzar el “no” per expressar la seva negació. D'aquí que en general, els pares desconeixen el consum dels fills:

Yo con mi madre tengo mucha confianza. Con mi padre no tanta. Pero con mi hermano es con quien tengo más confianza; lo sabe lo que hago y lo que dejo de hacer. Mi padre fuma porros. Pero si le digo que yo fumo, me pega una hostia.

¿Tú también tienes más confi con tu madre?

Sí.

Las mams ¿No?

Claro, porque los papis te pegan. Bueno, no te pegan pero te dicen “No quiero que te metas” ¡Y punto! En cambio la madre te deja explicárselo.

Te dice que no, pero de otra manera.

Tampoco te deja, pero te lo dice de otra manera.

Te dice que no fumes, pero no te lo prohíbe.

Y aunque te lo prohíban... ¡Lo vas a hacer igualmente!

Eso es porque, de siempre, el padre es más severo. Hay casos que no, pero en mi caso es así. (G5)

Mi madre sabe que fumo y me dice “Mientras no abuses y no tomes nada más...” No le molesta.

A mi madre no le gusta. Saben que fumo porros pero la familia que tengo yo es muy...

[A] Mi madre no le gusta, pero me comprende.

Mi padre no lo sabe.

Yo hace un año me fui a vivir solo. Y vino un día a mi casa y me pilló marihuana. Y me lió un pollo... (G5)

D'aquí que sigui la mare qui, mitjançant la seva actitud, tingui més possibilitat de modelar el consum dels seus fills. L'actitud de preocupació, proximitat i comprensió influeix i modula l'ús que en fan. Fins i tot en altres casos, veiem com la mare dona missatges preventius al fill, com ara el que ens expressa un dels joves –mentre no n'abusis. Aquest fet, i afegint-se a la informació que ella té del seu consum, fa que els joves tinguin en consideració la seva opinió. Mentrestant, la negativa del pare, no té cap repercussió en el consum dels fills:

*Mi madre entra en mi habitación cuando he fumado y me dice “Ya ves, cuánto humo que hay”. Mi padre entra y empieza “¡No quiero que fumes aquí!” ¿Y qué consigues? Nada, que siga fumando.
Mi madre se preocupa un montón. Y el hecho que a mi madre le mole que fume menos, también hace que fume menos. (G5)*

Tanmateix, trobem casos que parlen de famílies en què la mare nega el consum del fill, fins que no en té una evidència clara. Però l'actitud de proximitat cap als fills també es demostra quan expliquen que intenta parlar-ne amb els fills –tot i no obtenir resposta.

Els germans són coneixedors del seu ús de drogues. I aquesta informació no la traspassaran als pares –mantindran la seva intimitat–, a no ser que la situació esdevingués problemàtica o de risc.

**Es que normalmente no se enteran.
**Y si se enteran pasan. Prefieren no creerlo, hasta que no me vea. Mi madre sabe que fumo, pero intenta no creerlo.
*Mi madre lo sabía de mis hermanos, porque olían a tabaco. Ella intentaba sacarles el tema, pero ellos no hablaban. Hasta que los pillaron [a sus hermanos fumando].
**Mi hermana me pilló con maría. Le dije que era de un amigo. Ella sabía que era mío, pero prefiere no creerlo.
*Si te pillan los hermanos, intentan no decirlo a los padres. No dicen nada porque, si no, provocan problemas a la familia. Otros son más cabrones.
***Si los hermanos [se lo] dicen a los padres, es porque tienen miedo que se enganchen [sus hermanos a las drogas] o tengan problemas. (G1)*

informació i formació sobre drogues

En el present apartat es fa una revisió de les opinions al voltant de la informació sobre quina informació sobre drogues reben i com la valoren. Es fa una revisió de quines són les fonts d'informació del municipi. Veurem com les xerrades preventives a la Secundària i els fulletons informatius són dues fonts que tots els joves coneixen. Es recullen també propostes sobre noves vies preventives que creuen útils. I els recursos de referència que tenen els joves en l'hipotètic cas que els necessitin.

FONTS D'INFORMACIÓ PREFERIDES

Els tríptics informatius i les xerrades preventives als centres educatius són recursos que tots els grups referencien com a font sobre drogues. A més hi ha internet, la televisió, la família, els adults, etc.; les anomenen però en menys mesura:

D' on la traieu [la informació]?

**Del Que rule... éste. De libritos... Un montón de libritos.*

***De la tele*

****De los mayores*

***La familia*

**[En] La calle*

***Lo que te enseña la vida (G1)*

Teniu informació de les drogues?

**Según. De algunas sí, de otras no.*

***Yo tengo un librito en mi casa.*

**Pero ¿cuántos libros tienes en tu casa, y cuántos de drogas? Uno, debería haber mucha más.*

****La experiencia.*

***Internet. (G5)*

Tanmateix, la via d'informació preferida per a la majoria és –en paraules dels mateixos joves– allò que ensenya la vida. Les hores al carrer, la relació amb els iguals, la pròpia experiència amb el consum i la dels amics... és la font d'aprenentatges preferida i més apreciada. De fet, consideren que altres fonts d'informació presenten biaixos i que, en canvi l'experiència –pròpia o propera–, és la que els mostra la realitat de forma objectiva. D'ella obtenen la informació que consideren veraç i des d'ella aprenen:

**Ni en los libros, ni en internet, te informan tanto como en la calle. En la calle es donde se aprende más.*

***De gente a que le pillas [a quien le compras drogas]. Esto es un cúmulo de información.*

****Pero tú pides a alguien “¿Qué tal la coca?” y te dirá que está tremenda. Y pillas un libro y te dirá lo malo que tiene.*

**A mi me dirán lo malo que tiene [los libros u otros materiales]. Pero es cuando veo a un colega chungo que está enganchado que digo “Ya ves lo malo que tiene”. (G5)*

XERRADES PREVENTIVES I FULLETONS

Tots els joves han assistit a xerrades preventives als seus centres educatius. Exposem aquí les diferents opinions i valoracions sobre aquestes xerrades i la seva utilitat. Les opinions són molt variades i no permeten extreure'n una única opinió consensuada.

Alguns dels grups, entenen què aquestes xerrades tenen l'objectiu de evitar que es consumeixin drogues i, per tant, les consideren poc efectives per al públic consumidor –doncs aconseguen l'objectiu esperat. Alguns dels usuaris de drogues afirmen què en aquell moment reflexionen sobre el consum, però que no per això l'abandonen:

**Sí, a mí me han hecho unas cuantas charlas. Muchísimas. En varios sitios.*

***Sobretudo ahora, en los institutos, es lo que más dan: charlas sobre drogas y alcohol.*

****El problema es que [a] los que consumen tampoco les sirven para tanto.*

¿Qué tipo de charlas hacéis? ¿Qué os cuentan?

****Que no consumamos.*

**También información de los efectos...*

A los consumidores ¿Vosotros escucháis en las charlas?

****Sí, escucho. Y a lo primero recapitulo, pero luego vuelvo consumir. (G1)*

Altres consideren què han optat pel consum i que això és una decisió personal. A aquests els molesta que una persona els digui què és correcte i què no ho és:

¿Habéis tenido charlas de drogas?

**Sí, el XX [tècnic de l'Ajuntament]*

¿Qué os parecen estas charlas?

**A mí no me ha parecido nada bueno, o sea...*

***Charla bueno hombre... [veo bien que hagan charlas]*

****A mí no me gusta que me den charlas de drogas. Porque yo lo hago porque yo quiero, nadie me tiene que venir a decir lo que está mal y lo que no.*

¿Por qué creéis que os dan charlas?

****Para que no consumamos, pero cada uno sabe lo que hace.*

Y si se descubre que los porros a la larga te pueden dar un chungo ¿Te gustaría saberlo?

****Sí, pero fumaría igual. (G8)*

Altres grups copsen el missatge o l'objectiu de les xerrades i consideren què és una mesura que l'Ajuntament pren per prevenir sobre drogues a la ciutat. I ho consideren correcte:

Te'n vas a l'Ajuntament i pots trobar informació de drogues per un tubo. I a les escoles fan xerrades.

Com veieu les xerrades? Us agraden?

Sí, sí.

Et diuen que si prens drogues, sàpigues el que fas. Que tinguis una base per fer-ho.

És normal que ho facin. (G9)

Els tríptics informatius són ben coneguts per tots ells, en especial, el fulletó sobre el cànnabis *Que Ruli...* –surt anomenat pels diferents grups. També es coneix *Los fantasmas de la coca*, que reflexiona sobre els usos de la cocaïna:

D' on la traieu?

Del "Que rule" este. De libritos... Un montón de libritos.

A parte del "Que rule" ¿Habéis visto algún otro?

Uno amarillo [un folleto de color amarillo]

Uno que habla de todo. De color verde.

Los fantasmas de la coca. (G2)

Les opinions que tenen dels materials –com en el cas de les xerrades–, són variades. Van des de l'opció de no llegir-se'ls –perquè ja es dona per suposat el contingut que hi trobaran–, a ser selectius alhora de llegir-los o no en funció del criteri personal.

Heu vist mai un fulletó d'informació sobre drogues?

**Sí, me han traído folletos en las charlas. Te los ponen allí y tú te los miras.*

Mirar, estamos hablando de folletos de este tipo [enseñamos un material informativo]

***Habré visto alguno, pero es que casi nunca me los leo.*

¿Te da palo?

***A lo mejor leo la portada y digo "Vale, ya he leído bastante". Imagino lo que hay dentro y no me servirá de nada. (G1)*

Els consumidors seleccionen els fulletons en funció del tipus d'informació que donen. Rebutgen materials que només contemplin els riscos o conseqüències no desitjables del consum, i que no tractin els efectes desitjats del consum de les substàncies. Accepten aquells que respecten la decisió de la persona alhora d'optar o no pel consum i que ofereixen informació no tendenciosa. Aquests joves no accepten fulletons que portin una càrrega moral implícita en els textos i que suggereixin o afirmen que l'opció correcta és l'abstinència. Passaria quelcom similar a la prohibició que la figura paterna els imposa davant del consum que parlàvem en anteriors apartats, que no accepten o simplement fan cas omís.

Información de lo bueno y lo malo. Porque si solo te ponen lo malo vas a decir "Esto no lo leo". Pero si te ponen lo bueno y luego lo malo, vas a leer lo malo.

Hay distintos tipos de folletos ¿No? unos que dicen Drogas no y otros...

Estos son los que molan. Los que dicen "Drogas No", como estos que sale el tío haciéndose una ralla y luego la madre sacando sangre... esto dices "¡Venga quita! (G5)

TELEVISIÓ I ADMINISTRACIÓ CENTRAL

La televisió no resulta un medi fiable d'informació sobre drogues per als joves dels grups. Les campanyes sobre drogues en aquest missatge, disten de les seves opinions personals. I rebutgen tant els seus missatges com les imatges amb que es plasmen. Les crítiques giren entorn a què, la televisió, exagera la informació que dona sobre drogues i que és tendenciosa. Els seus discursos són alarmistes i es basen en promoure la por cap el consum. Així, les persones que ho coneixen de primera mà saben, per experiència, que el que s'està dient no és cert. Per tant, es neguen a acceptar els missatges que vinguin d'aquest mitjà:

Los que dicen "Drogas no", como estos que... que sale el tío haciéndose una ralla y luego la madre sacando sangre... Esto dices "¡Venga quita!" (G5)

A part dels anuncis publicitaris, els grups recorden què determinats personatges de certs programes de premsa rosa de la televisió són consumidors de drogues –com la cocaïna. De fet, no es tracta d'una suposició si no d'una evidència; personatges famosos –gràcies a certs programes– han adquirit la fama per declarar el seu consum en públic o per haver mort per una intoxicació. És, per tot plegat, que la televisió no és un mitjà creïble; per una banda les campanyes donen missatges en contra el consum però, per altra, augmenta la fama i el prestigi de persones consumidores de drogues fortes:

En la tele están diciendo mentiras. Porque casi todo lo que dicen es mentira y ves en Salsa Rosa por ejemplo... Es lo que me da rabia. No sólo en Salsa Rosa, para mí que todos estos famosos de la tele... estos no van a porros, van a pastillas, éxtasis,.. Yo lo veo así.

Exageren, perquè la gent tingui por.

No, perquè a la tele surt gent fumant tabac i en parlen amb naturalitat. Potser hi ha una campanya del "No a les drogues", però després també hi ha una campanya que està amb les drogues.

Creieu que serveixen?

Jo crec que serveixen més els tríptics, que una cosa així. (G9)

El govern de l'Estat tampoc esdevé un mitjà d'informació fiable. El motiu que s'exposa és que obté beneficis del consum de drogues legals com el tabac i que, per tant, perd credibilitat a l'hora de voler tractar amb els joves:

Yo sé de una empresa que hacía un cursillo de autocultivo. Y yo creo que...

Ellos te informan de como son las drogas. Qué hace cada una y no te engañan como el Estado.

Te están diciendo que no fumes tabaco y están dando publicidad del tabaco.

Es que amb el tabac paguen tota la sanitat.

A ellos les beneficia hacer publicidad y prohibirlo. Porque de la droga blanda ganan dinero. (G9)

PROPOSTES PER A ESTRATÈGIES D'INFORMACIÓ

Alguns grups no són partidaris de les xerrades sobre drogues als centres educatius, però sí que es mostren favorables als tríptics informatius que segueixen una certa línia en els seus continguts.

Arrel de les crítiques entorn a les diferents fonts d'informació, sorgeixen noves propostes. L'espai del centre educatiu, malgrat resulta pràctic per als professionals de les xerrades que troben als joves en una actitud receptiva, és un espai descontextualitzat del consum i del lleure. A part, l'actitud d'aquests joves a la classe, no és l'actitud que tenen quan estan en el seu entorn més propi i entre el seu grup d'amics.

Consideren que el carrer és un espai més adequat, on ells es mostrarien més predisposats, a tractar temes de drogues:

¿De dónde pensáis que os tendría que llegar [el trabajo preventivo]?

En el cole no.

En la calle.

En el cole no sirven de nada las charlas.

Lo primero, donde tendría que haber información es en la puerta del colegio. Dentro, no sirve de nada porque lo toman a cachondeo.

Porque en el cole estamos 20 personas y todos riendo.

Tú vas a una tienda de maría y te dan tu revistilla, donde pone "Esta planta sirve pa esto". Una cosa así, donde te ponga esto sirve pa esto y hace esto. No que te digan que esto es malo.

Yo creo que tendrían que poner lo bueno y lo malo. (G5)

Per evident que sigui, resulta important l'aportació que fan respecte la televisió com a font privilegiada d'informació. Diem evident perquè, tal com apunten, té la capacitat d'arribar a un gran nombre de receptors –capacitat que altres canals no tenen. També per la legitimitat que té en el públic en general i pel fet d'arribar a diferents sectors de la població a la vegada:

La clave es la televisión, porque es donde la gente está más, está...

¿Quién no ve la tele?

Ayer dieron un documental de marihuana y todo el mundo lo vio.

Lo vería todo días [mucha gente]

Yo lo vi con mi madre. (G5)

Així, si la televisió tractés el tema de les drogues des d'una actitud més propera i respectuosa amb el consumidor, i no tingués la tendència alarmista que li fa perdre legitimitat, aquest seria una font molt potent d'informació sobre el consum pels joves –i potser per a les famílies.

recursos de referència

Es recull quins referents tenen del tema i on acudirien en l'hipotètic cas que necessitessin informació o ajuda sobre alguna qüestió relacionada amb les drogues.

Val a dir que no tenen un recurs concret de referència on recórrer en busca d'informació o ajuda que comparteixen. Ens trobem amb els tres nivells més comentats: internet –com font d'informació que proporciona l'anonimat i tenen a l'abast–, tècnics de l'Ajuntament–que coneixen d'altres ocasions–, i un amic o un germà:

Internet.

Se lo pregunto a mi hermano. (G4)

En internet.

Es que es la que... estás en tu casa, no te ve nadie.

Anonimato ¿No?

Sí (G10).

Es citen persones que treballen a l'Ajuntament. A través, dels tècnics que hi treballen o d'equipaments municipals com centres cívics. Per tant, és un espai de referència important,

En aquest sentit, els grups ens aporten els noms dels tècnics que els joves coneixen. Ens parlen del tècnic de prevenció de l'Ajuntament, ja que els joves del grup que l'esmenten el coneixen per xerrades que els ha fet. L'educador social municipal que intervé en drogodependències apareix també esmentat en un grup, en què una jove té un familiar que ha necessitat la seva atenció. Anomenen, també, una treballadora social perquè els joves l'han pogut veure treballar al seu barri.

Per últim, referint-se a l'administració local, alguns joves diuen què al centre cívic del seu barri seria el primer lloc on anirien –el tenen com a espai de referència municipal. Els grups que no tenen coneixement de cap tècnic concret de l'Ajuntament, afirmen què anirien a preguntar allí:

Si necesitáis información ¿Dónde iríais?

Al XX [técnico de drogas del Ayuntamiento].

Al XX [técnico de drogas del Ayuntamiento], nos hizo una charla.

Hay una asistente en el Motocrós que te informa.

Pero si te pillan los Mossos no puedes decir "Un momento, que voy a preguntar..."

Ya, porque ya te han llevado a comisaría, te han multado, han avisado a tus padres, has pasado un mal rato... Pierden la confianza en ti... [tus padres] (G5)

Si necessitéssiu informació, on l'aniríeu a buscar?

**Yo que sé, no se donde iría. Preguntar dónde, porque ahora no lo sé.*

***Ir al Ayuntamiento a preguntar.*

**Yo vendría aquí [al sitio de la calle, donde están sus amigos]*

***Es que en internet hay mucha información.*

****Hay un centro que conozco, que me dieron la dirección en una charla, para quien tiene problemas.*

**Los que te ayudan son tus amigos (G1)*

Si una amiga tuviera problemas con las drogas ¿Qué haríais?

**La ayudaríamos*

***Sí, la ayudaríamos. Yo la ayudaría.*

**Primero miraría si puede poner su voluntad sola. Y si no, buscaría un médico y que me dijera un centro.*

¿Iríais al médico de cabecera?

**No, al XX [técnico de drogas del Ayuntamiento].*

***También*

****Sí todo el mundo va. Ha ayudado a mis tíos.*

***A los míos también.*

****Ayuda a mucha gente. (G7)*

Els tècnics municipals i internet resulten doncs els referents en informació o ajuda dels joves dels grups. Val a dir però, i rescatant el comentari d'una jove participant, el tema drogues no sol ser motiu de consulta dels joves. Si fem un repàs als problemes que els joves declaren què poden derivar-se del consum (veure apartat 5), veurem com són els temes relacionats amb la sexualitat, els principals motius que poden portar a un jove a acudir a un recurs en busca d'ajuda per una qüestió derivada pel consum.

**Yo a una amiga que la cagó la noche antes y necesitaba la píldora del día después, la acompañé. A una amiga con 15 años.*

***Ahora, ir por drogas, yo creo que la gente no se mueve. Por que no es un problema que digas "Basta ya". Entonces la peña lo deja [no acude a los recursos de asistencia] (G6)*

El consum de drogues no motiva als joves a buscar o tenir un recurs o una font d'ajuda i referència. El factor que més ho explica seria el fet de no arribar a estats relacionats amb les drogues, en què la persona no pot suportar més la situació, si no que es requereix la voluntat d'aquesta. D'aquesta manera, és una qüestió que s'abandona o que no s'aborda i per això no arriba als recursos de salut. Tot i això, no cal oblidar que els consums dels joves participants no presenten problemàtica significatives o crítiques relacionades i, per tant, la necessitat d'un recurs en la seva situació és relativa.

CONCLUSIONS

L'alcohol, el tabac i el cannabis són les drogues més consumides pels joves de Santa Coloma de Gramenet. Aquestes substàncies s'inscriuen en un context de normalització i acceptació del seu consum, a diferència d'altres –com la cocaïna, els bolets al·lucinògens o les pastilles tipus èxtasi– menys consumides i més estigmatitzades.

El panorama actual d'usos de drogues es caracteritza per la presència del cannabis com a droga protagonista i força popularitzada entre tota la població.

Es detecta un augment del consum de cocaïna, respecte a altres moments. Tanmateix, això passaria a partir d'una certa edat –més de 20 anys. Comparant amb èpoques passades, es valora positivament la superació de l'extensió del consum d'heroïna, i de l'impacte que produïa al municipi. El temps del consum ampli de pastilles tipus èxtasi, queda enrere des de fa uns 5 anys i es dona per acabat.

Des del sector professional es reconeix certa tranquil·litat en el moment actual, pel que fa als usos de drogues dels joves. La preocupació més clara se centra en els joves d'edats compreses entre 20 i 30 anys, en situació laboral activa, amb ingressos i usuaris de cocaïna. Pel que fa als joves que tenen entre 14 i 20 anys, tenen un patró de consum de cannabis força més tranquil que en èpoques anteriors –amb usos menys habituals. Les drogues de síntesi tipus èxtasi –a diferència de cinc anys enrere– són escassament consumides.

ús de l'espai públic

Els trets del consum de drogues entre els joves a la ciutat, vénen condicionats per la manca d'espais de lleure i d'oferta d'oci nocturn. Això fa que bona part del temps lliure –i del consum de drogues associat– es faci a l'espai públic. Els més joves i aquells que opten per no sortir del municipi, passen gran part del seu temps lliure a parcs i places.

La manca d'oferta d'oci nocturn limita l'existència de certs estils d'oci i d'usos de drogues associats a discoteques i locals nocturns. No es produeixen grans aglomeracions de joves de festa, no arriben joves d'altres poblacions per viure el lleure a la ciutat, ni hi ha gaire consum de drogues com l'èxtasi i similars.

Les cases dels pares –quan aquests no hi són– són emprades per al consum, encara que aquest s'emmarcaria en un context més general de trobada i reunió.

accessibilitat

Els espais de venda i consum d'haixix i cocaïna són ben coneguts pels joves. Tenen sistemes àgils de venda i realitzats de forma que siguin accessibles: les substàncies il·legals es presenten en petites quantitats i a preus assequibles.

Els més joves han rebut oferiments de cannabis pel carrer per part dels mateixos venedors. Malgrat això, no s'estableix una relació entre l'alta accessibilitat de les substàncies i un augment en el seu consum. És en el cas de la cocaïna, on més es fa palesa la diferència entre accessibilitat –alta– i el consum –baix.

La marihuana i els bolets al·lucinògens són substàncies difícils d'adquirir en el municipi però, en canvi, tenen prestigi i estan més ben valorades –la situació contrària a la cocaïna.

motius per consumir-ne i no consumir-ne

Segons els joves, el principal motiu que els duu al consum del cannabis és la curiositat per conèixer els seus efectes. Segons els professionals existeix una llista més llarga de factors que l'expliquen: el reconeixement social, la manca d'activitats alternatives i la recerca de plaer immediat sense esforç.

Per als ja iniciats, els motius que porten a continuar-ne prenent són: agraden els efectes de les substàncies –alcohol i cànnabis–, s'estableix com un hàbit i s'adquireix tolerància –es necessita més quantitat per aconseguir els mateixos efectes.

Els motius dels joves per a no usar-ne tenen relació amb els efectes sobre la salut, l'estalvi de diners i la incompatibilitat del consum amb la pràctica de l'esport, l'estudi o la feina.

Els professionals remarquen la pressió familiar com a un factor important de protecció per no usar drogues. A més, en molts casos, els joves encara presenten un patró de comportament amb trets infantils, fet que fa que l'interès per les drogues esdevingui llunyà.

influències entre usuaris i no usuaris

No hi ha pressió dels consumidors cap als que no fumen cànnabis, per a que acabin fumant-ne. Uns i altres es relacionen des del respecte i la cordialitat. Fins i tot hi ha actituds positives de protecció i suport entre ambdós; els que no l'usen adverteixen als consumidors que haurien de parar o frenar, i hi ha fumadors que intervenen amb els no iniciats perquè no comencin.

En el consum de cànnabis es diferencia el fet d'oferir-ne, amb obligar o insistir. La pràctica estesa és oferir-ne, perquè el consum porta implícit un ritual de compartir la substància. De fet, entre ells, es tracta d'una mostra de cordialitat que no fer-la s'interpretaria com a falta de respecte.

usos i aprenentatges associats

Els patrons de consum -alcohol i cànnabis- són diferents entre els joves que tenen entre 14 i 16 anys, i els més grans d'edat. Els més joves presenten usos més compulsius i desmesurats, propis de la falta d'experiència i immaduresa de l'edat. Els més grans tenen usos més freqüents però més controlats, autoregulats i amb actituds més prudentes i responsables.

S'estableix una clara distinció entre l'ús –consums moderats– i l'abús –consums intensius. L'ús passa pel coneixement dels propis límits del consum i s'adquireix amb l'experiència. Per aquest motiu, quan els joves s'inicien en els usos de drogues, fan consums compulsius i desmesurats. Aquest amb la pràctica i el temps, serà més controlat i s'autoregularà.

diferències entre noies i nois

Existeixen representacions significatives entre els dos sexes: als nois se'ls associa més amb fumar cànnabis, mentre que a les noies amb el fet de beure alcohol. En ells, l'ús de cànnabis actua com a font d'integració i reafirmació dins del grup d'amics. Elles decideixen més en funció de criteris més individuals o personals, fan un consum més discret i mostren actituds més prudentes.

Les noies empren l'alcohol per acostar-se als nois i per aparentar ser més grans –igual que passa amb el tabac.

diferències per origen cultural

La religió i la cultura dels joves magrebins i d'ètnia gitana –transmesa a través de la família i la comunitat– actuen com a element de control i pressió en contra el consum de drogues. Aquesta pressió és molt menor en els joves de la cultura majoritària.

Aquesta pressió, en el cas de la comunitat magrebina s'intensifica amb l'alcohol. Els joves d'aquesta ètnia en beuen menys que els autòctons, tenen més restringits els horaris de sortida de casa i tenen models familiars abstemis en el consum de drogues que reforça la seva posició.

En joves d'ètnia gitana el foment de l'abstinència i la pressió en contra del consum, es fa especialment evident en aquells consums en que s'altera notablement el nivell de consciència i la persona no pot valer-se per ell mateix. Serien aquests els usos més criticats per aquesta comunitat, que es relacionen amb substàncies com les pastilles, la cocaïna i l'heroïna.

Els professionals observen en l'àmbit acadèmic, que els alumnes estrangers tenen un comportament més correcte, es mostren més motivats pels estudis i les famílies dels quals, estan més implicades en l'educació i en el seu rendiment.

família, escola i societat

En el nucli familiar es diferencien els rols: la mare és més tolerant i permissiva, i el pare, més restrictiu i autoritari. Ella mare té una certa influència en el consum de drogues dels fills; pot conèixer els seus usos de drogues i actua des d'una certa tolerància i comprensió. La figura paterna se situa en un rol d'autoritat, amb una actitud més intolerant i prohibitiva. Aquest, en general, desconeix el consum del seu fill.

El jove modula el seu consum davant de la preocupació materna sobre el consum de drogues.

Els professionals destaquen l'absència de les figures paternes a la llar. Detecten una manca en l'exercici de la seva responsabilitat pel que fa a l'educació dels seus fills. Les famílies carreguen en els recursos educatius i en els seus professionals, les tasques educatives que no poden assumir.

Alguns professors esdevenen una figura de referència, i són aquests els que destaquen que cal reprendre noves accions de caire actitudinal i de transmissió de valors per fer front a noves realitats: l'obsessió per la imatge i l'estètica, el culte al cos, la recerca de l'èxit i el plaer ràpidament i sense esforç, i el consumisme. Tant pels professionals com pels mateixos joves, aquests elements estan generant més atenció, preocupació i problemes que el consum de drogues.

substàncies

CANNABIS

S'evidencia la seva legitimització i acceptació social, tan per part dels joves com de les generacions adultes.

El seu consum té lloc, principalment, als espais públics (parcs, places, concerts, carrer). Per aquest motiu, es requereix d'una mínima atenció per esquivar la presència policial. De fet, el risc de tenir una multa pel consum és el més destacat per la població jove.

Hi ha dos tipus de consumidors. Aquells que fan un ús social i recreatiu –pràctica lligada al grup d'amics i al lleure sobretot de caps de setmana– i els fumadors habituals –amb un ús diari i realitzat tan en grup com en solitari. El consum diari de cannabis es percep com a intensiu i abusiu, mentre que el consum de caps de setmana està normalitzat i no comporta problemes.

La principal conseqüència associada és l'afectació a la memòria i l'atenció. Però també la disminució del ritme de l'activitat. Altres repercussions a nivell físic són les baixades de pressió arterial i l'addició. A nivell laboral, comporta la possibilitat de ser expulsats de la feina, a més del risc de patir un accident laboral.

Els professors destaquen que fumar cannabis és la causa del baix rendiment dels alumnes consumidors i del mal comportament a classe. En canvi, per als joves, el factor que determina el rendiment escolar és la predisposició i la motivació a estudiar, i no el seu ús.

Hi ha hagut canvis significatius en poc temps –en dos o tres anys:

- Hi ha més legitimitat i acceptació social de la substància.
- S'ha avançat l'edat d'inici del consum; se situa a 4rt d'ESO (15-16 anys)
- Malgrat això, ha disminuït el seu ús entre els joves.
- El patró de consum, és més pausat i mesurat.

ALCOHOL

Es consumeixen begudes alcohòliques de baixa graduació –cervesa i calimotxo–, que és compren a petits supermercats en envasos per compartir (tipus xibeques). Els resulten més econòmics i poden consumir-les al carrer.

Els més grans –de 17 anys en amunt– en beuen també entre setmana. Ho fan especialment a l'estiu, encara que en quantitats que no provoquen embriaguesa. El cap de setmana és quan s'eleva les quantitats i se'n fa un ús lligat a contextos de festa –les borratxeres són més presents. Els més joves (de 14 a 16 anys) fan usos esporàdics –en dies assenyalats– però intensius.

Pel que respecta a les conseqüències:

- Hi ha consciència dels riscos físics que comporta un consum prolongat d'alcohol al llarg dels anys, coneixent casos propers d'alcoholisme en adults.
- La majoria fan ús del transport públic o es mouen a peu pel municipi.
- Els controls d'alcoholèmia dissuadeixen la conducció sota els efectes de l'alcohol.

COCAÏNA

Els professionals tenen la idea que el consum de cocaïna està molt estès entre els joves de Santa Coloma. Aquesta idea contrasta amb l'afirmació que els joves amb qui treballen no consumeixen cocaïna.

Tan pels grups de joves com pels professionals, el seu consum es relaciona a persones majors –a partir de 20 anys– que treballen i tenen uns ingressos per costejar-la. Es percep com a droga d'alt risc. Juntament amb les pastilles tipus èxtasi i l'heroïna, està molt estigmatitzada.

ALTRES DROGUES

L'èxtasi és la droga més rebutjada, pels problemes psicològics que pot comportar. Al mateix temps se'n consumeix molt poc.

El consum de bolets al·lucinògens és minoritari. Existeix una falsa percepció dels riscos que comporta el seu consum, donat que es considera una droga quasi innòcua pel fet de ser etiquetada com a “droga natural”.

Altres drogues del món recreatiu –ketamina, GhB, etc.- no són emprades.

sexualitat, drogues i nit

L'alcohol juga un paper important en les relacions sexuals puntuals o sense vincle entre joves. Aquestes estan fortament marcades per una visió masculista; quan es tenen la reputació de la noia queda afectada negativament i la del noi reforçada positivament. La sensació posterior de penediment és exclusiva del sector femení.

L'oblit de l'ús del preservatiu –o la decisió de no emprar-lo– no es relaciona amb els efectes de l'alcohol. El seu ús –tot i que coneixen les seves conseqüències– no és una pràctica estesa entre els joves.

violència associada

La violència està present a Santa Coloma. Ara bé, les baralles i la violència no són exclusives de la població jove; tampoc s'associen al consum d'alcohol.

estratègies i propostes d'abordatge

Les vies informals d'intervenció són les preferides tant pels professionals com pels joves. Per als tècnics el treball de proximitat, la relació de confiança i l'actitud d'implicació en els temes dels joves, són les eines més eficaces per tractar i modelar comportaments relacionats amb el consum de drogues. Aquesta metodologia també l'empren amb altres temes com la sexualitat, la preocupació excessiva a la imatge, etc.

Els joves afirmen que les fonts d'informació més vàlides per a ells són la que provenen del carrer –on hi ha els amics– i de la pròpia experiència. Tanmateix, la via d'informació i formació preferida per a la majoria resulta és allò que la vida ensenya. Altres canals presenten biaixos i que l'experiència pròpia o de persones properes, no tenen: d'aquí obtenen informació veraç i aprenen.

Destaquen dues fonts més d'informació: internet, en el seu ampli espectre, sense especificar; i alguns tècnics municipals –alguns d'ells coneguts per les xerrades als centres de Secundària i d'altres perquè estan en contacte amb familiars o persones properes drogodependents.

Les estratègies preventives amb més cobertura i més conegudes, són les xerrades informatives als centres educatius i els fulletons sobre drogues distribuïts al municipi. Els materials informatius elaborats per l'Ajuntament, són ben coneguts pels joves i resulten ben valorats.

Part dels joves consumidors consideren que les xerrades a Secundària no són una estratègia preventiva eficaç, perquè consideren que no és un espai adequat per tractar temes de drogues. En canvi, al carrer els joves es mostrarien més predisposats a rebre informació i a discutir aquests temes.

També consideren que les campanyes de prevenció dels grans mitjans de comunicació no resulten un medi fiable d'informació sobre drogues. Disten de les seves opinions personals i rebutgen els missatges i les imatges que plasmen. Principalment, perquè tot allò que ve dels mitjans de comunicació exagera els problemes, i la informació tendeix a negativitzar tot allò que té a veure amb el tema. Àdhuc de la hipocresia de determinats personatges mediàtics, alguns dels quals basen els seus discursos en l'alarmisme i la por cap el consum; i d'altres reconeixen impunement que són consumidors. Reconeixen l'existència d'interessos polítics i econòmics al voltant del consum. Sent el tabac i l'alcohol els principals exponents d'aquests.

En les propostes d'intervenció, joves i professionals és complementen perfectament. De caràcter específic, els tècnics proposen i demanen la creació de serveis d'assistència específics per a població jove, i una major coordinació entre professionals i serveis. Això cal fer-ho de forma àmplia; no només pel que fa a les drogues, sinó també a l'adolescència i la salut mental.

De caràcter inespecífic, cal potenciar el foment de l'associacionisme, la participació dels joves en activitats i associacions, la creació de casals i espais de lleure per a joves, l'ajut a les iniciatives que aposten per la promoció d'alternatives d'oci i la implicació dels joves. A més s'apunta la necessitat de fer un treball preventiu en temes de creixent preocupació en els joves: la imatge, l'estètica i el cos, el consumisme, la sexualitat, l'ús de video-consoles i dels xats.

**Aproximació etnogràfica a l'ús de les
pantalles (video-consoles, xats, etc.) entre
els joves de Santa Coloma de Gramenet**

INTRODUCCIÓ

Com a exploració complementària a l'estudi etnogràfic sobre drogues –i conductes associades al seu consum– i joves de Santa Coloma de Gramenet, s'ha demanat l'opinió sobre una realitat cada vegada més protagonista en el lleure dels joves: l'associat a les pantalles: video-consoles, internet i xats, etc.

L'exploració han estat realitzada per Educació per a l'Acció Crítica (<http://edpac.org>) per encàrrec de l'Ajuntament de la ciutat.

Inclou les opinions, les vivències, les imatges i les representacions socials, de les persones adultes que intervenen amb joves –professionals i agents socials, i dels joves.

RESULTAT I ANÀLISI

visió dels professionals

Apareixen una sèrie de reflexions compartides en diferents entrevistes entorn l'emergència de nous elements de consum dels joves. Ens parlen de l'ús que fan els joves d'internet, de les consoles, dels xats –en concret del messenger– i també dels usos que fan del mòbil.

En les percepcions dels usos que fan els joves d'aquestes tecnologies trobem una sèrie de paral·lelismes i comparacions amb les percepcions que tenen dels usos que fan de les drogues. Una reflexió recurrent és que actualment els preocupa més l'ús que fan d'aquest tipus de pantalles, que el que fan de drogues.

En el nostre recinte de la ESO, és pitjor això que les drogues, en aquest moment. (E7)

Entre les comparacions que trobem entre les drogues i aquestes pràctiques, trobem opinions d'alguns professionals que afirmen preferir que els joves fumin porros abans que facin determinats usos de xats:

Aleshores, amb els més jovenets, estic molt preocupat pel messenger, molt. Em preocupa. Prefereixo mil vegades que fumin porros, a que estiguin al messenger. (E13)

Els arguments que recolzen aquesta preocupació són varis i segueixen la lògica de les percepcions, preocupacions i problemes derivats del consum de drogues. Un d'ells és que aquests nous usos estan canviant el patró d'oci o de temps lliure dels joves, i els trets característics i intrínsecs a la condició de ser jove:

S'estan carregant tot el que és ser jove. Ser jove vol dir estar amb grup, liar-la, estar al carrer, parlar, riure... [Estar molta estona amb les pantalles] els està matant. Un xaval que té 14 o 20 anys i que s'estigui 3 hores assegut a una cadira... Amb la bronca que em fot a mi la meva parella [per estar amb l'ordinador]. I jo tinc 40 tacs i ja em toca estar apalancat. Estic acollonit. (E13)

Ser jove significaria estar en grup, al carrer, actius... i l'ús dels xats o les consoles configuraria un estil d'oci més passiu, ubicat a casa en comptes del carrer, deixant de requerir la presència física i la interacció amb el grup d'amics.

Altres opinions no consideren què les relacions entre els joves pateixen un canvi tan qualitatiu en aquest sentit, sinó que simplement la diferència està en l'espai on es donen les relacions entre ells. Per aquests, el fet d'estar en grup, de relacionar-se, de trobar-se, seria el mateix; els joves no es trobarien físicament junts si no virtualment connectats:

Hombre, preferiría que hicieran cosas más educativas pero se relacionan con los demás y esto no es malo. Además que quedan con chicas y se conocen. Bueno, supongo que si tuviéramos su edad, yo lo haría.” (E16)

Jo sóc defensor de les noves tecnologies. Jo de petit només estava al carrer amb els amics, ens passàvem hores parlant. Ara és el mateix però pel xat. El problema és que jo havia d'arribar a les 9h i ells a les 2h encara estan connectats i ningú els diu que no. (E5)

Consideren un problema derivat d'aquest canvi d'espai, la manca de control d'horaris. Això duria a una possible dedicació excessiva de temps. Quan els joves estan al carrer amb els amics, els pares marquen l'horari de tornada d'aquests a casa. Paradoxalment, no controlarien el temps que dedica el fill a estar amb els amics quan és a casa –davant de l'ordinador.

L'abús d'aquestes pràctiques és un altre dels arguments més assenyalats de la preocupació expressada vers aquests nous elements de consum. S'apunta l'addicció als xats –al messenger–, però no només com una qüestió pròpia dels joves. També ho és dels adults; alguns dels professionals entrevistats també declaren fer-ne un ús abusiu o estar *enganxats*:

*[Chat, messenger] *Esto todo el mundo.*

***Están enganchadísimos, pero también la gente mayor. Mis compañeras de trabajo están enganchadísimas y tienen 26 y 28 años. (E16)*

Bua! Estan enganxats al messenger, però jo també. Al mòbil sobretot [els joves], se'l canvien cada dos per tres. (E3)

Es considera, doncs, una altra addició. Fixem-nos que “es parla” en termes propis del món de les drogues. Val a dir que aquest terme i idea –l'addició– no hi era en els discursos en relació al consum d'algunes drogues –com al cannabis. Ressaltem aquí, un altre cop, la manca d'opinions respecte a problemes d'addició dels joves a les drogues, per posar èmfasis a les opinions que ens expressen aquestes cites sobre aquests usos.

Per tant, el problema de l'autocontrol en l'ús d'aquestes noves tecnologies seria el principal motiu de preocupació de les entrevistes, juntament amb les conseqüències que pot tenir. Passar-se masses hores connectats al messenger repercutiria principalment en el rendiment escolar dels joves. Passar-se la nit connectats, implicaria que els joves arribessin al matí a l'escola adormits i amb problemes per seguir el ritme de la classe.

Els nanos arriben al matí a l'escola, que se'n van a dormir a unes hores [per les pantalles], que al dia següent els tens a classe que no estan. Com si no haguessin dormit suficient. (E5)

Poden deixar d'estudiar per connectar-se. Necessiten canals de control extern; a casa, ha de ser la família qui ho faci. Són els pares els que han de mesurar el temps dedicat i posar límits:

**Yo lo veo diferente. A mí es que no me llama la atención. Creo que pueden tener problemas, porque es un vicio como cualquiera y pueden dejar de estudiar por eso.*

***Sí, pero por una hora que vienen aquí [centro de tiempo libre para jóvenes].*

**Pero si en su casa tienen ordenador... Supongo que su familia hará su labor, pero puede traer problemas.*

¿Qué tipo?

**Fracaso escolar, principalmente.*

***Aquí siempre tiene preferencia quien viene a hacer un trabajo. Si hay alguien chateando, se le echa. (E16)*

Del messenger tinc molt clar que la responsabilitat està en els pares. I és normal que tinguin una tele? [els joves a l'habitació] (E13)

Creieu que els pot portar problemes?

Amb la família. Que sempre venen dient "Le voy a arrancar el cable" (E7)

D'altres problemes derivats de l'ús d'internet i xats, i dels mòbils estarien relacionats amb realitzar-ho en espais i moments inadequats. Portar el mòbil encès a l'escola, de colònies, connectar-se al messenger a la classe d'informàtica... són problemes que apareixen a les entrevistes:

Porten el mòbil a l'escola i tenim problemes per això. Perquè alguna vegada a la classe alguna professora li ha pres el mòbil a una nena i han vingut els pares dient "Per què li has pres el mòbil!" Diuen què la filla ha de tenir el mòbil encès, quant poden trucar a l'escola [en comptes del mòbil de la filla]. Això sí que és un problema greu, cada cop més. Estan massa pendents del mòbil.

Del messenger també. Si anem a la sala d'ordinadors sempre es connecten. (E7)

Quan estem fent informàtica sempre els enganxo amb el messenger obert i els haig de dir que el tanquin. És impressionant, perquè no es diuen res. És divertidíssim veure'ls... És un vici, un vici tonto.

I el mòbil, ara de colònies tots anaven amb mòbil i això és per què els hi compren les famílies. La gent va sobrada de tot; és l'opulència, l'abundància... (E21)

L'àmplia oferta d'informació que ofereix internet sense cap filtre ni responsabilitat, i l'accessibilitat a continguts de tipus sexual i pornogràfic, és destacat en les entrevistes. La pornografia a la que poden accedir lliurement els joves, implicaria la necessitat de fer un replantejament en les estratègies educatives –en matèria de salut. Així, parlar del preservatiu quan constantment veuen escenes pornogràfiques on no se'n fa ús, tindria poc sentit. Cal una educació prèvia en els usos d'internet o televisió:

Pero en internet el niño tiene acceso a todo el ramillete que hay en internet, que es terrorífico. El niño con 12 años conoce la pornografía perfectamente. Chatean en nombre de... con... (E18)

Crec que hem de començar a treballar la sexualitat parlant de [pel·lícules] pornos. Els xavals de tercer d'ESO potsar cada dues nits veuen una porno i nosaltres estem amb que "Los embarazos..., cuidado, el condón..." Si total, a les pornos follen sense condó "Què cony em diuen a mi del condó?" (E13)

Esdevé un motiu de preocupació que el criteri i la responsabilitat d'accedir o no a determinats continguts quedi en mans –exclusivament– del jove. La següent cita exemplifica amb curiós detall la sensació d'aquesta manca de control. Compara l'ampli ventall de possibilitats de compra que hi ha a un supermercat i les dificultats que pot tenir un adult a l'hora d'escollir quin és el producte que necessita. Internet seria com un hipermercat en el que el xaval ha de tenir el seu criteri per escollir què consultar. Tractant-se d'edats primerenques, és difícil que els joves tinguin un bon criteri per fer-ho:

**Però és un problema estructural. Si tu com a adult et perds... Per exemple, en un supermercat si no saps què vas a comprar. I internet igual: imagina't un xaval que no té límits. Té a veure amb la capacitat de dir no.*

***Si els nanos comencen a investigar a internet amb un adult davant, s'aprofita molt més. (E5)*

Potser un jove es veu obligat a fer ús dels xats per poder “trobar-se” virtualment amb els seus amics. Comparant la pressió de grup en les drogues i en els xats amb persones escollides –messenger–, els joves poden estar en grup i compartir espais tan si opten per beure alcohol o no, tan si fumen porros com si no ho fan. En canvi, no podrien optar a connectar-se o no, donat que per “estar” amb els amics –que estan xatejant en aquell moment– senzillament estàs obligat a fer-ho el que fan ells:

Entenc que porros i alcohol poden conviure els joves que en prenen i els que no. Poden estar al mateix espai, o gent que beu molt amb gent que beu poc, o gent que no fuma [porros] gens i gent que fuma. Però amb el messenger no, t'obliguen a connectar-te si vols estar amb els teus amics.

Si en el cas de les drogues, amb els anys s'ha aconseguit que els joves tinguin informació, criteri personal i una actitud crítica, això no passaria amb aquestes tecnologies:

I, a més, trobo que hi ha molta més pressió de grup i l'actitud crítica és zero” (E13)

Per altra banda, es parla d'*actitud zero* en relació a la manca de consciència com a droga.

Estaríem en disposició de considerar –en el marc dels discursos de les entrevistes– els xats, no com a una substància però sí com a quelcom que té usos susceptibles de causar els mateixos problemes que poden causar drogues com el cannabis: addicció, usos en moments i llocs inadequats, problemes en el rendiment escolar, tenir una doble personalitat –quan es fa i quan no–, responsabilitat dels joves en els usos que en fan.

Si en el cannabis es parla de la baixa percepció del risc o la manca de consciència de que és una droga, amb el messenger la percepció dels problemes que poden comportar determinats usos, seria pràcticament nul·la:

Entenc que la gent que fuma porros digui que no és una droga i tal.. Però o són gilipolles o ni ells s'ho creuen. O quan diuen què fumar porros és com fumar tabac “¡Qué chorrada!”. Ells ja saben què no és el mateix. Però amb el messenger no tenen cap consciència que és droga i estic veient gent que ho utilitzen com [forma de no enfrontar-se a problemes]... Amb els porros diem “Ah! És que tens problemes i utilitzes els porros!” Jo no m'ho he cregut mai. Suposo que amb altres drogues sí, però amb els porros... Es fumen perquè estan bons i estan de moda, i s'ha acabat. (E13).

Altres problemes percebuts en relació a l'ús dels xats recorden als esmentats en relació a l'ús de drogues com a forma d'evasió o de superació de mancances de tipus personals o problemes de caire psicològic. Aquell actuaria com a desinhibidor –igual que ho faria l'alcohol. Seria l'anonimat o no donar la cara, allò que faria que el jove es mostrés d'una manera que no ho faria en presència física: trencaria les barreres socials, els prejudicis, la vergonya... I permetria l'expressió d'opinions o comentaris que sense l'anonimat no s'expressarien:

El xat facilita un anonimat, que permet dir coses que a la cara no diries. (E5)

També, sota la protecció de l'anonimat, permet configurar una imatge irreal i inventada, que en alguns casos respondria a les carències dels joves amb problemes de relació o amb una autoimatge negativa. Seria com una via d'escapament de problemes per establir relacions basades en una realitat feta a mida de la pròpia imaginació:

Però el messenger permet molt més curar "en cursiva" problemes personals o tímidesa, o tenir una doble personalitat. Quan físicament no s'és massa agraciat permet tenir una vida superguai, superfantàstic... Això em té veritablement preocupat. (E5)

Veiem com els discursos sobre els usos de les noves tecnologies segueixen un paral·lelisme amb els usos de drogues. Els problemes que poden causar –i que preocupa als professionals–, són semblants als relacionats amb aquelles substàncies. Fins i tot, pot arribar a preocupar –com a panorama general– més:

A mi em preocupa la desconexió. S'entén que les drogues desconnecten, però a mi ara no és un tema que em preocupa. Em preocupa la desconexió, però no la que fan amb drogues, si no amb la Play, amb la moda... diuen "Què guapo! Ara els joves ja no es droguen". Però jo no els veig més adults, més conscients, més... Jo els veig més dopats. Fa uns anys sí que em preocupava el tema de drogues. La gent es fotia fins el cul de pastilles i encara que els estudis diguin que no provoquen efectes irreversibles, jo tinc molt clar que les pastilles toquen el cervell. Doncs ara estic preocupat per la seva consciència, però no per les drogues. (E13)

Que els joves no prenguin drogues no implica que siguin més conscients o amb una actitud més madura. S'estaria substituint el consum de drogues –com a via per desconnectar de la realitat– pel d'internet, els xats, les consoles, la moda, la imatge... D'aquests canvis, i segons aquestes opinions, els joves semblen tenir menys actitud crítica, menys consciència i en definitiva, semblen ser menys madurs i menys adults.

visió dels joves

Tots els grups comparteixen una manera de passar el temps i de relacionar-se pròpia de la seva edat i generació: l'ús de l'ordinador per xatejar (messenger) i de les videoconsoles (la Play).

Resulta, en la majoria dels casos, més rellevant per la vida dels joves dels grups que el mateix consum de drogues. L'espai i la importància que ocupen aquests usos en bona part dels grups, és molt major que el que ocupen les substàncies. Mentre l'ús de drogues es dona en uns grups i en d'altres no, aquests usos són comuns a tots.

L'estona dedicada a l'ordinador o a jugar a la consola supera en bona mesura la dedicada al consum. Si les drogues es reserven a moments concrets, les pantalles són emprades en qualsevol moment del dia a casa i al llarg de tota la setmana.

L'ordinador i la consola són eines que compleixen la funció de distreure i passar l'estona. Tot i això, sovint es deixa de sortir al carrer i de gaudir del temps lliure d'altres maneres, per seguir jugant o xatejant. Són eines molt accessibles. Molts dels joves disposen d'ells a casa:

**Ordenador no porque no tengo. Pero la Play sí,*

***Yo las dos cosas. Llego a mi casa por la noche y por entretenerme me pongo al ordenador.*

****Yo Play no, porque los únicos que hay son de fútbol, de peleas... Y para ver sangre ¡me corto el dedo! No me gusta... Ordenador sí.*

¿Cuánto tiempo te pasas en el ordenador?

****5 o 6 horas al día. A veces no salgo a la calle por hablar con una persona. Pero ahora no tengo y no puedo conectarme... (G1)*

Els que no en tenen, poden anar als locutoris o cybercafès i fer-ne ús per pocs diners:

**Pues que son muy baratos. Al lado de mi casa 50 céntimos la hora. Al lado de casa de mi tío 60 céntimos la hora y 30 céntimos media hora.*

¿Qué hace la gente en los locutorios?

*****Los mayores a chatear, los niños a jugar a los juegos de internet. (G1)*

Les percepcions i vivències sobre aquests usos són variades. La consola es viu com una estona de joc a casa. Si el joc és practica amb els amics, resulta més enriquidor ja que poden compartir l'experiència i les emocions que els desperta:

Lo mejor es la consola. Si estás con los colegas, lo mejor es echar un vicio de dos.

Lo mejor es jugar en casa con música de fondo.

Claro, aquí la ha clavado.

Pero solo no. No es lo mismo cuando estás solo. Si estas jugando a fútbol y estás solo y haces un gol, no es lo mismo. Con los colegas haces ¡¡Gooool! Y solo no es lo mismo. (G5)

L'ús del messenger i els xats són percebuts com a maneres de relacionar-se amb d'altres persones. Igual que passa amb els jocs de consola, es desplaça l'espai de lleure del carrer cap a casa.

**Es una buena forma de contactar con tus amigos.*

***Pero con el tiempo te aburres de los mismos, si no vas cambiando de gente. (G1)*

¿Qué le encontráis al messenger?

Que hablas con tus amigos.

Que es gratuito.

Mientras no estas en la calle, hablas con los colegas. (G5)

El que més sorprèn d'aquests usos són les llargues estones que s'hi dediquen i la presència que tenen en la seva vida. No es tracta d'una activitat puntual, si no de cada dia. Després de les obligacions (estudis o treball), tots els grups manifesten dedicar entre 2 i 3 hores a l'ordinador (messenger o xats) o jugar a la consola. Però és el cap de setmana quan s'arriba fins i tot a dedicar-hi de 5 a 8 hores –les nits de dissabte o al llarg del dia. Són els més joves els que més temps hi dediquen. A la vegada, són els que menys temps dediquen a estar pel carrer, sortir amb els amics, i també són els que no consumeixen drogues:

**Si el juego me gusta, puedo pasar entre 2 y 3 horas [al día], algún día. Y también el fin de semana, si no tengo nada que hacer, me pongo a chatear.*

***En el tiempo libre*

**Yo tengo colegas que quedan después del cole y se ponen al ordenador. Se pasan hasta las 10 de la noche jugando. Y así cada día. Luego en su casa siguen.*

***Yo tengo un hermano que se pasa la tarde en la calle fumando porros y luego por la noche llega a casa y se pone a jugar con la Play.*

****Como en tu casa no puedes fumar, en casa juegas a la Play. (G1)*

¿Messenger? Yo 5 horas.

Con la play, 3.

Casi cada día yo. Bueno entre semana 2 horas, fin de semana 5 horas.

Yo la Play... si estoy con mi amigo me tiro toda la noche. Los sábados... (G4)

Siempre que estoy en casa.

¿Cada día?

Sí [cada día]. Un mínimo de 3 horas.

¿Máximo?

No sé, pues si sales por la mañana 4 o 5 horas. Y sales por la tarde 4 horas más. Y el día tiene 24, y quítale 8 de dormir: pues cuenta... (G10)

Els mateixos grups confessen que sovint en fan un ús abusiu i que hi dediquen massa estona.

Hombre, ya es abusivo a veces.

Pero es que ahora en verano, no tienes nada que hacer. Si te pones a ver la tele, también es otra adicción. Es lo mismo que estés al ordenador, que estés viendo la tele, que estés jugando a la Play. Es lo mismo.

Sí, es lo mismo.

Pero también a veces. Yo he estado en el messenger y no había nadie. Y he estado mirando la pantalla y no había nadie y hablaba con gente que no conocía. Y al final digo "Me voy, me aburre" Es que a veces ya te aburre. (G10)

Tot i això, la majoria accepta que hi ha un moment en què tan l'ordinador com la consola avorreix i cal parar.

*Pero llega un momento que el messenger te ralla.
Acaba rallando. (G5)*

En els seus discursos es reproduïen aspectes molt semblants que a la conceptualització de les drogues. Per exemple, consideren què un ús continuat de les video-consoles o d'internet és capaç de crear addicció. Alguns dels joves ens manifesten què si un dia no poden connectar-se ho troben a faltar. O, si més no, que coneixen a alguna persona que té un patró dependent d'ús i que consideren estar "enganxat". La capacitat addictiva d'aquests usos és el que comparteixen amb les drogues tant la consola com el messenger i el xat de l'ordinador. Malgrat s'evidencia aquesta comparació, es valora com a més perjudicial l'ús de drogues:

¿Pensáis que tiene relación el messenger con las drogas?

No.

Engancha.

Crea adicción.

Yo, si no me conecto no pasa nada. (G5)

¿Creéis que puede acabar trayendo problemas?

Sí, adicción.

Quedarse enganchado...

Una vez se estropea el ordenador y pillas una mala leche. O falla la conexión con el servidor y te pones a pegar a la pantalla.

¿Pensáis que se parece a las drogas?

Sí, pero no es tan malo. Es que no...

La salud te la perjudica también, pero no tanto ¿No? (G10)

**Sí, sí, sí... [es abusivo]*

***Yo sí que estoy enganchado al messenger. Si no estoy conectado un... un día...*

¿Qué pasa? ¿Notas un día que no te conectas?

No mucho pero sí.

¿Qué es lo que puede enganchar del messenger?

Puedes hacer muy buenos amigos. Hablar con amigos.

Una vez que me quedé en verano aquí y todos mis amigos estaban en Marruecos, me pasaba toda la mañana y toda la tarde en internet. Con amigos que no conozco. (G1)

Si tenim en compte el temps que s'hi dedica i com influeix això en la vida d'aquests joves, es fa palès que les drogues ocupen un paper secundari en comparació amb aquestes pràctiques. Tanmateix –i a diferència dels usos de drogues joves que es fan públics (ja sigui al carrer o en locals d'oci)– es tractaria d'una pràctica força invisible i realitzada bàsicament a espais privats –llevat dels locutoris o cybercafès.

Cal estudiar més detalladament aquest àmbit de la vida d'aquests joves per valorar-ne les repercussions. Tot i això, amb aquestes ressenyes, és cert que despunta com a un tema més que rellevant en les seves vides.

CONCLUSIONS

L'ús de la video-consola i d'internet està totalment estès entre els joves de 14 fins a 18 anys. Les hores que els joves dediquen a aquestes activitats suggereixen que en general, se'n fa un ús abusiu.

A alguns professionals que treballen amb aquests joves, aquests elements de consum i ocupació del seu lleure, fins i tot els arriba a preocupar més que els usos de drogues.

Tanmateix, la percepció del risc i l'actitud crítica que tenen els joves davant aquests usos, és molt baixa. Tot i que admeten una pràctica d'aquestes tecnologies amb certes pautes d'addicció.

Si tenim en compte el temps que s'hi dedica i com influeix això en la vida –bàsicament en l'associada al seu oci–, les drogues ocuparien un paper secundari en comparació amb les pantalles: els xats amb persones conegudes –el messenger–, els video-jocs –la Play Station– o la televisió.

ÍNDEX GENERAL

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	6
METODOLOGIA	7
tècniques.....	7
procediment	8
ENTREVISTES I GRUPS AMB PROFESSIONALS I AGENTS	8
GRUPS FOCALS AMB JOVES.....	14
RESULTAT I ANÀLISI	18
1a part	
PERCEPCIONS DELS PROFESSIONALS I AGENTS SOCIALS	18
característiques dels consums.....	19
LES SUBSTÀNCIES	19
ELS JOVES CONSUMIDORS.....	23
PATRONS I ACTITUDS DAVANT EL CONSUM	31
CONTEXT DEL CONSUM	33
motius per consumir-ne i no consumir-ne.....	36
RAONS PER AL CONSUM.....	36
RAONS PER AL NO CONSUM.....	40
canvis i evolució en el consum els darrers anys.....	42
paper del context en l'ús de drogues	47
LA FAMÍLIA	47
EL CENTRE EDUCATIU	54
LA SOCIETAT	55
EL GRUP D'AMICS.....	57
conductes de risc i conseqüències indesitjables.....	58
RELACIONADES AMB EL CANNABIS.....	58
RELACIONADES AMB L'ALCOHOL.....	61
RELACIONADES AMB LA COCAÏNA.....	65
RELACIONADES AMB LES DROGUES DE SÍNTESI.....	66
DEMANDES D'ATENCIÓ ASSOCIADES A DROGUES.....	66
estratègies emprades d'abordatge professional	68
EN L'ÀMBIT EDUCATIU	68
EN ALTRES ÀMBITS	73
propostes	75

2a part	
PERCEPCIONS DELS JOVES	77
característiques dels consums.....	78
DIFERENTS SUBSTÀNCIES.....	78
EDAT D'INICI DEL CONSUM.....	92
DIFERÈNCIES ENTRE NOIS I NOIES	93
accessibilitat.....	97
motius per consumir-ne i no consumir-ne.....	99
relacions entre usuaris i no usuaris.....	102
conductes de risc i conseqüències indesitjables.....	105
RELACIONADA AL CÀNNABIS.....	105
RELACIONADA A L'ALCOHOL	112
actituds davant del consum.....	120
EXPERIÈNCIA I ELS PROPIS LÍMITS	120
CONSUM MODERAT VERSUS EXCESSIU.....	121
família i drogues.....	123
informació i formació sobre drogues.....	125
FONTS D'INFORMACIÓ PREFERIDES.....	125
XERRADES PREVENTIVES I FULLETONS	126
TELEVISIÓ I ADMINISTRACIÓ CENTRAL.....	128
PROPOSTES PER A ESTRATÈGIES D'INFORMACIÓ	129
recursos de referència	130
 CONCLUSIONS	 132
ús de l'espai públic.....	132
accessibilitat.....	133
motius per consumir-ne i no consumir-ne	133
influències entre usuaris i no usuaris	134
usos i aprenentatges associats.....	134
diferències entre noies i nois.....	134
diferències per origen cultural	135
família, escola i societat.....	135
substàncies	136
CÀNNABIS	136
ALCOHOL	137
COCAÏNA	137
ALTRES DROGUES	137
sexualitat, drogues i nit	138
violència associada.....	138
estratègies i propostes d'abordatge	138

Aproximació etnogràfica a l'ús de les pantalles (video-consoles, xats, etc.) entre els joves de Santa Coloma de Gramenet	140
INTRODUCCIÓ.....	141
RESULTAT I ANÀLISI.....	142
visió dels professionals.....	142
visió dels joves	147
CONCLUSIONS.....	150
ÍNDEX GENERAL	151